

EPISTOLÆ IAPANICAE

DE MVLTORVM GEN-

*tilium ad Christi fidem conuer-
sione per Societatis Iesu
Theologos.*

PARS ALTERA.

1. Corinth. 3.

Cū sit inter vos zelus & cōtentio nōne car-
nales estis, & secundum hominē ambulatis?

L O V A N I I,

*Apud Rutgerum Velpium, sub Castro
Angelico, cum Priuilegio Reg.*

1569.

REVEREN³

DISSIMO IN CHRISTO

Patri, ac Domino D. Gerardo ab Hamericourt Episcopo Audomarenſi, & ſancti Bertini Abbati &c.

Domino ſuo.

VOTIES Reip. Chriſtianæ, ſive Eccleſiæ Catholice miſerabilem ſtatum, eamq; quã à varijs hæreticorum de religione opinionibus calamitatē accepit, expendo mecum diligentius : non ſine magna animi perturbatione de futuris anxie cogitans præteritorum memini, & cerno præſentia. Etenim Reuerendiſſime atque Ampliſſime præſul, ſi ad rerum geſtarum hiftorias conuerſi ad amuſſim examinare velimus ſingula, comperiemus florentiſſimã Hieroſolymam ludæorum urbem non tam foris à Veſpaſiani Imperatoris exercitu & bellis victam, quàm intus à ſuis inter ſe de contrarijs ſectis ſigna aduerſa, & ferrum conferentibus ſuperatam eſſe. Græci quoque, cùm ſedem Petri pro capite Eccleſiæ non agnoſcerent, Romano Pontifici ſe opponentes ipſi ſibi paſtores

A ij

conſti-

constituebant, quibus par & eadem omnibus esset auctoritas: unde postea variae factiones, seditionesque & horrendae hæreses consequutæ, magnaque & ingentia bella inter Imperatorem Constâtinopolitanum, & Græciæ procures exorta sunt: aded vt Imperatori contra Græciæ principes bellum gerenti bonam Græciæ partem aliae nationes extorserint, donec paulatim eam vniuersam Turcarum Imperator occupatam deuorauerit, & in perpetuam suæ tyrannidis seruitutem reliquos Christianos cum suis Principibus abstraxerit. Quid de Hungaris dicam? qui propter religionem ipsi à se dissidentes in Turcarum Imperatoris potestatem iam seruitutis iugum sentientes adaçti sunt? quid de Liuania & Prussia, alijsque regionibus? quæ ob natam in religione discordiam, aut in Turcarum Imperatoris manum seruæ, aut in magni Moscorum ducis potestatem miseræ deuenerunt. Atqui cum huiusmodi exempla nobis habeamus proposita, quid de Germania aliquando futurum existimes, vbi vix decimum eandem religionem professum conspicias: Sed simul plures religionis diuersæ cultores in iisdem ædibus habitantes inuenias.

Certè, reuerendissime in Christo Pater,
Præsul

Præful amplissime, ego de sacrosancta religione, & Christi Catholica Ecclesia, per Germaniam actum esse considerem, nisi sacris monentibus literis certus essem, quod tam vnicè charam sponsam ut oculi sui pupillam conseruet & custodiat, sic ut à sanctissima fide nostra multis desciscitentibus, nusquam tamen pij & Catholici viri deficiant. In eo autem omnis mea spes, quid spes? imò fiducia mea est posita, quod Deus suam quidem premi, sed opprimi nunquam passurus sit Ecclesiam. Scimus enim quàm ab exiguo ad maximum numerum excreuerit: scimus item quantas Apostoli persecutiones passi sint, quàm multis, & diuersis capitalis supplicij generibus ipsi cum suis discipulis affecti sint: interim charitas illa Catholica suo officio, etiam tunc cum deesse videretur, nunquam defuit: Sed semper Deus suæ fidei conseruandæ defensores, & assertores excitauit, quando de eius salute & nomine propemodum desperatum esset. An non satis res Catholicæ Ecclesiæ visa sunt ad finem & exitum mirabilem tendere, quando suam Pōtifici Leone Cōstātinopolitano Imperatore auxiliū, & defensionē denegāte, Lōgobardi tota occupata Italia Romam obsiderent? Profectò fides Catholica tunc in summum

A iij

discrī-

P R A E F A T I O.

discrimen adducta videbatur , sed tamen præter omnem opinionem , & spem Deus propitius , & suorum conseruator liberatorque adfuit. Nam Carolum Martellum in Gallijs præfectum excitauit, qui Romæ laboranti succurreret , & Catholicam Ecclesiam plurimis , quibus exposita videbatur, periculis eximeret, exemptam, à Barbarorum iniurijs vindicaret : id quod fecit Carolus sedulo, quippè qui amica adhortatione Luitbrandi (hoc enim regis Longobardorum nomen erat) durum animum fregit, & Romanam rempublicam , & Christi populum à præsentè periculo liberauit . Idem Deus per Pipinum Galliarum Regem operatus est, nam & ille Longobardos Romano pontifici molestos superatis Alpibus aggreffus , pro fide Catholica victoria potitus est: & post eum Carolus cognomento Magnus Longobardorum vires reliquas oppressas extinxit , vnde Pipinus sibi suisque in regno successoribus sacratissimum Christianissimi Regis titulum habendum meruit, quem etiam ad præsentem vsque diem sibi ex omnibus Franciæ Reges ab eo tempore donatum vsurpârunt. Carolus verò Pipini filius, & Francorum Rex, Romanorû Imperator cunctis suffragijs electus est, per què ita Deus suæ consuluit Ecclesiæ, vt eam
non

non modò pristinæ dignitati & honori restituerit, verùm etiam alias multas, & diuersarum gentium nationes numero Christianorum augendo adiecerit: id quodad huc hodiè testantur Episcopatus, Ecclesiæ foundationes, & collegia instituta quàm plurima, & præcipuè ea quæ in finibus Saxonie iam per hæreticos aut deuastata, aut occupata sunt. Diuina itaque prouidentia factum puto, vt tot piorum sanctorumque Imperatorum, & principum beneficio Catholicorum societatem, & res auctas esse voluerit, quibus hoc infelicissimo & calamitosissimo tempore contra natos, & nascentes hæreticos tutò possint viuere, eorumque insidijs structis confidentissime resistere: quare Dei prouidentia Catholicam administrari Ecclesiam verum est, qui tanquam gallina pullos suos sub alis collectos conseruat, & fouet benignissimè, quemadmodum à principio propagatæ fidei Christianæ in annalibus & Chronicis vetustis factum fuisse legimus, & adhuc hodiè fieri in pijs & catholicis Abbatibus, & Episcopis obseruamus. Hinc D. Crescens S. Pauli discipulus Moguntiam: S. Viëtor & Seruatiùs VVormatiæ & Spiram: Amandus & Arbogastus Argentinam: D. Gallus & Columbinus Sueuiam: S. Cilianus VVirzburgū: S. Narcissus & S.

P R A E F A T I O.

Vlricus Vindellicorum Augustam: D. Paternus & Lando Constantiam: Diuus Corbinianus Frisingam: Sanctus VVillibaldus Dryopolin, Sanctus Emmeranus Ratifbonam: Sanctus VVolfgangus Patauium: Sanctus Rupertus Salisburgum, & totâ penè Bauariam: S. Seuerinus Austriam; Sic quoq; S. Bonifacius, & Villebrordus Hollandiam, Zelâdiam, & Phrysiâ: S. Lambertus Leodium: Audomarus Morinos deficientes, sic alij sancti Episcopi, & martyres alias gentes ad Christi fidem conuerterunt: vt & hac nostra hoc sanè nomine felici tempestate venerandus ille P. B. Franciscus Xavier cum suis socijs, Indorum gentem, Malaccenses, Iapanes, Moluccos, vastas & procul dissitas regiones, ita ad Christi fidem multis laboribus exantlatis excitauit, vt innumeri CHRISTI fidem sint amplexi: & spes sit, eas regiones vniuersas Euangelij lumine breui omnino illustratos fore, quemadmodum ex Indicis, & ex istis vnius Iapaniæ literis colligere licet. DEVS Optimus Maximus faxit, vt & Indi, & Iapanes, cæteri que noui orbis Christiani pergant, qua cœperunt, & in nostro quoque orbe, acceptam à maioribus illis nostris sanctissimis que viris fidem, ita quemadmodum acceperunt, dili-

diligenter conseruent , & vt conseruari queat , successores Episcopi & Abbates, in priorum , & veterum Patrum vestigijs insistentes, sanctæque & integræ conseruandæ religioni diligentem vtilemque nauent operam, nam cùm non minoris virtutis sit acquisita conseruare, quàm acquirenda comparare , profectò non minorem reportabunt mercedem & gloriam , qui Christianè doctam gentem in suo tenuerint officio : quàm illi qui ab impietate gentili homines ad Christum prius docendos adduxerunt . Qua in parte tantum promereris , & excellis , vt meritò in illorum numero reponi debeas , qui non modò titulis, vita , & pietate insignes religioni ornameto , verùm etiam qui Ecclesiæ iuuandæ, erigendæ, & tanquam instaurandæ sunt auxilio.

Cùm igitur in nuncupatoria libro priori præfixa , & ad illustrissimum principem ac Dominum D. Gulielmum vtriusq; Bauariæ ducem, serenissimi Principis D. Alberti cognomento Catholici filium scripta, inter multos alios pios , & sanctos Ecclesiæ defensores tui quoque mentio facta esset , cœpi mecum cogitare aliquas etiam epistolas T.D. dicari debere, qui non solum ex antiquissimo familiæ nomine inclytus, sed etiam

EPISTOLA R. P. COSMÆ

Torres, ad R. P. Anthonium Quadrum
Præpositum Societ. Iesu provin-
cie India, 8. Octob.

An. 1561.

ARGUMENTVM.

Multa memoratu digna narrat de ciuili Reia
publicæ Iapaniæ & quæ religionem cõcera-
nit administratione, vtriusq; officia describēs,
certas item superstitiones, & varium idolorū
cultū, contēplantiūque philosophia. Deins
de vrbes varias, earūque sitū, quibus Chris-
st⁹ innotuit: Leniq; de rōuorū Christianorū
Iapanensīū cōstantia & virtutibus, totāque
penē Iapaniā ad Christum inclinata.

IEFFICILE dictū foret,
admodum R. in Christo P.
quantam in Domino animi
voluptatem, quantumq; la-
titia, tum ex tuis, tū alio-
rum fratrum literis, ceperimus: hac de cau-
sa potissimum, quòd Societatē nostram, lō-
gè lateq; auctam, sese per orbem, magno cū
Ecclesia incremēto & utilitate diffunde-
re intelligamus, tam isthic, quàm in alijs
orbis partibus: Dominus Deus, cuius boni-
tate

tate infinita, hoc quicquid est operis, cœptū est, augeat indies magis magisq̃, ac fœlicitet. Ego verò ut ad literas redeam, ne nullam vobis, qui tanta, & tam sancta voluptatis mihi auctores fuistis, gratiam referā, constitui, cum omni gratiarū actione, quam Deo Opt. Max. debemus, ea vicissim trāscribere, qua diuina bonitati, in hoc nostro Iapanum orbe, per nos, nostrosq̃ (qui sentimus quā eo simus indigni) agere visum fuit. Referam itaque primum, gentis mores, & ritus. Deinde fidei Christianæ fœlicia incrementa, hominumq̃ ad religionem nostrā propensionem, tum facilitatē in hoc fidei negotio, quā hoc anno (qua Dei misericordia fuit) experti sumus, longē quā antea unquā maiorem. Deus faxit, ut cū hac voluerit concedere, ipsum per hoc maioribus laudibus euehamus.

Iapanum ergo insula sub eodem ferē climale, quo Hispania subiecta est: 300. Leucas in latitudinem (ut ferunt) in longitudinē verò 600. patēs, fertilis adeo, ut bis quotiānis colonis messē adducat, in Mayo frumētī, in Septēbri verò orizæ. Aërus tēperies

Iapaniz
vastitas.

Fertilitas.

in

**Auri argen-
tique
fodinæ.
Iapanes
bellicosi.**

**Honoris
avidissi-
mi.**

**Sine Dei
notitia
viventes.**

**Zazzo
summus
Iapanum
Pōtifex.**

*in astate, qualis in India: fructus non ab-
similes fert Hispanicis, auri & argenti so-
dinis abundat. Populus bellicosus admodum
est, priscos illos Romanos, quadam referēs
ambitione, & honorum cupiditate: adeo ut
precipuus ipsorum Deus, siue verius idolū,
sit honor. Hinc sepenumero bellis inte-
stinis, non sine multorum cade miserè col-
liduntur: imò non rarò sibi mortem con-
sciscunt, si qui se inferiores, aut certè non
pares arbitrantur. Pari magnanimitate ab
iniurijs aliorum, damnis, furto, adulterio,
& id genus flagitijs abstinent, quamvis
Deum non timeant, ac ne norint quidem,
quòd aliam à presenti vita, nullam spe-
rent beatitudinem, honorum tamen amo-
re impulsì, parentes venerantur, & amicis
fidem præstant, ut alibi quisquam. Habet
tres Dominos, siue Dynastas, & regni ca-
pita. Primus Zazzo appellatur, qui reli-
gioni præest, quemadmodum Ecclesia Ca-
tholica summus Pōtifex Romanus: ad quē
de rebus religionis referendum est: Nec
opiniones, aut novationes admittunt, quin
lunius prius manu, signoq; comprobentur.*

Ipsius

Ipsius quoque est Tondos, qui veluti Epi-
 scopi sunt, instituere. Quāvis autem hi qui-
 busq̃ in locis à præfectis civilibus designē-
 tur, ratum tamen id non est, nisi Zazzo
 auctor fiat, literasq̃ in testimonium conce-
 dat, qui tum cū ordine sacro insigniti sunt
 (ut nostro more sic loquamur) apud prima-
 tes, & omnē populum in magna sunt ve-
 neratione. Hi tum suos porro sacerdotes, ve-
 luti per Diocæses constituunt. Primates, aut
 certē non ita publicas sectarum causas, de-
 cernunt: Zazzoni etiam officio incumbit,
 leges relaxare, aut solvere, potissimum in
 rebus ~~g~~rioribus religionis, quale est à Tō-
 dorum potestate, & iurisdictione civiles
 præfectos eximere. At verò in rebus leuio-
 ribus, ut si quis tēporibus vetitis carnibus
 non abstinerit, ut tum ad Idola sua reli-
 gionis ergo peregrinetur, vel aliud simile.
 Caterum, de religione, aut sectis, statuere
 quid, decernereq̃, prout commodum vide-
 bitur, solus Zazzo potest: & quicquid ille
 statuerit, amplectuntur oēs: nec ad alium
 deinceps appellare licet. Apud Sinas, ad
 huiusmodi dignitates eliguntur, qui doctri-
 na &

Tōdi fi-
 ue Prælu-
 tes.

Sacerdo-
 tes.

Idoneos
 Sinæ ad
 dignita-

na, & rerum usu, ceteros antecellunt.
 Hic, honores adeundi ratio non eadem est,
 sed plurimum sanguine iuncti succedunt:
 vel suffragijs, vel quod à morientibus iam
 tum successores deligatur, ut qui in aliqua
 sunt dignitate, plurimum sunt nobiliores,
 ita ditiores sint.

Meacum
 Iapanib⁹
 quod vo
 bis Ro
 ma.

Zazzo aut, in monasterio Meaci (qua
 urbs apud Iapanes eam, quæ apud nos Ro-
 ma, famam auctoritatemq, obtinuit) sedē
 habet. Potens est admodū, tam propter vr-
 bes, quàm prouentuum amplitudinem: ita
 ut non raro cum alijs, qui unā rerum Ia-
 panensium imperium habent, magis au-
 deat conferre, hac de ijs quæ ad religionis
 caput attinent.

De statu
 ciuili.

Ciuilis principatus bipartitus est, alter
 honoris ius, alter administranda Reipubli-
 ca, ac iuri dicendo constitutus. Qui hunc
 obit, uterq, Meaci quoque degit. Qui hono-
 ribus dandis præest, Voo appellant: succe-
 dūt ipsi filij: qui si desint, propinquiore.

Voo ho-
 norū dig-
 nitarū,
 que titu-
 los distri-
 buit.

Hic in tāta est apud homines veneratione,
 & existimatione, ut ipsa Iapanensium Idola
 non maiori, ac non minus quàm Idolum
 colatur.

colatur, tantâque sanctitatis opinione, ut
 nefas arbitrentur, si pedibus terram (quod
 nec ipsi licet) contingat. Adeo ut si forte ac-
 cidat, honore, officio, dignitate priuetur. Ac
 proinde cum egrediendum est, rheda vehi-
 tur, aut calceus incedit ligneis, qui palmo
 sunt altiores, supra terram eminentes sa-
 cros pedes attollunt: Rarò comparet, ac vix
 unquâ edium suarû septis egreditur. Pla-
 nâq, sedet, altero ex latere machæra accin-
 ctus: altera verò arcu & iaculis. Vestes ge-
 rit, non uno in genere, infima quod nobis
 carni propinqua indussum est, nigra est, quæ se-
 quitur, purpurea: toga verò transparens ex
 serico confecta instar veli, manibus assiduò
 floccos duos gestat. Pileum instar tyara, im-
 positum capiti est, zonis quibusdam discri-
 minatum. Frons albo, nigroq, colore distin-
 cta est. Patina ex quibus cibum sumit, fi-
 ctiles sunt. Huic ex officio incùbit, sua au-
 thoritate, quemq, eo honore, ut visum erit,
 pro cuiusq, merito, virtute, rebusq, bene ge-
 stis, afficere. Titulis igitur, nominibusq, ma-
 gnificis, principē quemq, honorat. Quâob-
 rem scire conditionē, dignitatēq, cuiusq,
 b oportet,

Terram
 ipsi con-
 tingere
 nefas.

Voenia
 ornatus.
 Arma.

Vestes.

Officiū.

Ratio dis-
tinguen-
di digni-
tatu gra-
dus.

Nihil
equè atq;
honores
ambiunt
Iapanes.

oportet, ex qua, quātum obsequij, & honoris
cuiq; praestandū sit, metiatur. Ipsius quoque
est, quemque ad maiores honores euehere,
auctus titulus, pro cuiusq; laboribus, & me-
rito. Cognoscitur porro cuiusq; gradus & ho-
noris differētia, certis quibusdam caracte-
ribus, qui principibus distribuuntur. Nā &
accidit Bongī Dominum, Mæcanatē no-
strum eximium breui temporis, quo hic e-
gimus spacio, suas literarum consignationes
quater & trigesies mutasse, occasione dūta-
xat titulorum dignitatis, qua ipsi quotidie
huius Voonis munificentia accrescebat: Et
ut semel dicam, ipsius est duces, & Domi-
nos Iapanenses, ad diuersos honorū gradus,
variasq; dignitates, qua, ut iam diximus,
ab alijs obtineri non possunt, euehere. Quo-
niam verò Iapanēses audiores multo sunt
honorum, quā ullius rei, maximis mune-
ribus, maximaq; munificentia hunc suum
Voonem colūt, & prosequuntur, idq; tātum,
ut titulo aliquo, signoē virtutis accepto ab
ipso epistolio potiantur: quod si impetrant,
magno se honore affectos arbitrantur. Hinc
fit ut tametsi Voo urbibus, redditibusque
careas,

zaret, inter diuissimos tamen totius Iapania habebatur: plerique principum & primatum suos apud hunc Vaonem patronos, & legatos habent: Hiq. quotannis ipsum visunt, magna munerum, ac largitionum cōtentione, dum quisque certatim pecunia vim, & donariorum apportat, ut huiusmodi titulos, & honorum gradus assequantur: quos eo nomine tam studiose sectantur, quod honoribus affecti, etiam apud subditos eximie honorentur. Voo hic quantumcunque hac dignitate emineat, tres tamen ob causas, amoueri potest. Primum si terram pedibus cōtingat: tum si que impiam occidat: postremo si mores habeat non perinde faciles aut gratos: occidi tamen ob hac non debet, nec potest.

Tertium deinde regni huius caput, quod in ciuili administratione secundum est, sibi tranquillitatem Reipublica, ac leges commissas habet, eiq. Gunga nomen est.

Huc duo alij subsunt, veluti secundarij, dicti, Euge & Goxo. Gongus hic toti Iapania præest, ac veluti dictator est, Principibusque qui in ciuilibus rebus

Voonis
potētia.

Cur tam
auidi hono-
rū las
panes.

Ob quas
causas
Voo dig-
nitate
amoue-
tur.

Tertia
dignitas
Gunga

Euge.
Goxo.

b g versan-

versantur, imperat. Siquidem horum est bella gerere, delectus habere, ius omnibus dicere, providere ne tumultus oriantur, aut coniuventur, virosq; qui hac in re aduigilēt, ac minimam quamque suspicionem ad se deferant, paratos habere: Inter Principes pacem conciliare, punire regni, pacisq; turbatores, aut quos temerē in regnum insurgentes deprehēderint. Quae quidem omnia ita gerunt per alios, quos item sibi subiectos habent: hiq; & contra tumultus armantur, dissidentesq; principes ad fœdera sollicitant, necnon cum nihil profecerint, ex superiorum Principum imperio, bellum in pertinaces instituunt. Dignitate verò eos qui nō obtemperant, exnuunt, diripiendasmq; provincias, & urbes alijs Principibus concedunt, ut pulsis illis, eas ut predam occupent.

Ius in ar
mā.

Atque id quidem officium est istorum, & quā optime constitutum est: verum sit plerumque, ut pro officij potestate & merito fontes non puniantur, sed is qui potentior est, contra leges armorum violentia superior euadit. In ceteris quisq; superiorem agnoscit, cui paret, in rebus civilibus: In
ijs ve-

*ijs verò quæ ad religionem attinent, suis
Tondis, siue Episcopis, & horum summo ad
quæ pertinet de religiõe aut sectis definire.*

*Secta verò, ut iam semel indicauimus, septem numero sunt, quæ licet maximè vi-
deantur pugnare, quantum ex ijs quæ ge-
runtur, licet iudicare, in hoc tamen conue-
niunt, quòd anima immortalitatem tollant.*
*Nec Idololatria quidem cultū eundem ha-
bent: alij enim Solem, alij Lunam, alij lite-
ratos quosdam, & doctos adorant homines,
authores scilicet sectarum: alij belli duces
in hoc genere illustriores: alij bruta animā-
tia, quæ recensere singulatim longum foret.*
*Literati isti, cum hanc cultus diuersitatem,
idolorumque multitudinem admittant, &
cuique suum exhibere cultum doceant, ni-
hilominus fatentur, nihil esse quod non in-
tereat: atque tam homines, quàm bruta,
plantasque eò unde ortum traxerunt, re-
dire: quod ut assequantur miseri, viginti-
quinque millia adhibent meditatonum,
quibus exactis, error ille etiam firmitus in
animus insidet, eoque tendunt, ut de mor-
talitate anima constantius, certius, aut*

Secta Iap-
panum.

Idola Iap-
panum.

Sol.

Luna.

Sectarū

authores

Belli Duce-

ces.

Bruta

quandā.

Medita-
tiones se-
ctarum.

b ij ut verè

Opinio-
nes.

ut verè dicam, pertinacius aliquid ha-
beant. Inter has meditationes una est, qua
docentur, hominis amputatum caput inter-
rogare, quid ipsum modo sit, & quid respo-
deat: porro narrare alia docet unū & eun-
dem ventum pro locorū diversitate in qua
impellitur, varium edere sonum, & similia
multa. Summa concludunt ad nihil, quod
ex nihilo factum, deduci, & in idipsum
resolui. Homini quoque tres inesse animas
sunt, & quāq; cōtrario quo ingressa est,
egredi ordine, ut quæ prima erat, postremo:
quæ postrema, primo. Hoc ultimum inier
mysteria, & natura secreta referunt, raroq;
atque ijs tantum reuelant, quibus magna
pecunia vis in numero est.

Xaqua
Pseudos
prophe-
ta.

Qui verò veteres sapientes suos colunt,
præter alios, quidam Xaquā, nescio quem,
doctrinæ opinione celebrem, & Regis filiū
sibi delegerunt: Hic multos posteritati erro-
rum suorum, cœcitatīsq; sue libros reliquit,
& non hunc solum, verum etiam quendā
ipsius librum, Quaquium appellatum, ado-
rant: asseruntq; saluari sine libri huius præ-
sidio, nullum posse, quo & omne animan-

Liber
pseudo
prophe-
tæ adora-
tur.

tium

tium genus, herbarum, ac lignorum salutem consequuturum arbitrantur: reliquas nugas si quid diligentius exquirat, nullis alijs tota hac superstitio nititur principijs, quam ut persuadeatur hominibus ipsum non esse unde dependet, quicquid est.

Principi-
um philo-
sophā-
tium las-
panum.

Qui solem aut lunam adorant, Idolū etiam, quod ipsi Benix vocant, triceps venerantur, asserentes virtutem esse solis, luna, & elementorum. Ipsum quoque damonē, qui eis visibili specie sapius apparet, colūt propria effictum figura, sacrificiaque huic sumptuosissima offerunt: magni quoque sunt Necromantici, iurati hostes Domini nostri Iesu Christi, & legis eius sancta.

Idolum
triceps,
& damo-
nē ipsum
adorant.

Aliud quoque Idolum Guannon habēt, filium Ameda, viri (ut aiunt) sapientis, cui etiam diuinos exhibent honores. Qui Guannon venerantur, & religiores habentur, & haberi volunt: hi semper incedunt orantes, quanquam pauci sint. Lex quam plerique sectantur, & seruant, ea est, qua (quas supra dixi) meditationes tradit: quarum caput est, ut contempleris quid fueris antequā esses, idq; in id iterum resoluendū.

Idolum
Guannō.

b iiij

Hæc

De Euā-
gelij fru-
ctu.

*Hac de ritibus regionis, modò de fructu
Euangelij pauca quadam subiiciamus, quo
dignatus est Dominus hasce provincias il-
lustrare. Notius modò est, quàm unquam
antea, ex quo Societas nostra innotuit, huic
populo Christi nomen. Anno ante actò scri-
psimus ob belli tumultus, non datam occa-
sionē, ut lex Christi alijs in locis, quàm ibi
tunc admissa erat, proponeretur, nec inte-
grum esset nobis ijs occurrere, & adesse, qui
Christum receperāt. Sed Dominus noster
Iesus immēsa sua bonitate hoc anno 1561.
Regem Bongi amicū nostrum insigni adeo
voluit de victis maxima ex parte hostibus
& inimicis victoria euehere, ut tum hāc
ob causam, tum ob pacem qua consecuta
est, magna ad fidem aperta sit via, nec so-
lū Christianis occurrere in huius regni
urbibus, verū etiam in multis alijs Ia-
pania Prouincijs & regnis (sicuti iam non
sine magno Dei fauore cœptum est) con-
ditionari liceat. Sex enim modò è Societate
in octo prouincijs CHRISTVM an-
nunciamus. Quarum prima Bongi est,
qua in urbe Rex noster amicus residet. Sita
autem*

Sex Euā-
gelizātes
in 8. Pro-
uincijs.

antem est hac urbs 33. gradu & medio ver-
sus polum Arcticum, in ea insula parte, qua
ad Orientem vergit. Hic sedes nostras ha-
bemus. Præter multos quos habet Christia-
nos, indies plures, pluresq; Christum am-
plectuntur: interq; alios etiam nonnulli li-
terati meditationibus antea dediti. Latius
hac omnia, ex ijs qua Bongo missa sunt li-
tera, intelligetis, quantaq; non obscure Do-
minus hic operetur.

Bonzi
situs.

Vbi præterea fidei sancta lumen illuxit,
Firanda est insula, qua septem aut amplius
iam Christianorū locis est illustris. Sita est
hac insula ad Iapania latus, quod ad Occidē-
tem vergit, distat aut 45. aut 50. leucis, si-
ue quod idē est, 134. aut 149. miliaribus à
Bongo: suntq; in ea triginta Christianorum
millia, ad quos ob bella superiori anno nul-
lus patebat accessus: modo verò patet, & in
posterum spero patebit, quod Principi sub-
nostro Regi Bongensi. Iulij mense nuper e-
lapso, quidam Fratrum nostrorum Ludo-
vicus Almeida, eos inuisit, & auxilio qua-
rundam Lusitanorum, qui foris eò appule-
rant, Christianorum templa sunt restau-
rata.

Insula
Firandæ
situs.

rata. Quantum autem profecerint & qui ibi degunt, Christianis quantum accedat, ipse perscribet.

Cutami si-
tus.

Tertius locus Cutami dicitur, estq; ve-
luti Comitatus Regis Bongani, 9. duntaxat
leucis à Bongo distans: habet amplius du-
cētis Christianis, quorum unus suis insigne
templum exstruxit: Instat ut quidam no-
strū cō se conferat, cuius pra desiderio, (tan-
ta est operariorum penuria) per nos satisfieri
non potest. Opus sanè est uno saltem fratre
nostro: T. R. quæso provideat, tum hinc, tum
alijs locis.

Facata si-
tus.

Quartus locus Facata ciuitas est, opu-
lenta admodum, & nobile emporium, iti-
nere pedestri à Firanda huc itur, distatq;
60. aut 75. miliaribus. Templum unum ibi-
dem exstructum est: & ad aliud conden-
dum quidam Christianorum suam offert
operam. Hac iter faciens Almeida, ho-
mines sexaginta baptizauit, in reditu lon-
gè plures abluturus, nisi in morbum in-
cidisset.

2. Tēpla.

Quintus locus, ubi Christiani degunt,
est Cangaxima: iam olim hic primo appulit

R. P.

R. P. N. Franciscus Xavier, dum ad has regiones primum venisset. Hinc quoque primitia Iapanensium, qui Christo nomen dēdere, ortum habent. Ciuitas hac circa promontorium insula sita, ad meridiem vergit, gradu verò 31. 150. miliaribus à Bongo, aut eò amplius distans, regnum ipsum amplum: indigenis satis iam Societas innotuit, quos etiam interuisit frater noster, & humaniter admodum ab urbis primario exceptus est: Imò literis ad me missis conquestus est, quòd nullus Lusitanorum eò proficiscatur, gratissimumq; non solum ipsi fore, si quis eò veniret, verumetiam Christianis omnibus: nam & hi Patrem quendam mitti, qui se visat, desiderant. Rogo R. T. ut ipsorum p̃js satisfaciat votis.

Cangax
imē situs

Sextus locus est Amanguccum, magis versus polum vergens, centum nimirum quinquaginta miliaribus à Bōgo disitum: quo minus hoc anno visendorum Christianorum causa eò itum est, bella prohibuere. Iam pacatis rebus, datus ad nos literis, se in S. fide perseuerare significarunt, nōsque ut accurreremus, sollicitarunt, ut gentiles fidei

Aman-
gucci fi-
tus.

Aman-
guccens
suum cō-
stantia-

lumen

Meaci
fitus.

tamen susciperent, occasionem oblatam esse.
 Septimus locus Meacum, situm, ut scrip-
 simus praterito anno, ad ortum, in alio quo-
 dam huius insula promontorio miliaribus
 ut plurimum trecentis Bogo distans. Vnde
 Bonzorū Primas ad me literas dedit, se
 fidei nostra magno desiderio teneri, senioq;
 prohiberi, quo minus ipse veniat, gratum
 fore, si aut ego, aut alius veniret, à quo in-
 strueretur. Iam agitur annus, à quo P. Gaspar
 Ribella cum literis quibus huic Bongo re-
 spondetur, eò profectus sit, tentaturus si quis
 ibi verbo Dei sit locus: unde uniuersa Ia-
 pania, quantum ad religionem, sectaq; om-
 nes pendunt. Caterum cum post multos ex-
 haustos labores eò peruenisset, obysse Bonzū
 comperit, eumq; ante mortem dixisse, nar-
 ratum est: se fidem nostrā probè intellexisse,
 eaq; quæ tum ego, tum alij Iapanenses de il-
 la scripsissemus, ac sese in ea mori. Placuit
 diuina bonitati Vilellam multis confectum
 molestijs Euangelia apta adeo gentiliū cor-
 da offendere, ut non parua ijs in locis fidei
 fuerit accessio, ubi multò antea desideraba-
 tur: quemadmodum T. R. ex ipsius literis
 latius

Primas
Bonzo-
rum in
Christia-
na fide
mortuus

latius omnia intelliget.

Octavus locus, quo Christi doctrina per-
 venit, est Saquai civitas, inter Meacum &
 Bungum sita, opulens & ipsa imperium po-
 litiam habens ut Venetia liberam, merca-
 toribus refertam. Scripsere & huius urbis
 indigenae ad me, munusculo missi, rogantes,
 ut propter Christum quem impium, à quo sibi
 fides enuclearetur, mitterem. Quid facerem?
 Solus eram, nec sacerdos hoc in loco erat,
 qui vices meas obiret, nec aliquem alium
 quem mitterem habebam. Scripsi ad Gassu-
 rum Sibellam, ut eò concederet, tam pinum
 opus suscepturus: dum à T. R. qui huic nego-
 rio idonei essent mitterentur. Per Christi
 sanguinem rogo, ut sex hac transmittat, aut
 saltem quatuor: nam praeter octo quae iam
 commemoravi, loca, maxima in tota Iapa-
 niâ amplificanda fidei data est occasio, imò
 longè maior, quàm ante unquam, quòd pe-
 cata sit, & à bellorum tumultibus vacua. A-
 deoq; ad fidem videntur inclinari, ut vix
 locus sit, quin se venias, liceat Evangeliza-
 re, deoq; Christi lege magnocum audientium
 fructu agere: & si quid possim praefagiri,
 tam

Saquai
 situs.

Saquai
 ni sacer-
 dotem
 petant,

Tota pe-
 nè Iapa-
 niâ ad
 Christi
 inclina-
 tur.

tam Christiani, quàm gentiles nec obscuræ
 indicijis prodūt hic in locis Christianismum
 longè lateq; diffundendum: Et sanè res
 ipsa loquitur. Si enim finis initys correspo-
 debit, mirum quanta Christianorum futura
 sit accessio. Quare iterum T. R. rogo per cha-
 ritatem Christi D. N. aliquot etiam unà
 mittat operarios, quorum penuriam cogor
 Iapanensium quorundam opera uti: quibus
 tamen Deus suam indidit gratiam, ne tāta
 occasio nobis ē manibus elabatur. Statui
 quoque Ioannem Fernandum Meacum
 ad M. Gasparum Vilellam mittere: Faciatam
 Ludovicum cum quodam Iapane: Guilie-
 mum verò nostrum cum alio Iapano Fi-
 randum: Ego & Eduardus Syluius hic Bō-
 gi in gratiam Christianorum, donec auxi-
 lia à T. R. mittantur, manebimus. Hac sunt
 Reuerende in Christo Pater, quæ de fructu,
 & populi huius ad Christi fidem propensio-
 ne scribenda duxi. Quantum ad Christia-
 nos ipsos attinet, ac de ipsorum virtutibus,
 animiq; constantia ac robore, ex literis quas
 fratres nostri scribent, plenius intelligetur.
 Hoc unum tantum attingam: Esi multas
 regiones

regiones infidelium accesserim, nusquam
tamen me gentiles ratione tam obtempe-
rantes, & pietati deditos, nec ad pœniten-
tiam agendam ob anteaſtam vitam tam
promptos, quàm hîc inueniſſe: peccata enim
per corporis afflictiones ita expiant, & ad
ſacra Synaxeos ſumptionem ita ſe religioſe
componunt, ut unionem longè ſuperent,
qua de nouis Chriſtianis, & nuper ad fidem
conuenientibus haberi poterat. Conſtanter
quam ſemel amplexi ſunt, fidei legē ſeruās,
quod ut illuſtrius euadat, non poſſum nō re-
ferre, quid Chriſtianis Firandinis, nō ſolùm
perſecutionibus agitati, verùm etiā exilio
muletati, ſomine quod Chriſtiani eſſet,
euenerit. Multi ſiquidē relictis bonis Bon-
gū ſe ad habitandū contulerāt, ſatius ducē-
tes ob Chriſti fidē cum Chriſto pauperē tra-
here vitam, quàm ipſo relictō multa poſſi-
dere. De ipſorū religione id quoq; referam.
Cū aris ſonitu ſignū ad orationē datur, tanta
alacritate ad orandū in genua ſeſe pronol-
lunt, ut non ſolùm viros ſæminasq; Deus ad
pietatem verè excitare videatur, verùm e-
tiam pueros, qui per ætatem rationis vix
dū eſſe

Iapaneſ
aliarum
regionū,
qui Chri-
ſti fidem
amplexi
ſunt, ho-
mines
perfectio-
ne ſupe-
rant.

Firandis
norum
conſtan-
tia.

Ad oran-
dum alac-
ritas.

dum esse capaces videri possint, parentum
studium imitentur. Hinc factum est, ut nu-
per quodam Christiano referente intellexi,
puella Christi sacramento imbuta, ad adse-
rendum vinum emissa: Dum promittitur vi-
num, accidit fortè ut signum campana ad
salutationem Angelicam daretur, statim,
humiq; deuolutis genibus, preces fudisse,
nec sese crexisse, prius quàm quinque ora-
tiones Dominicas, totidemq; salutationes
Angelicæ recitasset: quæ res circumstantes
gentiles usq; ad stuporem commouit, adeoq;
excitauit ad pietatem, prædicandamq; Dei
gloriam, ut dixerint, non esse alium Deum
Christianorum similem: ~~quod~~ quidem
Christianorum quisque, usque ad infantes,
suis moribus alijs exemplum præberet: mi-
rum dictu quantulus occasionibus inducti,
ad religionem & pie agendum excitentur.
Nihil gratius in has regiones inferri potest
rebus sacris. Deo Deus T. R. cognoscere, quã-
topere pluribus fratribus nostris hîc sit opus,
quamq; grati sint: quare precor, ut operarios
mittat. Hæc scribenda dumtaxat duxi de
hiscæ regionis ac Gentis moribus, eiusq; ad
Christum,

Christum, abiectis Idolis, conuersione, tametsi plurima non leuia studio omissa sint, multum alioqui voluptatis fratribus nostris tam ijs qui in hisce, quàm Europa degunt, allatura. Mittat ergo R.T. presidarios milites, ut liceat his rebus etiam interdum scribendis vacare, & gloriam Dei longè lateq; diffundere, cui quicquid boni accidit, acceptum est referendum. Is semper animos nostros inhabilet, Amen.

Bongi 8. Octobris. 1561.

R.T. in Domino seruus

Cosmas Torres.

EX EPISTOLA IOANNIS

Ferdinandes Bongo in Iapania, ad fratres Goenses scripta 8. Octob.

Anno 1561.

ARGVMENTVM.

Agit de occupationibus eorum, qui Christi doctrinam propagant, puerorum fructuosa institutione, ingenij excellentia, fructu, & quorundam virtutibus: Nosocomij extructione, agrotorum bona tractatione, quantaque vtilitatem ad Gentium conuersionem habeat: de dono curandi, quibusdam Dei bonitate

c

nitare

nitate donatum, De ratione docendi plebem & fructu, & cuiusdam pueri mirō ingenio & pietate: de afflictionibus quas la-
panes, vt à peccatis liberentur, subeunt. Item de plebis studio in Christi doctrina, & mu-
tua charitate conseruanda, spectaculis sacris, festorum celebratione, & mysterijs sacræ hebdomadz, quam Pascha sequitur. Hu-
mandi defunctos Christiana & Gentilium ratione: de Facatensium conuersione, & am-
plificandæ fidei ratione, pietatis exercitijs domesticis, & quotidianis: denique tem-
plorum numerum iam nuper erectorum in Iapania memorat. Amanguccanorum constantiam.

Gratia & amor æternus Iesu Ro-
demptoris, & Domini sit
semper in animis
vestris.

*V*a mihi munus ad vos scri-
bendi iniūctum est, Patres,
fratresq; charissimi, eas res
quæ in hisce regionib⁹ a mēse
Nouembri anni 1560. ad hoc
vsque tempus euenerunt, nitar equidem,
quantum in me erit, id prestare. Atque
utinam ut vobis gratum id erit, ita etiam
pro rerum dignitate id faciam: adsit is qui
omnis

omnis boni author est spiritus, ut mirabilia bonitate Dei infinita patrata, ut exigunt modo enarrem: omnesque unanimi consensu his auditis, animus inflammatus, quantas tale beneficium requirit, Deo gratias agamus.

Scripsit P. Cosmas Torres mense Novembri anni elapsi, impedimenta propaganda fidei varios bellicos tumultus fuisse, quibus hic feruebant omnia: qua res ut damnum intulerit maximum Iapanibus, fidei tamen Dei operarijs non parva occasio ad maiora accumulanda merita fuit, cum adversa hac in ipsam viam regiam crucis nos protrudant, in qua nostra gloria & beatitudo consistit. Modo his distinctinemur munijis: ad Neochristianos verba sapè facimus, baptizandis legem Dei exponimus, ijs vero qui confessionis sacramento constantiam a vitijis repurgant, quique sacrosancto Christi corpore animum explere satagunt, de iisdem sacramentorum mysterijs, Christi que erga nos munificentia concionamur: unde sit, ut nullum tempus nostris pijs operibus impendatur.

*Aduersum
tatum ve
tilitas.*

*Occupan
tiones
Euangea
lizantiũ.*

a. ij

Hæc

Puerorū
Japanen-
sium dili-
gentia, &
exercita-
tionem.

Hæc Eduardo Syluis, & mihi vicissim incumbunt. Guilielmus verò præter cōtinuas Iapanicæ linguae lectiones, doctrinam quoq; Christianam pueris explicat: quorum ingenium, dexteritatemq; ad quidvis percipiendum unice admiramur: octo enim mēsum labores huic rei impensa sunt, adeo ut ne puer quidē sit (qui fari vixdum possit) quin Christianas hæc institutiones tam Latine, quàm Iapanicè memoriter recitet: maior quoque pars Psalmum 50. tenet. Audito sacrificio missa, triduum dant doctrina recitationi, ita ut semper aliqui donec ad finē deducant, præcipua capita recitent, nimirum Orationem Dominicam, Salutationem virginis Matris tam Angelicam, quàm vespertinam, Decalogū, præcepta Ecclesiæ sanctæ, capitalium peccatorum, virtutumq; oppositorum cathalogum, misericordie operum utrumque genus: Indies quoq; aliquid Christianæ institutionis ipsis prælegitur, eoque diriguntur omnia, ut prauis ipsorum moribus ex diametro repugnemus, & tandem boni Christiani euadant. Deinde domum remeantes, sumpto prandio, ad templum reuertuntur, si-

jur, finitaq, lectione, bini Patrem, cum vacat, de osculanda ipsius manus gratia, accedunt, à quo quilibet pugillum orizæ, quæ semper abundamus, ut ad virtutes & literas amandas incitatiores sint, aliaq, huiusmodi recipiunt. Hisce enim incitamenti est utendum, quod Iapanenses filiorum id libertati planè relinquunt, in quam lubet cunque partem, vitæq, rationem inflecti. His igitur crepondijs erecti, bini quoque ad præclarâ quâdam crucem se conferunt, redituri tamen quidam ipsorum circa vespæram, ut ante dominicam crucem ad horam unâ doctrinam Christianam cantent. Hinc efficitur, ut ipsi etiâ gentiles doctrinam Christianam ex tam frequēti auditione per plateas cantillēt. Faxit Deus, ut corde, et interiore sensu opere hac compleant, sicuti frequentant ore. Ex tā felicibus puerorum ingenijs insignes aliquando precones Evangelicos nobis promittimus, qui cæcitatē gentilium discutiant, & refutent: magna enim ex parte firma sunt memoria facilius etiam quidvis ingenij, acuminis, quàm Hispani capiunt & peruadunt.

Continenter, apud nos degunt viri qua-

• ij

tuor,

Iapanes
suis filijs
permittunt, ut
quam liber
vitæ
rationē
amplectā
tur.

Puerorū
acumen.

tuor, & duo pueri, qui magnam Euangeliorum partem, & aliquot conciones, explanationesq; idiomate patrio memoria mandauerunt, ut alios doceant. Horum unus, cui Paulo nomen, Medicus est: omnibus tam Christianis quam Gentilibus medicamina miscet, idq; gratis, donatq;: non tamen, licet aliqui suae artis callēs, suo arbitrio sine senioris medici consilio permittitur. Tanta verò de hoc est populi opinio, etiam gentium, ut nulla arbitrentur ritè facta esse medicamina, nisi hic confecerit: det Deus ut eandem de spiritualibus medicinis concipiant opinionem.

Alius Iapanensis Damianus nomine, viginti circiter annos natus, obediendi, mortificandiq; studio, maturitate loquendi, morum facilitate, ipsos etiam Lusitanos fratres post se relinquit: hic prater domestica exercitia in quibus versatur, legere more Iapanensi, Christianorum filios docet, qui primò, pro dolor, Bonzorum monasteria frequentabant: apud quos cum ipsis elementis literarum pessima quaeque, & omnem morum corruptelam imbibebant. Hinc fa-
Etum

Etum est, ut P. Cosmas author fuerit, ne quis Christianorum filius alibi quàm apud nos scholas frequentaret, ut simul moribus, ac doctrina Christiana imbueretur: & sanè decem mensium spacio non solum plus quàm integro antea apud Bonzos biennio profecere, verum etiam moribus Angelos potius, quàm Gentilium filios referunt. De Christus, cuius sanguine sunt redempti, eis tantam gratiam, ut suum nomen longè latèque diffundant, illustrentque. Nosocomium quoque hic exstructum est, undique suis septis munitum: duo agrotantium genera admittit, nimirum sauciatos, & alijs quibusvis morbis laborantes.

Habitant unà in hoc loco duodecim uxorati, & aliquot vidua, quarum una cuiusdam martyris creditur uxor. Altera verò senio ferè cōfecta, qua maiorem aetatem religiose Pagodis serviendo cōsumpserat, modò tanta illustratur gratia, ut omnem bene agendi affectum & ardorem in Christi, ipsiusq; pauperum ministerio graviter impendat: in confessione peccatorum, & Eucharistia communione frequens, exemplar dicas

Nosocomium exstructum

Insignis vetulae religio.

c iij rare

Sanitatis
dona.

*Rara pietatis, & perfectionis speculum. Est
& alia, cuius laudes epistolam requirunt, si
describenda sint. Vivunt ha ex proprio la-
bore, se suaq, omnia Christo impendentes.
Sunt & alij Firādo ob fidem Christi profugi.
Ad hos infirmos exhortationes quoque
Christiana habentur. Noster Aloysius ali-
quot, quibus iam deplorata erat salus, sani-
tati restituit, virtute potius diuina, ut credi-
mus, quā medica, aut portionum efficacia:
verū hoc medendi munus abdicauit, à
corpore ad animam, cuius curatio ducenda
multò est antiquior, conuertens. Alium ta-
men eiusdem nominis in suum substituit,
nec minori pollentem in medendo dexteri-
tate: in quo simul cum arte, qua ipsum
instituit, & medendi donum videtur trās-
fusum: luce enim clarius est, sanitatem quā
recuperant egrotantes, minimè medici sa-
pientiam prestare, sed à diuina virtute pro-
ficisci. Quod ut fiat manifestius, missis de-
cem, 15. & 20. annorum inueteratis malis,
qua hic sanauit, unum referam, quod mul-
tos in stuporem rapuit. Vir nobilis quidam
dum in tormentario puluere conficiendo
occupat.*

occupatur, scintilla fortè delapsa, pulverem totum incendit, atque ita ille correptus est, ut assus combusta pelle videretur. Mater ilicò expedito nuncio, ut nihil cunctando hic noster adsit, rogat, seq̃ Christi legē amplexuram, simulatq̃ filius esset sanitati restitutus, promittit. Aberat tunc noster Ludovicus Almeida, mittitur medicus Iapanensis, qui simulac vidisset, desperàs de hominis salute, pedem ilicò retulit. Instat matris in filiū pietas: alius qui Christo nomen dederat, mittitur medicus, sed Chyrurgus frustra quid ars posset, aliquoties expertus, viso matris planctu, obnixè Patrem rogat, ut rei tam calamitosa occurrat, si quo modo fieri posset. Accedit Ludovicus, qui triū dierū spacio eo rem deduxit, ut & cibum sumere, & quiescere (quod in tam difficili morbo, ac summopetè cruciāte maximum est) somnumq̃ capere cœperit: qui paucis deinde diebus, nullo debilitato membro totus incolumis evasit: Det Deus ei quoque anima salutem.

Duo Iapanes totius Nosocomij curam gerunt: quorū alteri hac cura incumbit, ut si
 qua

qua morbi urget necessitas, Patrem admo-
nere: Item ut ne vagus quis, aut scurra
admittatur. Horum est hic magna copia, sed
ij qui noti sunt, aut à parentibus, aut domi-
nis, alijsq; non ignotis, quorum testimonio
adhiberi fides potest, commendantur.

Neochris-
tianorū
charitas.

Hic cum sua familia in Nosocomio habitat,
ex sua tamen vivens arte & labore. Al-
ter ex officio ea perlustrat loca, in quibus
Christiani degūt, si quos fortè infirmos, pau-
peres, ac ope destitutos inueniat, ut subue-
niatur tam anima, quam corporis neces-
sitati. Vtrunque munus prudentem sanè vi-
rum desiderat, & sollicitum, cui tanta quo-
que de rebus diuinis sit cognitio, ut & a-
lios docere, & in re Christiana instituire
queat. Cōfluunt huc ex tota Iapania despe-
rata salutis homines quàm plurimi: sanè
tuba id quaedam Dei est non surda, orate
ut ad eius sonitum ita excitentur Iapanes,
quo ad verbum Dei, & mentis sanitatem
pari studio, atque ad corporis propulsandos
morbos accurrant. Ipso Visitationis B. Vir-
ginis festo, præcipua illustriorq; domus pars,
cum oratorio etiam, ornatè varijs sericis &
pictu-

*pieturis, frödibus floribusq; fuit instructa: sa-
croq; solēniter peracto, Eduardus Syluius cō-
cionē habuit de misericordia: tū epula om-
nibus instructa, qui interesse prandio cupe-
rēt, Nosocomij expensis: det beata illa, per-
petuaq; virgo nos filij aterni epulis satiari.
Hacde pueris, agrorumq; curatione.*

Epulum
instituitur
plebi.

*Totam verò Bongensem plebē hoc, quo
dicam, instruimus modo. Sacrum quotidie
celebratur, cui intersunt Christiani, tanta
pietate & religione, quantam me vidisse
alibi non memini. Apparet sanē luce cla-
rius novas esse plantas Spiritus S. gratia af-
fatim, continuoq; irrigatas. Sapē confiten-
tur: solebant singulis Sabbatis onus consciē-
tia deponere, quod in diē Dominicū ne à
suis distraberētur laboribus, reiectum est:
sed quia omnibus satisfieri uno die non
potest, ita diuisi sunt, ut quisque sciat, quo
die Dominico sibi accedendum sit. Interea
quotidie sub vesperū audienda sunt extra-
ordinaria cōfessiones. Ad Dominicū corpus
sumendum ultro multi accedūt: In Virgi-
nis matris Assumptione plurimi sacro via-
tico pasti, magna cū religione & deuotione
fuēre:*

Ratiō do-
cendi ple-
bem.

Christia-
norū fers
uor.

Frequen-
tes cōse-
cutiones.

Eucharis-
tię sumo-
ptiones.

Adolescentis Iapanis insignis pietas, & rarum ingenium.

fuere: inter quos quidam adolescens 13. annorum Augustinus, qui domi nostra agit: qui cum deo, multumq. institisset, ut sibi quoque liceat sacram Christi adire mensam: iussus primò attentè tantum mysterium cōsiderare: præmissa totius vita discussione, & exomologesi facta, ad Christi arcana admissus est. Rogare hic cœpit multa acutissimè de tremendo hoc, & humanam capacitatem excedente mysterio tanta dextertate, ut vel doctus aliquis non potuisset luculentius. Inter cetera querebat de modo cōversionis panis & vini in CHRISTI corpus & sanguinē. Item qui fieret, ut idē corpus in diuersis consistere posset locis, & similia, qua me ad stuporem adegerunt: Nec (quod magis mirum est) quò dubius hæreat, verùm ut sciat, quo modo credendum sit, hæc proponit. Verùm qua in hanc rem à me dicta sunt, ita sagaciter apprehendit, ut nihil supra: alijs eadē qua apud nos audierat, postmodū referens. Ex huius ingenio reliquorum coniecturam facere licet. Sanè Iapanibus in rerum diuinarū apprehensione ingenium & industria non defuit.

esset, si esset modo qui fidei satis mysteria
eis enuclearet. Tanto quoq; ordine & me-
thodo sua peccata in Exomologesi enume-
rans, ut in admirationem rapuerit sacer-
dotem, qui etsi plurimum excipisset variarū
regionum hominum etiam literatorū con-
fessiones, nullius tamen unquam tam ar-
dinatam. Ipso quoq; sacra cōmunionis die
tantam lachrymarum vim cōmunicaturus
fudit, suspirans identidem, ut cuiusque ob-
duratum cor emollire, & ad collachryman-
dum moueri potuerit: nec à lachrymis, do-
nec sacrosanctum Christi corpus sumpsisset,
temperarit: ante tamen sacri cibi sumptio-
nem, manibus sursum ad cælū sublatus, ser-
monem habuit de eximijis in se collatis be-
neficijs, & magna Dei misericordia: primū
quod è nihilo creatus esset, tum redemptus
Christi sanguine, & à seua, in qua gentilis
detinebatur, seruitute, in libertatem Chri-
stianam vindicatus: atque huiusmodi plu-
ra tum pro tempore elocutus est tam synce-
rè, tantoq; feruore & mentis affectu, ut nō
intersuerit (quamuis multi essent) qui vel
se à lachrymis temperare potuerit, vel cum
ipso

Dexteritas in rebus agendis.

ipso ubertim lachrymas non fuderit. Hic verò in transscribendis modò quibusdā concionibus occupatur lingua Iapanica cōscriptus, memoria ea mādaturus, ut populo explicet, ac concionetur. Sacrarij curam gerit, (cuiusmodi vos mystagogum fortè appellatis) atque in alijs munys versatur, si qua iniunguntur, omnia tanto iudicio, prudentia, & solitudine gerit, ut virum potius quàm puerum referre videatur, & quidem talem, qui multos in Societate annos exegerit. Hunc quæso preces vestra Deo plurimum commendent: si enim perseverauerit, plurimum ad fidē Christi longè lateq; diffundendam conferet.

Afflictiones velutariæ Iapanum.

Caterum ut Iapanes confessionibus peccatorum dediti sunt, ita quoq; nō minus acerbis afflictionibus, vera pœnitētia indiciū, potissimum diebus Veneris veluti videntur delectari, dū Christi flagella, publice cadentes, multi cōmemorant, nec pauci priuatim, idq; diebus tam Dominicis, rē festis, magno populi concursu, ita ut templum interdum vix tantum numerum capiat: unde fit, ut summo mane sub aurorā
pro

pro foribus multi loca praecipua adsint.

Sacrificio missa primo omnes assistunt, dein tanta attentione ac silentio concioni inter-

Attentio.

sunt, ut vel hinc satis beneficij sit, cui pares Deo gratias agamus. Vesperis verò usdem

diebus Dominicis, ut dixi, & festis, privatim veniunt, tria, in quibus potissimum

se se exercent, deligunt: primum ut summam Christiana doctrina auditam in me-

moriam reuocent, quo sanè multum proficiunt. Tum ut elemosynas in usus paupe-

Concionum re-
petitio.

rum, emendosq; mortuorum loculos, maxime qui pauperes sunt, colligant. Postremo ut

is, apud quem conuenerint, omnes conuiuium excipiant. Nunc tamen alio quàm Rex

Assuerus: nihil enim prater pauculas herbas, & modicū orizae cocta apponitur: nec

mirū videri debet tantillo contentos esse, nam legem tulere, ne hac mēsurā exceda-

tur, alioquin cum natura sint magnanimi, & curta supellex, si cōcedatur liberalius a-

gere, nihil reliquum facerent. Verū hac instituta lege, & officium tuentur, & re

propè nihil charitas fouetur inter Amāgucenses, & aliorum locorum Christianos, ubi

nemo

nemo nostrum agit.

**Spectacu-
la sacra.**

Viginti circiter ante Natalem Domini diebus indicauimus nobis gratum fore, si aliquod spectaculum adhiberent ipsa sacra nocte, qua Christus natus est, quod sancta aliquam recreationem pijs mētibus adferret: nihil tamen eis praescriptum est particulatius. Ipsi nihilominus re habentes cordi, ex ijs qua ex sacra scriptura audierant, actionem non minus ingeniosè quàm doctè commenti, occasionem Dei laudes celebrandi non contemnendam dedere.

Principio lapsum Adæ & Euae, & spem redemptionis lapsi generis humani ab oculis posuerunt: arbore in medio tēpli, quæ mala inaurata ferret, constituta, ex qua Lucifer structu insidijs Eua decepit, scripturus suis in locis rei conuenientibus, Iapanica lingua adscriptis, quæ res adeò appositè accommodata fuerunt, ut nullus in templo fuerit, ne quidē exceptis minimis, etsi latitiae dies esset, qui non lachrymas effuderit. Addita etiam fuit post lapsum, & Dei offensianem, eiectione per Angelum è paradyso, res quæ multà magis ad lachrymas pronocauit.

Tertio

*Tertio prodibant infelices non sine doloris
significatione, vēstiti ijs quas Deus mini-
strauerat vēstibus. Quibus subito apparuit
Angelus consolās eos. & in spē erigens, fore
tempus quo humanū genus aspiciēs Deus,
ipsum redimeret, et ad cælū aditū redderet.
Posthac auditus Angeli verbus, consolatione
plenis, orta est & in plebe non parua cum
lachrymis letitia: atque hoc modo huic sacre
Comœdia Catastrophe imposita est, nō sine
Musico concentu. Secuta est hīstoria Salo-
monis, & duarum matrū de filio contendē-
tiū, quod nō ab re, & sine iudicio factū est,
ad crudelitatem mulierum huius regionis
retundendam, qua (immane dictū) recens
ex se natos trucidant, lege neglecta natura-
li, qua etiam cum hominibus brutis com-
munis est in fœtus. Insuper praeclara edidēre
spectacula, potissimum nuncium illum An-
gelicum, letitia plenum, de Christo nato ad
Pastores, ut Christum viderent, adhortans.
Adhac extremum Christi cum summa
gloria, & triumpho, & iustitia, aduētum ad
iudicādum uniuersum orbem terrarum ex-
hibuerunt. Nos etiam ipsa circumcisionis
die So-*

Iudiciij Sa-
lomonis:Christi
nati.Extremū
Iudiciij.

Festū no-
minis Ie-
su.

Purifica-
tionis.

Quadra-
gesimæ
exercitia.

Iapanēses
conciona-
tores.

die Societatis festum renouatis sanctis de-
siderijs celebrantes, holocaustū Christo pro
more obtulimus, ingentem multitudinem
Christi mystico cibo, sacra, inquam, Eu-
charistia pauimus. Ipsam quoque Purifica-
tionis immaculata Virginis diem solita ce-
lebrauimus ceremoniarum solennitate, ca-
reos populo lustrauimus, quibus ad vim tē-
pestatis, & apud agonizantes uterentur.
solennis quoque supplicatio careis plurimis
accensis instituta est.

Quadragesimali verò tempore Damia-
nus Iapanensis singulis Mercurij diebus de
pœnitentia ad populum concionatus est. Ve-
neris Eduardus de Passione domini, ostē-
sag, imagine Crucifixi, ad lachrymas popu-
lum excitauit. Sub finem verò tanto ani-
mi ardore Christi flagella celebrârunt, ut
nulla contentione fere vocis, aut eris soni-
tu potuerit illorum feruor sopiri. Dominicis
diebus alius Iapanensis concionatur, alius
Euangelium diei explicat, & alijs quibus-
dam diebus de mysterio venerabilis Sa-
cramenti in gratiam ipsorum, qui Christi
arcana frequentant. Celebrauimus etiam
sacra

sacra hebdomada officia non sine feruore
 & populi fructu : ipso die cœna dominica
 circiter 80. sacram Eucharistiam sumpsere
 in sepulchro Dominico, adeo magnifice ap-
 parato, ut cum Goensi certare possit. Ap-
 paratus quoque factus est mysteriorum
 passionis Dominica, addito cuique versi-
 culo arcana explicante, lingua Iapanensi.
 Templum quoque vario ornatu, & forni-
 cibus triumphalibus more Romano instru-
 ctum, appictis etiam aliquot passionis ima-
 ginibus. Instituta quoque ex atratis, & in-
 fculis ornatus pueris, supplicatio lugubris,
 qua immolati C H R I S T I mysteria cir-
 cumferebantur, in medio crucis vexillum.
 Subsecuta est magna numero reliqua plebs
 Christiana, flagellis terga cadens. Vbi ad
 Altare sacrosancti Sacramenti ventum est,
 is qui crucem Dominicam tulerat, idiomate
 Iapanesi, de crucis vi verba ad populum fe-
 cit, tanto animi zelo & efficacia, ut nemo
 fuerit, qui se à lachrymis temperauerit. Deinde
 quilibet ex ordine suum quod depictum ge-
 rebat mysterium, explicauit, adiecto in fine
 ad S. Christi corpus colloquio, quo ipsum
 d j Salua-

Sepul-
 crum Do-
 mini.

Passio-
 nis Do-
 mini
 exhibi-
 tio,

Oratio la-
 chrymo-
 sa.

Saluatorem cōpellantes, supplices rogārunt, quemadmodum amore in humanum genus immenso homo factus, nostras misérias tolerare voluisset, ita eadem charitate faceret meritorum suorum participes. Postremò sanguinis Christi effusiones, eiusque flagella re ipsa celebrārunt: inde ad insignem Crucifixi effigiē itum est ante Nosocomiū sitam, tota Christianorum caterua sequente, non sine grandi planctu & lachrymis: ubi eadē ferē quæ in templo gerebantur, immutādo duntaxat verba, quæ tum locus postulare non videbatur: nec paucioribus cum intuentium lachrymis, omnia enim erāt huiusmodi, quæ ad planctum facile cōmouerent. Deinde circa meridiem duo armati milites sepulchro adhibiti, q̄ custodes olim ad dominū sepultum excubantes referebāt, adeoq̄, multi passionem Dominicam celebrārunt, ut vix hora ad mediam vsq̄, noctē lapsa sit, quin aliquot aduentarēt atrati tecta facie, spineis coronis redimiti, nō sine flagellis pœnitentiam peccatorum agentes, tantumq̄, in iisdem fervere potuit, ut inter sepulchrum & crucē terra sanguine respersa fuerit.

Flagellantes.

fuerit. Hinc Firūdinus quidā Christianus
 hacre utiliter permotus, ad suos in hac ver-
 ba scripsit. Gratissimum mihi fuisset fratres,
 si Bungi fuissetis sacro illo die, quo Christi
 Salvatoris nostri mors, quam amore nostri
 excitatus subjū, celebrata est: fieri enim
 non posse mihi persuadeo, ut malus quispiā
 Christianus sit, qui huiusmodi interfuisset
 spectaculo. Illa enim sacra nocte omnia ad
 planctum excitabant, adeoq; omnes in sese
 peccata expiātes animaduvertebant, ut via
 sanguine, ut dixi, respergerentur: Accur-
 rite itaque huc, si quo modo fieri potest. hac
 ille. Paulo ante mediam noctem concio ad
 duas horas habita est, de Christo cruci af-
 fixo, erectione, & primis eius secundisq;
 in cruce habitis verbis: deinde omnes, in-
 tra septa tamen Xenodochij, processimus
 custodibus ad portas admotis, ne gētilibus
 pateret aditus, &urbationis occasio orire-
 tur: præt cū tedu, & careis accensis crucis
 vexillum sublatum expansumq;, longè pul-
 cherrimū, & ad pietatē mirē mouens in-
 tuentes: quo viso Iapanes statim ad flagella
 accurrunt, nec finem videre erat verberū,

Fruſtus
 Sacrarū
 cēremos
 niarum,

d iij

donec

donec supplicatio tota intro sese recepit:

Christi
in Typo
crucis ve
neratio.

Ipsa vero Passioni sacra die recepto Eccle-
sia usu, caremonys precibusq; peractis, in
humistratis tapetibus, ob populi multitu-
dinē, duobus in locis Crucifixi imago oscu-
lo venerāda deposita est. Sacrosanctū Chri-
sti corpus ad altare nō minori planctu Chri-
stianorū quā ante retulimus: inde domū
maesti repetiūere, Resurrectionis solennita-
tem expectaturi. Die Sabbati careum Chri-

Carei &
fontis cō
secratio.

stianorum more, prophetijs recitatis, & fon-
tem baptismatis sacris verbis consecraui-
mus, hūc in modū extructū sanè perquā
artificiose, ut quatuor ē locus aqua sancta,
non aliter atque si verus fons fuisset, ema-
naret, quatuor fluuiorum instar qui ex pa-
radiso oriuntur. Summa, letanijs recitatis,
campanarum sonitu edito, & sacra factō,
domum iuerunt, ad sanctam Pasche solen-
nitatem sese parantes. Qua ubi aduenit,
duabus ante lucem horis statim à campa-

Resurre
ctionis
Domini
celebri-
tas.

na sonitu, cum porta aperirentur, multi
Christi fideles adianuam prætolabantur.
Tum pueri ydem qui ante atraii, candidus
modo vestiti, & rosis floribusq; redimiti,
latum

latum contrà quàm prius exhibuerant spectaculum. Ad sepulchrum quod in templo erectum erat, duo assidebant Angeli, alii fulgentes, arboreſq; in circuitu erant virētes: factōq; sacro iterū supplicatio instituta est, in qua magnificentissimè sub tentorio portatili pretioso admodū, & in altum eleuato, sacra Christi Eucharistia circūlata est: puelli verò illi candidati resurrectionis mysteria auro depicta ferebant, triplici cātus melodia cōuenientes, & nō sine iubilo idētidem alleluja canētes cum illo versu, Laudate Dominum omnes gentes. Et: Dic nobis Maria &c. atq; hoc modo ter circū Crucē Dominicā itū est: dein solita religione ad templū rediēre, cōmunicantes Christi mysterijs, sacrū corpus in cibum anima multi Christianorū lati nobiscum sumpsēre. Dein prodit B. Maria Magdalena è loco sepulchri, obuiam habens D. Petrum & Ioannem, rogantes: Dic nobis Maria, quid vidisti in via? Qua referens reliquos versus, sepulchrum & lintea, quibus Christi corpus erat inuolutum, eis ostendit. Pueri quæ gerebant depicta mysteria, suo idiomate

d iiij. populo

populo explicuerunt, quicquid Christo in sua
immolationis die fuerat ignominiosum, &
afflictionibus grauissimis plenum, iam ver-
sum esse in summam gloriam & consola-
tionem maximam, non solum ipsi, verum
etiam omnibus in ipso pie viuere, ipsiusq;
sequi vestigia volentibus. Idq; adeo dextere
& religiose, ut ij qui lachrymas passi ipsa
Passionis die fuderant, modo ab iisdem pra-
nimia letitia se non temperauerint: nec mi-
rum, nam & ipsis qui agebant, pueris, dum
verba proferrent, lachryma ex oculis eru-
perunt. Cōcio, quod defatigati per huiusmo-
di sacros labores essent omnes, nulla habita
est, sed in sequentem diem, quo etiam ba-
ptizati fuere nonnulli, reiecta est. Habitis
his cum magna omnium pietate, de salua-
tione generis humani spectaculus, duo Chri-
stiani triennio & amplius mutuo odio fla-
grantes, facile reconciliari se passi sunt, &
in mutuos amplexus cum lachrymis ruen-
tes, veniam utringq; postulârunt. Quod sanè
factum alijs exemplum praeiuit, praeipue
quod alter magni nominis & authoritatis
esset haeres primogenitus cuiusdam Chri-
stiani,

stiani, qui suis impensis in templum Bongano maius, & excellentius, regiam quandā Cutami conuerterat, quæ ciuitas 27. Bōgo miliaribus distat, modò à ducentis Christianis frequentatur. Qui ei loco præest, Societati amicus est.

*Ratio nostra sepeliendi Christianos tum à Gentilibus, tum baptizatis ipsis summo-
perè probatur, multosq; ad meliora hortatur,
quòd tam pauperibus, quàm diuitibus solē-
ni pompa, quæ tamen nihil nisi pietatem re-
ferat, parentemus: pauperibus enim domus,
quæ in gratiam ipsorum exstructa, à miseri-
cordia ob id nomen optimo iure adeptæ est,
suppeditat. Argui ut omnia referam, hic fe-
rè mos & consuetudo in funerando inoleuit.
Simulatq; quis decessit, campana sonitu cō-
uocantur Christiani, qui mirum dictu; quā-
ta alacritate accurrant, etiā qui quinq; mi-
liaribus à domo funebri absint, cum primū
perlatus est, quanta cum religione suo quisq;
officio mortuis ministerium impendat. Ca-
put itaque cadaver candida lintea inuolu-
tum imponitur, velo nigra candida cruce
insignito tegitur; dein antequam effertur,
concio*

Diuitib;
cum pau-
peribus
æqua pa-
rentandi
ratio.

concio tam ad Christianos, quàm gentiles
 si qui fortè inter sint, de morte hac, caducaq;
 nostra natura habetur: dein de ea quæ in
 æternum duratura est morte, aliquid adiū-
 gitur. Hac finita, solitis vñs caremonijs cum
 funere prodimus, crucisq; vexillum præfer-
 tur, sequitur deinde funus, accensis cereis,
 litanias inter eūdum linthea exterula ami-
 tti quaterni canimus, respondentibus om-
 nibus ferè Christianis, unà enim omnes in
 funus prodeunt, donec ad locum sepultura,
 quem extra urbem delegimus, ventum sit
 (Bōgi enim hætenus cæmeterio caremus)
 qua in re Firandini & Amanguccini sunt
 nobis feliciores: ubi consuetis Ecclesiæ cæ-
 remonijs preces pro defuncto peragimus.

Quæ res, mirum dictu, quantum etiam ip-
 sos gentiles excitet, quibus mos est vocatis
 suis Bonzis magno numero post orationes,
 & multas caremonias mane circa demor-
 tuos studium, oleum, quod aiunt, & operam
 perdere: eaq; res tanti habetur, ut qui sunt
 tenuiores, sua malint oppignorare, quàm
 sumptuosis carere parentationibus, moti po-
 tius cōsuetudine antiqua & fastu mūdano,
 quàm

Funeris
 Bonzo
 rū pōpa.

quàm quòd animam immortalem arbitrè-
 tur: tantiq; hæ faciunt pompas, ut quidam
 Christi noluerint sacro baptismo ablui,
 quòd, ut existimabant, nos mortuis iusta
 hæ pompasq; nō exhiberemus, adeoq; mor-
 dicis his addicti sunt, ut non sine negotio,
 etiam Christiani facti, ab hac superstitione
 animum auertant. Verum videntes modò
 Christianos suo hac in re officio non decesse,
 rationes quoque adferre efficaces, id mune-
 rus ad charitatem pertinere, decereq; corpus
 quod Christo domino obsequia exhibuit,
 quodq; in gloriam maximam resurrecturū
 est, huiusmodi honore dignum esse, sit ut &
 constantiores reddantur, & in magnam
 fiduciam erigantur Christiani. Gentiles ve-
 rò qui male de nostra religione sentire so-
 lent, nobis & sint equiores, & Christi dog-
 ma amplectantur, dum vident quantò cum
 honore etiam cadauera filiorum suorum, aut
 etiam parentum humemus. Quare nobilis
 quidam vir, nomine Michael, qui Christi
 sacris aquis ante annos s. lotus, quinto Au-
 gusti, quo tempore æstas hic maximè urget,
 diem obiit. Hic, inquam, dum in loco,
 qui Bon-

Egroti
cōstātia.

qui Bongo unicus dici itinere, aut eo amplius aberat, iam niam sese moriturum sentiret, uxori & filijs, parentibusq; mandavit, ne ad sua funeralia Bonzos vocarent, sed Bongum ad domum (ut vocabat) Dei nūcium mitterent, inde qui se inhumarent, venturos: ad nos venit, accedimus, & quadriduo obysse offendimus: nihil tamen gentilium more circum ipsum actū fuit, quod hoc enixè à suis rogasset. Huic obijci versus ille non potuit: Villa, domus, uxor, cœnam clausere vocatus. Quandoquidem nec mundi gloria, nec parentum gentilium importunitas, nec etiam quibus abundabat diuitia, ad pomposissima funeralia celebranda efficere potuerunt, ut se excusatum exclusum à cœna illa æterni regni voluerit, satius ducens, Christiano & pauperum more sepeliri, quàm gentilitio fastu. Importuna tamē uxor importuni filij toto fere morbi decursu, ipsum ut sanitatis recuperanda gratia venescos aduocaret, tantum non obtinebant, verum ad Idololatriam induci se rursum non est passus: quam insignem viri constantiā, uxor ipsa, & filij gentiles fratri nostro

nostro Eduardo, qui eo cum 3. Iapanibus missus erat, non sine virtutis admiratione retulerunt. Postquam verò Christianorum sepultus esset, ad concionem parētes & vicini venientes, ad meliora erecti, non parum ipsis de rebus nostris satisfactum est, motiq; ad fidem nostram amplectendā imprimis uxor & primogenitus, qui sese Bōgum, baptismi gratia, postquam orationes Christianas edidicissent, vêturos promiserunt. Deit ijs Christus Dominus, sanguinis sui fiant participes. Parentalia verò hac & medicamenta qua miscemus, quaq; in Nosocomio exercentur opera, maximè homines gentiles ad Christi fidē impellunt, Christianorum constantiam augent, & in religione profectum.

Tria Iapanes ad Christū impellūt.

Vigesimo secundo May ad nos venēre Facatenses viri honorati, quorum alter totam familiam ad baptismum adduxit: Alia tamen aduentus causa longè maior, & diuinis offerenda laudibus fuit. Nimirum ut significarent à ciuibus Christi fidem desiderari, rogarentq; si quosdam, qui Dei legem explicarent, mittere vellemus.

Facatēsum conuersio.

Attn-

Attulere & literas ab opulento quodam Firandino, qui Facata habitabat, usq; præterquam quod se templum suis impendijs exstructurum reciperet, etiam atque etiam, ut Christi Euangelium ibidem promulgaretur, rogauit: Quamobrem Pater videns sibi tantam præberi id perficiendi quod iam dudum conceperat, occasionem, modò aliquos eò mitteret: eam utraque arripuit manu, misitq; Aloysium Almeidam: qui ubi primum appulit, à Christianis exceptus, puerulos aliquot baptizauit. Cæpit deinde Euangelizare magno hominum concursu, tametsi intra decem dies sexaginta duntaxat Christo lucrifecerit. Conferens inde se Firandum, in reditu eos baptizaturum cum alijs quos ad id idoneos iudicaret, recepit. Latius ipse omnia perscribet, ut & ex ipsius literis hac certius cognoscatis, & diuinam clementiam magis ob tanta beneficia laudetis, quæ in conuertendis Firandinis, finitimisq; populis tantum non præsens videtur nobiscum occupari.

*Anteaçto anno 1560. sub Octobris finem scripsit Vilella Meaco de Bonzorom
& quo-*

& quorundam nobilium contra se, ut urbe
 pelleretur, coniuratione. Quorum furori ad
 tempus cedens, apud Christianum quendam
 delituit: qua res in magnum cecit bonum:
 Receptus enim denuò fuit, vel inuitis Bon-
 zis, ad suam Ecclesiam, varijs à Rege privi-
 legijs fide publica munitis: amplamque E-
 uangelij segetem vobis metendam compa-
 ravit. P. Cosmas Torres minutè adeo gra-
 phicèq; depinget omnia, ut & vos huc ad-
 uolare, sat scio, gestiatis: ac periculum sit, ne
 Indiam deserere velitis. Modus quem in
 Christianorum augendo numero, Eccle-
 siamq; Dei amplificando seruamus, hic ferè
 est. Postquam aliquantulum instructi sint,
 periculum facimus, ne capiant res nostras,
 idq; varijs interrogationibus, & hoc solum,
 donec referre valeant, quid ipse Deus sit,
 aut quomodo ad ipsius notiam deuenerint.
 Deinde rationibus varijs anima immorta-
 litatem inculcamus: his bene intellectis,
 mundi, Angelorum primi hominis creatio-
 nem, & horum lapsum proponimus.

Ratio au-
 gendi
 Christi
 fidem.

Deinde necessarium fuisse, ut secunda
 in Deum persona ad hanc miseriarum
 vallem,

vallem, quo nos liberaret, assumpta ex virgine humana carne sese demitteret: horrenda pateretur, victimam sese in cruce praberet, ac tum resuscitaretur, tandem ad cælum victor mortis ac triumphator ascenderet.

Decalogi explicationem adiungimus, quam servandam esse ex lege naturali, etiam non promulgato Evangelio cuilibet docemus.

Dum hac aguntur, Orationem dominicam ediscunt, Salutationem Angelicam, Canticum vespertinum B. Virginis, atque hoc pacto instructos deum baptizamus. Quidam verò hac qua requirimus, octo, alij 10. alij 15. dierum spacio percipiunt, polleant enim ingenio. Sunt qui antequam abluantur, ad unum, aut duos menses concionibus audendis, & orationibus ediscendis apud nos vacare cupiant, unde fit continuò, esse qui ad baptismum Christi admittantur, yq, sicuti Iapanes plerique magna constantia pradi, quiq, ne ad latum quidem unguē, etiam si cælum terra misceat, à semel concepta religione dimoveantur. Domesticorū verò exercitia sunt huiusmodi: una ante lucem hora, dato pulsu, omnes ad orandum sese

Domestica exercitia pietatis.

se se componunt, dein ad sacra missæ sacrificium eunt: ubi verò doctrinam Christianam recitârunt pueri, iterum ad orationem conuerimur. Dum prandetur, legitur aliquid, quo neque mēti suum desit patulum, aut concio habetur, quibus cum prandio absolutis, leguntur aliquot regulæ, cum leui addita enarratione, ac virtutis tractatu: dein quisque illi rei se applicat, quæ sibi ex officio incumbit, siue scribendum sit, siue legendum, aut in linguam Iapanensem quicquā transferendum: In quo adeo iam laboratum est, ut Evangelia omnia, & conciones totius anni vulgari idiomati donata sunt (res apprime utilis concionatoribus) aut Gētilibus aliquid nostræ legis enarrandum: Nunquam enim isto tempore desunt auditores, etiam ex Amangucco, Facata, Firando, qui huc conueniant, aut hospitantur, vel confitendi causa, vel ut Christi quam adepti sunt gratiam foueant: aut altiori doctrina Christiana pueris explicanda (quod fit ad duas horas) alteri denique apud infirmos in Nosocomio concionandum. Domum reuersi orāt, dein ad propria munia quisque, dum cœna

e tempus

tempus sit, reuertitur. Inter cœnandum puerorum, aut nostrorum aliquis concionem habitam, quam membra mādauit, recitat. A cœna verò communes aliquot referuntur regulae, breui rursus adiecta explicatio-
ne, & in memoriam reuocant nonnulla de meditationibus diurnis: & si quid boni est, in commune conferunt. Inde litania dicuntur. Postremò hora insumpta actionum discussioni, & meditati somno nos damus, dominum orantes, ut in ipso vigilantes mortē anima euitemus. Interdum tam nos quàm pueri, qui scholas frequētāt, Christi passionē meditamur: idem præstant ciues Bongani, qui statim ad aris sonitū, siue in templo tūc temporis fortè sunt, siue in suis adibus, orationi se dant: & qui meditationis ignari sunt, quinquies orationem dominicam, totidemq; salutationem Angelicam repetunt.

Rerum temporalium cura penes Ludouicum Almeidam est, qui circa Augusti finem Firando, quòd febris & ventris fluxu laboraret, rediit: & nunc etsi meliusculè valeat, cum morbo conflictatur, Deo propitio conualescet, ut gratia talentaq; quibus preditus

*præditus est, cedant in commune Christiani-
 tatis commodum: ad fidei enim negotium
 in his regionibus, quæ operarijs misere desti-
 tuitur, natus videtur. Eius officia domestica
 Iapanibus, qui apud nos degunt Rector com-
 misit, manè eis præscribens, quantum toto
 die agendum sit: eiq; vesperi rationem red-
 dant eorū quæ egerunt, nostro more hi quoq;
 orant. Solebamus nos molam vertere, fru-
 mentumq; molere, aut orizam pistillis tun-
 dere: cuiusmodi exercitijs non leuiter vires
 corporis augeri percipimus. Verum in Iapa-
 nensem iuuentutem, ne otio torpesceret, pe-
 riretq; quicquid utile, & sanitati conducēs
 habebat, hoc laboris reijcere fuimus cōpulsi.
 Tempia quæ in Iapania iam nuper erecta
 sunt, hæc sunt: Meaci unum, ubi P. Gaspar
 Vilella degit. Sacaia aliud, nemo tamen no-
 strum ibi agit. In alio loco qui 40. leucis Sa-
 caia distat, de alio erigendo iam dudum
 agitur. Nobilissimi viri, qui ad Christū con-
 uersus est, opera, ob eam rem aliquem ex
 nostris aduentantem præstolatur.*

Tempia
 noua.

*Amangucci domus nostra ab inimicis
 crucis Christi exusta est: solum quoque in*

Dōmus
 Societas
 tis Amā
 guccana
 exusta

e y alterius

Aman-
guccano.
rum con-
stantia.

alterius venit potestatem: verum tamen no-
uum erectum est templum, communi Chri-
stianorum sententia, locum ditior aliquis ex
ijs concessit. Necdum tamen nostrum ali-
quis eo missus est: quod si in cuius potesta-
tem venit, Regi Bongano aduersetur, ab eoq;
breui spero capietur: Iam enim multi mili-
tes eo sunt profecti, missis tamen aliquot
imaginibus spes data est vêturos quosdam,
ut primum rumores, aut bella cessassent.
Tantum fuit horum erga Christum studiū,
cū pastore carerent, ut dominicis diebus
antequam templum haberent, soliti sint apud
eum qui inter ipsos doctior habeba-
tur, quod magnam scriptura sacra partem
patrio idiomate haberet traductam, conue-
nire. Hinc etiam & concionari ad populum,
& infantes baptizare minimè veritus est,
habita ad huiusmodi peragenda à Patre po-
testate. Maiores quoq; in rebus fidei cate-
chizabat, ab Idololatria omni studio uel-
lere, suos deterrendo, & ad veram Dei fi-
dem eos traducendo sedulo studebat, adhor-
tans quoque ut baptismi causa ad nos sese
conferrent. Hinc factum est, ut plurimi
fuerint

fuerint Amangucci Catechumeni partimq;
ad nos venerint, ut baptismum susciperēt:
inter ceteras duotam ardentem, tantaq; ani-
mi constantia Christi fidem sectabantur, ut
inuitis parentibus biennio perseverantes,
orationes, & res nostrae fidei ad unguem
edidicerint, tandemq; magna auri sui cō-
solatione religiose admodum abluī sint.

Facata quoque templum opera Baltaza-
ris Tragi erectum est, sed magna ex parte
ortis belli tumultibus destructum: paulo ta-
men post Christianorum opera & restaura-
tum, & egregie ex cultum. Agitur & de
templo in quodam alio loco. Firandi verò
quonque numerantur. Cutami satis magni-
ficum iam erectum est: distat autem hinc
27. miliaribus. Similiter Cangasima, in quē
portum primum B. P. Franciscus appulit,
præter bene parvam, & ex paucis viuis la-
pidibus constructam Ecclesiam, templum
aliud non est, tamen si quidam ibidem ma-
gistratum gerens, ad nos conquerendo scrip-
serit, mirari se quid in causa sit, quo minus
Lusitani eo veniant. Cui responsum est:
Ut cum eo qui ibi præst, de templo agat, fa-

Facatē tē-
plum re-
paratum.
Alterius
tēpli cō-
structio.
Firandi.
s. tēpla.
Cutamie
num tem-
plum.

e iij culta-

cultateq; tuto predicandi, in uniuerso regno
 non defore Lusitanos, qui eò veniant: sed
 fidem ibi publicam obtinere difficile est.
 Postremum verò Bonganum est, operariarū
 & quod aliud, mirè inops. Hæc & similia fra-
 tres charissimi, vos huc euocare meritò de-
 bent, nec alio fore opus est, quam ut quàm
 citissimè veniatis, vosq; urgeat P. M. Cos-
 ma Torrensensis canonicus, qui etsi in senili cor-
 pore robustum gerat animum, præter opi-
 nionem tamen, cum ipsam cælestem pro-
 uinciam petet, & hoc destituemur. Quocir-
 ca quantum possum, vos per Christi inuocæ-
 sam, qua nos prosequutus est, charitatem
 obtestor, ut nos precibus vestris, sacra-
 sanctisq; sacrificijs diuina sua

M. commendatus. Bongi

8. Octobr. 1561.

Ex Iussu R. P. Cosmæ Torris

Seruus inutilissimus in Christo

Ioannes Ferdinandus.

EX EPI.

EX EPISTOLA LAVRENTII
ad Prouincialem India, & alios
Societatis Fratres.

ARGVMENTVM.

PRoficiscitur ad Primarium Bonzorum, qui Christi doctrinam amiciebat : quem cum mortuum inuenisset, Vilella alijs Bonzis Christi legem explicat. Cumque metu mortis eam non amplectuntur, Magnam Mea cum petit, & a Gozone vniuersæ Iapaniæ Rege humaniter excipitur. Cauetur ne quis legis Dei præcones offendat : multi multarum sectarum doctiores Bongî ad Dei verbum & disputationes venientes, vel victi vel conuersi recedunt. Primarius quidam nobilis baptizatur : ridiculè duorum cathalogo quidam Bonzus ascribitur, dein Christum colit. Bongorum magistri in hoc conueniunt, quod dicant Dei legem fundamentum esse sectarum suarum: adeo ut Christum iam accedunt. Sectarum quidam pericidalicita docet, alij homines in bruta veteri post mortem, & lupum adorant, ut ipsum potius, quàm aliud animans verè tantur.

Spiritus sancti gratia sit
semper in vobis

e iiij

Multum

VLTVM me litera re-
creârunt, ut hinc facile con-
ſciam, vos quoque rerû hic
reſtarum in promouenda fi-
de memoria delectari, & ad
ſimile factum incitari. Cùm perueniſſemus
ad montem illum multis Bongorum mona-
ſterijs, necnon ipſorum anteaſignano, & do-
ctoribus totius Iapania celebrem (Fionoi-
ma nomen eſt) ad Bonzum Daiembû, ad
quem literas habebam, acceſſi: quibus ille
lectus, & cauſa noſtri aduentus cognita, re-
ſpondit dominum ſuum, & praeceptorẽ, &
aliorum ibidem agentium primarium, qui
fide Chriſti imbui deſideraſſet, è viujs ex-
ceſſiſſe: ſe verò nihil vel imperij, vel autho-
ritatis in eam rem conferre poſſe, ut ad fi-
dem inducantur, ut qui priuatus in mona-
ſterio quodã degeret. Poſtridie M. Gaſpar
Vilella hominem quoque acceſſit, quo cum
& alijs ipſius decem diſcipulis familiariter
multa de rebus fidei tractauit, & quidem
ſœliciſſimè: arridebant enim omnia.
Verùm ſe eam amplecti, vel profiteri aude-
re negabant, niſi apud magnum Bonzum
Fionoi-

Fioniamatanum prius hac de re egissent: spem esse ut per virum quendam nobilem eò deduceremur. Verum is negavit se hoc laboris subiturnum: Quare ad Daiembū redimus, ostendimus ipsi unum esse Deum Creatorem cæli & terre: animam itē esse immortalem. De Angelis quoque egimus, quæ omnia attentē quidē audivit, sed veteorne ad damnationem maiore, qui metu mortis, ne aut à suis occideretur, aut gravius in vulgus de se aliquid spargeretur, Baptismum non admisit. Monuit tamen Gasparum, ut ad alium, qui inter primarios nobiles habebatur, Fioniamatanum iret, per quem fortē ad magnum Bonzum, qui ipsis veluti summus est Pontifex, admitteretur. Dum & hac aguntur apud Bonzum, constanter assenerunt se Patrem ad disputationem de legibus & ritibus suis non admissurum, imò ne ad videndum quidē ipsum monasteriū, nisi munus aliquod adferret. Cum itaq; nulla restaret spes. Euangelizandi Fioniamatana, Meacū profecti sumus, ubi quoque 14. dies nullo fructu, quod omnibus essemus ignoti, transmisimus: quare ades
esse

Metu
mortis
Christi le
gem non
amplectē
tur Bōzi.

Rex qui-
dā Iapa-
nia no-
mine dñi.
taxat.

esse mutandas duximus: nec vanè, maior enim fructus fuit, ac tandem etiam studio Bonzi cuiusdam viri admodum honorati, M. Gaspar ad Regem Gozonem, cui universa paret Iapania nobilitas regnâque, introducitur (Est quidē & alius Rex Bon nomine, præcipuus quoque, sed præter nomen Regium nihil rei sortitus) penes quē regni erat imperium. Hic Patrem accepit humanissimè, & in benevolentia signum ex proprio cippo ipsi bibendum obtulit.

Visit præterea Mioxindonum, qui à Rege secundus est in hoc regnō, fauorē ipsius ambiens. Cumq; rumores spargerentur, carceri Patrē mancipatū esse, præfectus siue Meaci Gubernator edixit, ne quis ipsum offendere audeat: atque hoc modo hi quoque rem Euangelij promouerunt. Deinde tertio ades mutauimus locum eligentes, ad quē etiam maior videbatur futurus populi concursus.

Bonzi
multa ad
disputa-
tionē si-
ne fructu
cōfluūt.

Multis itaque tam vulgaribus quàm Bō-
zis confluentibus disputatum est: nemo ta-
men verbo Dei fidē adhibuit, sed alij bla-
sphemijs, alij maledictis & sanna impete-
bant. Adersunt & duo Bonzi secta Fo-
quexo-

quexorum, qui præ cæteris docti haberentur: quod omnes libros Iapaneses, in quibus de cælestibus, & terrenis tractatur, se legisse iactarent: sed luce clarius euasit nullo niti fundamento omnia quæ legissent. Bonza una admodum honorata femina sola baptismum petijt, impetrare tamen non potuit, donec in rebus fidei plenius instrueretur.

Adhuc venere ad nos, sed de nocte duo Cungi homines magni in hoc regno nominis, verbi fideique tantum auiditate exciti, qui dignitate quidem Regem Bongam superant, non tamen diuitijs & potentia. Hi dum studiosè audiunt, cum planè satisfactum ipsis esset, abire. Baptizatus etiã fuit quidam Amanguccensis Iquimaca nomine, vir maxima nobilitate, una cum 10. alijs. Itaque rebus paulatim succedentibus, importunitate et minus Bonzorum compulsi sunt hospes noster nos domo demittere: cessimus. Sed ecce, dum vix ab alijs recepti sumus, maleuolorum impræbitate pueri in nos concitantur, odiaque accessi, ut saxis & arena nos tantum non obrueret, xisibus, scammatis, ludis, denique quibuscumque poterat modis nos infestarent:

qua

Bōzi Fo-
quexi cæ-
teris do-
ctiores.

Cūgi præ-
cipui pri-
mates ad
Christi
doctrinā
cōueniūte
nocte.

Vir pri-
mari cū
alijs 10.
baptiza-
tus.

Persecu-
tio ī Chri-
stianos.

qua studio, ne sim prolixior, missa facio.
 Horum insultibus, gratia Dei patientia re-
 sistimus, pergētes nihilominus verbū Dei
 palam usque ad mensem Aprilem expa-
 nere, nec frustra: centum enim Christi fi-
 dem suscepērunt. Accessit quoque nos di-

Bōzi va.
 riarum
 sectarum
 disputan-
 di gratia
 accedūt.

Secta Mu-
 raxaqui.

Secta Te-
 daixu.

sputationis causa Fionoiamatani quidam
 primarius doctōr, vir literatus: qui etsi
 semper victus abierit, nunquā pertinaciam
 exuere potuit. Venerūt insuper Bonzi de se-
 cta illorum, qui Muraxaqui dicuntur, me-
 ditationibus, quas profitentur, dediti, astute
 adeo suas Patri proponentes quæstiones, ut
 hinc potuerit, quāta sit demonū, eorūque
 quos instruit in perniciē multorū vastities.
 Sed preualuit Deus, ut nō sine pudore abeu-
 dum fuerit. Venerūt & alij duo literati ex-
 perturi quid possent, de hæresi Temdaixu:
 quibus cū de nostra & ipsorum lege in-
 stituta est disputatio, ac tandem victi ve-
 ram esse Christianorum legem cōfessi sunt.
 Paulo post alter ipsorum rediit, amicitia si-
 gna multa præ se ferens: & post aliquot in-
 terrogationes, unum esse Creatore rerum
 omnium, animāq; immortalitatem demō-
 stravi-

stranimus. Vnde ipse constanti, & indubitato animo in hac verba prorupit: Doctrinā Xacca inniti materia prima, hoc est, variā & nullam esse, clareq; sese intelligere, quātum Iapani, qui à scriptis Xacca pendent, procul absint à rei veritate: baptizatus tamen non est. Alius praterea literatus, & in omnibus quos hic habent libris, apprime versatus, volens de dubijs aliqua extricare, post varias quæstiones, anima immortalitatem, unum Creatorem omnium intellexit: sed quod esset cæno voluptatum, libidiniq; adeo inuolutus, ut nec cum una coniuge cōsideret se castè vivere posse, Christi sacris imbui noluit.

Bōgus fa-
as lectas
damnat-

Veritaria
cognitio
non beat.

Quantū
potest
peccandi
consuetu-
do.

Narrabo modo non illepidam, & risu dignam (ni fletu maius) fabulam, veram tamen, & qua Dei bonitate sortita est fælicem exitum. Quidam Bonzanu Quenxu nomine, qui in meditationes triginta iam insumpserat annos, duos Meacenses adiit primarios doctores, ut cum ipsis de veritate & fructu meditationis cōferret. Approbant illi, data quoque fide publica, cui propria subscripsere manu, quod
apud

Apotheo-
sis cuius-
dam Bon-
zæ.

apud eos tanti habetur, quanti apud nos, ut dicimus Canonizari : atque una hac re in numerum retulere hominem sanctorum Iapanensium. Itaque pro more & gentis consuetudine in cathedra sublimis ponitur: accedunt iam dicti literati, & quem cathalogo adscripsere diuorum, adorant primi. Hic deinceps alijs prescribebat sententias, quae meditari debebant. Curauit quoque in suis adibus depingi agrum demessum, atque in medio arborem siccam, subscriptis hisce versibus:

Sic precor referas, quis te plantauerit arbor,
Cuius principium nihil est, nil deinde futurum est:
Ut quoque nil fuit antè meum cor, nihilque
[futurum est:]
Sed perit assiduo paulatim, & ad vltima tedit.

Bonzi-fa-
rus.

Et huic pictura sacra subscripserunt literati. Venit igitur is ad nos, doctrina, & sanctitatis opinione turgens, atque, asseruit se certo scire, quid antequam esset, fuerit: quid quoque modo esset, & quid à funere foret: et ob id planè se nihil curare omnia quae de sua salute, modòque, quo saluari posset, dicerentur: nisi forte talia, ut noua quedam, animi recreandi causa, audire luberet. Verum post

post multa verba, non tantum potuit homi-
nis superbia, quàm Christi bonitas, qui &
ipsum sacro baptismo tingi voluit. Cuius
conuersio multorū postea causa salutis fuit,
omnes enim hunc Christianum effectum
esse, ut inexpectatū fuit, ita nunc summo-
perè mirantur. Alius etiam Bonzus qui
annos 40. in meditationibus trinerat fidē
amplexus adeo religiosè se rebus Christia-
nis accommodat, ut tãetsi senex sit, nō prater-
mittat tamen à duobus miliaribus indies
venire, ut conciones nostras audiat, sem-
perq. aliquid quod sequatur, & quo melior
reddatur, referat.

Eiusdem
conuer-
sio.

Quindecim praterea Bonzi Christiani
effecti, libris omisus & discipulus, conten-
tisq. patrīs ritibus, quidam ipsorum uni
adharere uxori, alij verò castitatem ser-
uare porro in animū induxerūt, quod in Bō-
zus mirū est, effrenatè enim sunt libidinosi,
ideoq. meritò Dei laudes magis efferenda,
qui tãtis è tenebris ipsos ad Euāgelij lumē
traduxerit. Accessit nos et alius Bonzus Fa-
rimanus, qui nō solum à piscibus & carni-
b^{us} abstinebat, sed nec tritico, nec oriza, nec
hordeis

15. Bonzi
Christia-
ni sunt.

hordeo, nec milio, nec ullo genere leguminum, solus herbis & quibusdam fructibus vescens. Hic venerat docturum se gratis centies millies librum quendam Xacca Foguequium nomine, & id oneris nō alia ratione ab se susceptum esse, quā ut saluari possit, narrabat. Somniauerat olim, ut retulit, se ante annos 10. cum quibusdam Patribus fuisse, qui ex Chenchiquo venerant, salutisq; vitam ab his primum accepisse: dein audivisse de quibusdam qui à dicto loco venissent, & Amangucci agerent, ibiq; aliterius vita res publicarent. Auditis aliquot concionibus nostris, Euangelij Christi capax factus, fidem, abiectis votis, nostram amplecti in animo induxit: quod ut facilius assequeretur, in patriam remeavit, de rebus necessarijs (quod imparatus Meacum venisset) sibi prospiciendum putavit.

Alius quoque non solum de Contemplantium genere, verum etiam Princeps, adducto quodam alio suorum literato, & concionatore, de nocte occultus ad nos audire Euangelij, & sermocinandi cum Patre, gratia venit: Tandemq; fassus est Iapanum leges nullas

ges nullis rationibus stabiliri. Multi præterea famuli cuiusdam Cogni, cui nomen Ixendomius, baptizati sunt. Nuper quoque tres primarij contēplatores cæpere nostras frequentare conciones, & ad fidē nostram adeo inclinari, ut post 4. dies apud se stauerint sacris aquis ablui: quorum ad Christum conuersio plurimum attulit auxilij, tum nouis Christianis, tū illis qui ad fidem nostram aliqua modo propensi sunt.

E territorio quoque Meacensi multi ad Baptismum confluxere, famaq; aduentus nostri Bandanum usq; peruenit urbem, 300. miliaribus hinc distitam, qua studiorū omnium Bonzæ religionis veluti mater est & præcipua Academia.

Bandoff.
Iapana a.
cademia.

Inuenimus hūc Cosmā quendam ante annos sex S. Baptismate ablutum, quē (mirum sanē dictū) adeo in fide integrum inuenimus & religiosum, ut dici non possit, maxime cū semper inter infideles egerit. Is simulatq; de nobis audiuit, accurrit relicto patre, matre, & omnibus suis rebus. Christa iā seruit in castitate, per omnia patri nostro obtemperās, det Deus initys parē
f exitum

Religios-
fiores
Bonzi ad
Christū
inclinati.
In suum
primariū
um offic-
iū.

exitum ad maiorem maiestatis sue glo-
riam. Addam & illud quod sectarij Fo-
chexu, qui pra ceteris sectis religiosiores
haberi volunt, auditus fidei nostra rebus
& viuendi modo, Christianis ritibus per-
spectis, omne ferè erga suam religionem
studium abiecerunt, non parum etiam of-
fensi in Bonzum primarium, quem parè
modo cum suo, quem adorant, Xacca prius
venerabantur, exprobrantes ipsi Chri-
stianorum Patrem castè vivere, uxorum
multitudinem improbare, ut quilibet una
contenti sint docere, cum ille interim &
plures haberet, mercedem quoque pro do-
cendi labore exigeret, quod à Christianorū
more esset alienū: Adhac cum alios ad ab-
stinentiam hortetur, occultè & piscibus &
carnibus vesceretur: quare & eycere ipsum
monasterio statuerunt, & in ipsius locum
proba vita pauperem sufficere.

Ex his satis manifestum euadit, Christum
cæptis nostris, imò suis fauere magis ma-
gisque. Principio enim nostri aduentus,
Meacensium quidam nos simias, alij
vulpes, tandem etiam demoniacos, & An-
tropo-

trópophagos non sunt veriti appellare.

Accidit quoque nostra in viciis ignem nescio quem videri, quem nostris incantationibus ascribebant, magos hac occasione nos appellantes, nec Dei, sed demonis propagare leges. Imò verò longè aliter res nostras interpretantur: qui enim de secta sunt Semogogion, dicunt doctrinam nostram esse Heccij cuiusdam, quem ipsi pradicant: qui Leuxu nescio quem sequuntur, eam esse Fombeni, quem assiduò in meditationibus venerantur, dictitant. Sectatores verò Foquexi nostram doctrinam à Mio quodam suo, quem colunt, ortam aiunt, qui à Sondoxu dicuntur, Amida nostra ascribunt. Sectarij Xynti nostra Eocuyo suo attribuunt. Summa omnes secta nostram doctrinam fatentur fundamentum esse sua religionis, usque adeo ut parum abesse videantur à legis quam promulgamus, & Creatoris omnium agnitione: confidimus per D E I immensam misericordiam ipsis datum iri gratiam, qua sacrosanctam ipsius Maiestatem agnoscant, ament, & perpetuò laudent.

Bōzi suo
as sectas
à Christi
lege or-
tas fabu-
lantur.
Secta Se-
mogo-
gion.
Hecchi
prophe-
ta.
Fomben
prophe-
ta.

f j

Finem

Execran-
da religio.

Finem faciam, ut Bonzi cuiusdam qui in Iosu agit, insaniam, & quorundam aliorum retulero, eo venit dementia, ut doceat primum dimicare, ac deinde occultè tradat meditationes, iisque hominibus persuadeat, sine peccato licere etiam patrem & matrem occidere: & ut populus etiam ad malum est admodum proclivis, prohi dolor, in tanta insania non desunt sectatores.

Lupus adoratur.

In alia verò urbe Bonxu secta emerfit, qua lupum adorat, rogantque ut in lupos convertantur, ubi ad alteram venerint vitam: errores hi, & mera insania non aliunde nasci videntur, quàm ex perfida cæcâ Japanum religione: multi enim ipsorū credunt se antequam nasceretur, iam olim in mundo fuisse, & post mortem versum iri in plantas, vermes, homines, & si quod aliud est animatus genus. In lupos mutari potius desiderāt, quod hoc animal alijs terrori sit, ac dominetur: discussis tamen errorum tenebris, sedulò ad Christum se convertunt. Vos oro fratres mei, in Christo charissimi, ut mei & Iapanū memores in vestris orationibus

*tionibus suis, & idipsum à Christianis alijs
contendatis per Christi sanguinem precor,
vestrus enim precibus hisce in regionibus
planè est opus.*

Meaci 2. Ianuarij 1561.

Indignus in Christo frater vester
Laurentius.

EX LITERIS ALOYSII

Almeida ex Iapania 1. Octob.

Anno 1561.

ARGUMENTVM.

Bonzorum odium in Vilellam nonnihil re-
missum significat: varietatem sectarū i Iapa-
nia refert. Vilellæ præterea ad Saquaiā pro-
fectionē, eiusdemque magnitudinem: causas
insuper quare Meaco relicto eo profect⁹ sit.
Bonganorum poenitentias & strictā viuens
diractionem: variorum festorū deuotam ce-
lebrationem: Puerorū famulorūmq; seruos
rem. Narrat præterea se Facatā missum, tem-
plūque ibidē opera cuiusdam primarij ex-
structū: ciues multos, cū aliquot Bōzis bap-
tizatos. Lepram miraculosē sanatā. F, acata
iterū relicta se in insulam Tacuxuma profes-
ctum: insulanorum interim eximiā pietatem
& præclaras elemosynas narrat. Ad insu-
lam postea Yquicuqui profectiōē refert, &
ministeriū illi in nauigando à ciuibus præ-
stitum. Prostre mo de suis redeundo Bungū,
aduersitatibus & morbo. f iij

Gratia & amor æternus Iesu Christi
D. & redēptoris nostri sit sem-
per in animis nostris.

PLV RIMVM vestrīs li-
teris debemus charissimī fra-
tres, tum ob amorem singu-
larem, quem erga nos spirāt,
tum eximium nos adiunā-
di desiderīū, quo vos teneri ex ijs animad-
uertimus. Dominus Deus nostro nomine
rependat, quod alioqui vobis prestare non
possumus, cū vel pares gratias referre nec
opus nostra, nec satis sit. Ne tamen ingrati
videamur, ardentibus, planeq; Christianis
vestris desiderijs aliqua saltem ex parte
conabor satisfacere: atque ea qua hoc anno
gentilium conuersione cōtigerunt, iussu ta-
men superiorum, qui me huc quoque impu-
lerunt, perscribam. Opto interim, ut qua
scripturus sum, cōmunia sint omnibus, qui-
bus quoquo modo sum obstrictus: singulis
enim scribere, nec agritudo, nec occupatio-
nes permittunt. Et charitas Christi, qua
nos unum fecit, id quoque efficiet, ut hac
epi-

epistola, tametsi ad omnes scripta, ad vnumquemque priuatim ac peculiariter scripta habeatur.

Intelleximus odium Bonzorum in Gassparum Vilellam nonnihil remissum: grauius per Bonzorum nequitiam passus est, dū quotidianis progressibus, tametsi non quantum velit, augeatur Christianorum numerus, qui viros aliquot honoratos, rerum naturalium non imperitos habet.

Varias epistolas à Christianis recepimus: et inter alias vnā quinque foliorum, prolixā admodum, quā plurimum solati Christianis omnibus huius loci, in quo versamur, attulit: saepe enim dū in omnium prope Christianorum trāsīt manus, transscribitur: hīq; eam quoque gentilibus legunt, ob id potissimū, quod in Iapania 20. eiusq; religione discrepantes, scētās esse, nullā verō ratione stabiliri posse: verū solā Christi legem & veram esse & salutarem, nec fore stabilem concordiam & pacem in Iapania, priusquam viuendi normā admittant: idq; multis euidentibus causis & rationibus in ea confirmatur.

Literæ
Christia-
norū Me-
acētum
ad fratres
cōueniunt

f iiij Saqua-

Saguaia
vrbs
maxima.

Bongana
Ecclesia
reliquas
Iapaniz
superat
numero.

Poeniten
tiz Iapa
num,

*Saguaiam, quæ duorū dierum iter Ma-
riaco distat: modoproperat Vilella, magnus
ibi speratur fructus, quod & libera sit, &
inter totius Iapania civitates maximas ha-
bita. Causa profectiois Meaco relicto, pri-
mum erat: quod vir quidā nobilis domum
suam obtulisset, ad verbum Dei populo pro-
ponendum: tantūque erat viri ad nego-
cium fidei promouēdum desiderium: ut id
non solum cum P. M. Cosma Torres Bon-
gi agente communicauerit, verum etiam
missis muneribus obnixè rogauerit. Bonga-
na verò Ecclesia, quæ totius Iapania est
maxima, Dei misericordia quotidie incre-
mentum sumit: testatur id tam fervor eo-
rum, qui Christum sunt amplexi, quàm
qui quotidie ad Baptismum accedunt, ut
ex ijs quæ subijciam, non obscure intelli-
getis. Vix nox una elabitur, quin sint
semper aliquot, qui non leues in templo pe-
nitentias agant, dum CHRISTI fla-
gella, passionēque recolunt. Diebus ve-
rò Veneris idem à plurimis fit, usque adeo
ut non pauci domi quoque suæ eadem in
se animaduersione utantur.*

Adhæc

Adhuc singulis diebus mane, etiam si pluvia aut nives infestent, templum tamē hominibus plenum semper conspicitur: tum ut sacrificio missa, tum ut doctrina Christiana institutionibus intersint, tantaq; est visitantium diligentia, ut non rarò antequam templū aperiatur, adsint pro foribus. Diebus verò festis celebrioribus necesse est vela & pannos circa templum tendere, sub qua se populus recipiat, quòd in huiusmodi festis maior etiam sit ad confessionem concursus: mitto eos qui decimo quinto aut octavo quoque die confitentur. Magnam sanè Deum laudandi id materiam præstat nobis, quòd tempus Quadragesimale tantacum pietate, qua quotannis crescit, transigi videamus. Interea dum Christi corpus in sepulchro recòderetur, magnus semper fuit, & continuus eorum, qui Christi flagellationem commemorarent, passionemq;, numerus, quos ob multitudinem sibi invicem ordine succedere oportuit, sexaginta numero, adeoq; dirè hi pœnitentes in sese animadvertunt, quantum memini nullas antea: mirum dictū quantopere ad pœnitentias etiam

Frequen
tes erro
rum con
fessiones.

etiam graues totius hic populus incendatur,
 quantoq̃ teneatur salutis desiderio, dum
 ita pœnis non sine lachrymis ob commissâ
 peccata subit lubens, & alacri animo: in-
 signem suâ pietatis & religionis testimo-
 nium exhibentes. Adeoque in hoc exer-
 citio feruēt, ut plus satis occupationum qui-
 dam habeat in curandis, tametsi feliciter
 horum plagis. Interea etiam pueri qui ele-
 menta discunt, in supplicationem prodeunt,
 Christi passi mysteria gestantes, quæ populo
 adeo graphicè explicare norunt, ut non fue-
 rit, qui se à lachrymis temperaret. Post dein-
 de ijs quæ gerebant, positis, dum cantarent
 50. Psalmum, re Christi flagella memoran-
 tes, nullum adeo durum fuit cor, quod non
 conspecta pietate puerorum, & animi affe-
 ctu in tam tenera ætate sit emollitum. Hoc
 lugubri finito actu, ad locum cui à Miseri-
 cordia nomen est, properantes, ubi ingens
 crux in loco patulo cōspicitur, ad eamq̃ gra-
 dibus lapideis ascenditur. suis precibus cir-
 ca vespërâ finem actioni imposuerūt. Quā-
 tam verò hac lugubris festiuitas attulerit
 mœstitia, peccatorumq̃ compunctionem,
 tantam

Supplica-
 tio pue-
 rorū lus-
 gubris.

Flagella-
 corundē.

Supplica
tio exula
tionis,

tantam lætitiā attulit matutina Pascha
lux. Instituta enim fuit, longē tamē diuersa
modo, supplicatio, in qua pueruli candidati
procedebant in pectore cruce insigniti, rosas
floribusq; redimiti, lætitiæ Christi mysteria
depicta gerentes, sacrosanctū corporis Chri-
sti sacramentum ordine sequentes: rursus
quisque eius quod gerebat in picturis ratio-
nem, ut edoctus erat, reddebat, quod popu-
lo fuit & loco concionis, & magna consola-
tionis occasio.

Natalis quoq; Dominici festum magna
celebritate peractum est: Iapanes enim ipsi
varias scenas, sacrosq; actus, scripturaq; sa-
cra historias ad vinum exhibuere, adscrip-
tus versibus, qua summam rem cōplecte-
bantur: nec non Musica pro more gētis ad-
dita, vocibus modulatis rem totam illustrā-
runt. Mirum dictu quantam hi præstent
Patri nostro obedientiam omnes, usq; adeo
ut dum quidam sexagenarius eorum qui
iam dicto loco præsumt, cui Misericordiæ no-
men esse diximus, præcipuum eleemosynam
sive facultate cuidam fuisset elargitus,
iussus pœnam quandam subire, fecit
statim

Iapanum
obedien-
tia.

statim perquam lubenter: nec mirum: adeo enim pœnitentia actibus pietatisq; sunt dediti, ut spherulas precarias è collo, verbera verò suæ flagella in pera plerumq; circumferant, quod etiam in pueris factitatum videre licet, qui à sexto aut septimo ætatis suæ anno sese loris cadere assuescunt: sanè res hac magnam omni pio homini gratias agendas Omnipotenti Deo suppeditat materiam. Incredibile fortè cui videbitur cuiusdam adolescentis 20. annorum, qui magno teneatur Deo serviendi desiderio, factum: Dum iniussus in templo hortaretur quandam feminam, ad scelera sua, confessione expianda, iussus pœnas subire, quòd contra leges feminam alloqueretur, subito palam sese spoliàs, in sese dirè animaduertit. Admirationi certè nobis fuit hoc novitij promptum factum, & iam recens in domum nostrà admissi. Multa nobis dignissima admiratio ne quotidie in pueris, qui nostras frequentant scholas, observatur, quorum multi nihil aquè norunt, atque Christianas recitare & cantillare institutiones, cum huiusmodi res graviorès minimè pueriles soleant delectare animos.

animos. Non procul ab Ecclesia nostra platea est, siue amplius locus, ubi undecim aut circiter sunt Christianorum familia, quorū filij & serui audito aris sonitu, qui ad salutandam beatam virginem editur, ad crucem collecti, flexisq; genibus doctrinam Christianam clara voce ad hora unius spacium tanta constantia quotidie cātant, ut nullum pretermittant diem: idq; faciunt non à nobis, verum à suis parentibus & heris moniti, qui ut cum famulis & infantes cum lacte imbibant Christianos mores, efficiunt. Parentes quoque suos filios nobis offerunt, ut Deo deseruiant, quos domi sacra doctrina imbuimus: & ut aliquando ad populum docendum apti sint, instruimus: hi enim cum quotidie ferè domi nostra inter edendum, de pijs rebus, aut si quas in scholis audierunt, concionantur. Horum maior (et si omnes pietate singulari sint preediti) qui amorum est & religione excellit, & cū Christi passionem legit, incides in loca, qua affectus magis inflamment, non potest sibi etiam in aliorum presentia à lachrymis temperare.

Puerorū
& seruorū
piū
studium.

Pueri cō
cionari
discunt.

Ipse

Iapanes
de Chri-
sto dialo-
gos do-
ctos con-
scribunt.

Ipsimet quoque Iapanenses dialogos de Christi passione conscribunt, tanta arte & religione, ut facile lachrymas audientibus excutiant: hi sunt qui miro modo rem Christianam promonent, quod proprio idiomate sensa mentis melius exprimant, & maior gustus spiritualis oriatur. Quinque huiusmodi viros domi nostra habemus magna virtutis, quorum unus Meaci cum Vilella agit, tres Bongi, alius mecum peregrinatur: nec mirum nos horum libenter uti opera. Iapanes enim praclaro concionandi dono natura pradi sunt. Et is qui mecum agit Iapo, tanta dicendi pollet gratia, ut audientium in se corda & animos rapiat: annum agit vigesimum secundum, memoriter tenet magnam sacra scriptura partem, nouitq; leges omnes Iapanie, quas conuellit, & destruit efficacibus rationibus: tantâque dexteritate & gratia, ut maiori vix possit. In rebus naturalibus etiam tantum profecit, ut omnes facile Iapania literatos confundat: Det Deus ipsi gratiam, ut diuino amore uniuersam accendat Iapaniam. Ex nostris verò Iapanica lingua cognitione
nos om-

Nos omnes superat Ioannes Ferdinandes.

*Decimo sexto Iunij missus sum Facata, & ad duas insulas, aliasq; loca, ubi multi degunt Christiani, hortaturus eos, ut in bene captis pergunt Christo fideliter adha-
rere. Facatensium quidam vir primarius suam obtulit operam, & impensas in templi exstructionem, & fratres alēdos ex nostris quosdam: captum iam est opus Dei gratia.*

Templū
Facata
fit.

*Cives verò Christiani cū nos aduentare intelligerent, Facata egressi ad militare unū, quidam verò amolius, nobis venēre obuiā, magnāque sanē letitiam declarārūt. Hæsi apud ipsos ad dies 20. quo tempore circiter 70. Christo nomen dedēre, atque inter eos duo Bonzi in Iapanensium sectis bene versati: quorum alter fuerat Regis Amanguccensis olim concionator, vir grandæ-
xus, robustus tamen: cuius conuersio plurimum rem Christianam innabit. Septimānam integram hic disputationibus, dubitationibusq; insumpsit, singula propria manu scriptis mandans. Cognitionē Dei veri hisce adeptus est. Docuimus esse omnium rerum creatorem, & animam immortālē creasse:*
Iniel-

70. Faca
tz bapti
zati.

re. cū Bō
no Bapti
zati.

Intellexit ad hac hominis lapsum, & sue mortalitatis & damnationis causam: nec potuisse se à miserijs, in quas lapsus erat, extricare, nec sine diuino auxilio erigere, quare necessum fuisse Deum hominem fieri, pati acerba, mori denique, ut nos à mortis seruitute sempiterna, cui eramus obstricti per peccatū, liberaret: ipsumq; id potuisse, quod Deus esset & homo. Qui si fuisset tantum homo, qualem fuisse olim Amecam & Xaccam ferrent, harum gentium Idola, genus humanum redimere non potuisse. Hæc & similia alia quæ prolixitatis euitanda studio prætermitto, homini persuasimus, additis rationibus: quibus omnibus cū acquiesceret, baptisinate sacro cum 18. alijs ablutus est: qui etiam omnes, quantum satis est, fidei adepti sunt notitiam.

Placuit etiam diuina bonitati duos inter ceteros sanitati peculiari modo, quod grauissima detinerentur valetudine, restituere: quorum alter sibi ob intolerabilis capitis dolores, manus non semel inferre voluit. Alter verò fæda admodum lepra toto corpore infectus, ob deuotionem & piūm animi

animi affectum quem ipse, & Christiani
 erga nos habent, ad quendam ex nostris sa-
 nitatis recuperanda gratia ad nos adduxe-
 runt, existimantes posse hunc sanitati resti-
 tuere. Cui responsum est, deesse medicamen-
 ad talem pellendam agritudinem accom-
 modum: ne tamen mœrore affectus domũ
 reuenteretur, iussimus medicamen non ita
 comparatu aut factu difficile, misceri, quo
 usus; post tres dies sanitati non sine Dei
 singulari auxilio restitutus, tam sanus, ac si
 nunquam lepra laborasset, ad nos rediit. Ego
 meæ infirmitatis memor, in me confunde-
 bar, videns tantam fidem in hisce homini-
 bus: quare dixi, ærum induceret, nō me-
 dicina vi se liberatum esse à lepra, sed hoc
 Deo, qui per fidem istud esset operatus, as-
 scriberet. Petijt hic subito salutaribus ablui
 aquis, quod etiam obtinuit, cum altero illo
 qui cum doloribus capitis antè conflictatus
 erat: nam utcumq; nostra fidei res tenebāt.
 Dum hac geruntur, recedendum aliò erat,
 expediens itaque fidẽ dedi de reditu, abijg.,
 viri duo primarij me deduxerint, qui dum
 redirem, mihi adherere constituerant: quo-
 rum af-

Admira-
 bilis les-
 præ cus-
 ratio.

g

rum af-

rum affectum considerans, & firmum animi propositum, nolui eos itineris merito priuare.

In Insula
Tacuxus
ma 500.
Christia-
ni.
Insulæ
vniuersi
Christia-
ni sunt

Vltimo itaque Iunij insulam Tacuxuma, ubi circiter 500. degunt Christiani, me contuli. Cōplectitur hac insula circiter duas leucas, parētq; cuidam principi Firandino, viro Christiano Antonio nomine. Octo gentiles qui in insula gentilismo reliqui erant, baptizauit. De his insulanis id vobis persuadeatis velim fratres, si unquam Angelorum imaginati fuistis sodalitiū, hoc ipsum habere hanc insulam, Vnicum enim his hominibus est solatiū, diuinis officijs interesse, & templum frequentare, quod pro conditione regionis bellè ornatum habent. Maior quoque pars horum doctrinam Christianam nouit. Ipsis quidam Bonxus Christianus factus praeest, vir planè bonus, qui vicem nostram obit magna fide, adeoq; probè illos instituit, ut miremur plurimum. Societatem quoque misericordiae insulani instituere, ad elargiendum eleemosynas egenis & peregrinis: ij quoque hunc suum Patrem spiritualem alunt ex redditibus Idoliij
cui pri-

Societas
miseri-
cordiae.

cui primò præerat Bonzus , reliquum quod Ecclesia-
 superest , in pauperes erogatur , & in cibos rum Iapa-
 Christianorum insumitur , qui religionis niz , Insu-
 ergo ad hanc insulam diuertunt: nec paucos lanorum
 esse animaduerti . Hisce 15. diebus quibus que egre-
 hic hæsi , me & alios 3. ita excepere , ut Regē gia hospi-
 non possent splendidius : idem factitant & talitas.
 liberalius Insulani Yquicuquini , quorum Insula
 templum opulentius est , & eleemosyna Yquicus
 maiores . Christianorū quoq; numerus maior , qui
 verū hoc non ita peculiare hisce insulis
 putat quis , ut etiam omnibus Ecclesiis tri-
 tum sit: ad hoc enim consortia instituta sunt ,
 q̄sq; à misericordia nomen inditum , & viri
 constituti , qui ex officio , ut omnia quàm
 optimè gerantur , curent . Vnde colligite fra-
 tres , iter gentibus per loca Christianorum
 opus non esse , ut quis emendicet cibum , aut
 viaticum unà ferat , cū quocunque ten-
 das , quàm vel ipsi Reges , lautius accura-
 tusq; excipiaris , nec deesse permittūt quic-
 quam , siue mari , siue terra sit proficiscendū .
 Quod si quis fortè eorum quæ offeruntur ,
 quicquam denegat , aut tardet accipere , non
 leuem iniuriam videtur intulisse .

Ad hanc insulam Firando appulere nonnulli Lusitani viri p̃j & religiosi, tū ut horum templum viderent, tum ut Christianorum viuendi rationem ac ordinem, intelligerent, quem ad stuporem admirati sunt, tum in ijs qua ad Deum spectant, & orandi ratione, tum in sacra adis summa ueneratione, quam quoque adire: nec minus admirati sunt animi submissionem, & amorem quem ijs praesertim, qui nostro huc nomine veniunt, hīc exhibere solent: unde ingenuè fassi sunt, hos multo meliores, quam se Christianos esse: quoniam verò institutum Societatis nouerāt, id addidēre: Si scirent Europei qui in Societate degunt, minimam partem eorum qua in Iapania sunt, fore ut omnes magna alacritate huc aduolarent: nec vanam orationem putatis, si enim videretis fratres, quanto studio pueri in hac insula doctrinam Christianam recitent, lachrymas non contineretur, scito ordinemque ac religionem miraremini in ijs qui paulo antè demonis erant mancipia. Conueniunt centum aut circiter pueruli & puella, ad Christi audiendam doctrinam:

**Puerorū
admirā-
da nos
stris seni-
bus pie-
tas.**

*nam: qui in ingressu templi asperzione aqua
sacra, geniculationibus, orationibus deniq;
& pietate videntur priscum illud Chri-
stianorum genus referre, quisque & mode-
ste sese in suum locum recipit, nec opus est,
qua semel monueris, iterare. Duo incipiunt
doctrinam sedulo adeo decantare, tantâque
animi attentione (quemadmodum non ra-
rò animaduerti) ut tamen si ob aestum & la-
borè sudor distillet, nunquã tamen aut ocu-
los, aut manum, aut pedes mouisse vide-
rim, sed absorptos quasi, raptosque in ecsta-
sim, profunda contemplatione persistere.*

*Adeo his pueris, non sine peculiari Dei
gratia, res cordi est, ut non sat sit doctri-
nam memoriter tenere, nisi etiam eam
explicare nouerint, unde fit ut recitando
etiam eam declarent, usque adeo ut dum
eam memoriter didicerint, concionandi
donum unà percepisse videantur. Qua
scribo, eorum qua quotidie eueniunt, mi-
nima sunt: tanta ijs religionis & pietatis
studium inest & apparatus.*

*Quid enim amplius facere solet homo
religiosus & exercitatus, quàm flexis ge-*

*Dona
quibus
Deus lau-
panum
pueros
beat.*

*Virorum
mulie-
rumque
pietas.*

nubius multas lachrymas spargere, Christi passionem utiliter memorare? Sanè vidi ego multos, tam viros quàm mulieres tanto animi affectu ante crucifixi imaginem in genua prouolui, eleuatisque manibus adeo attentos, ut absorptos ex hac vita excessisse dixisses. Si hac in insulis istis miseris à cōcionibus, alijsq; ad religionem adminiculis accedunt, quid fieri existimetis ubi continuis Christianis exercitijs, exhortationibus abundanti, ubi sacramenta (ut Bongi fit) frequentantur. Misereescite queso, misereescite horum gentilium fratres, prouoluti ante diuinam maiestatem, lachrymas ubertim spargite, ut missis aliquot Societatis nostra hominibus, hisce miseris succurrat: nisi enim properaueritis, paucos ex ijs qui modò sunt, superstites inuenietis: tres enim hac astate tantum non è viuus excesserunt: sed visus est Deus ipsorum produxisse vitam, donec à vobis quis veniat, & in horum conseruanda fide constantiaq; opituletur. Ego dum in hac insula ago, bis quotidie conciones ad populum habui, bis itidem Christianas institutiones explicavi.

Postquam

Postquam dies aliquot hîc hæsissem, ad insulam I quicuqui, ubi 800. sunt Christiani, uniuersi verò Insulani 2500. me contuli, magno tum iam populi desiderio expectatus: intelligentesq; nostrum aduentum, de omnibus ad nauigationem necessarijs abundè prospiciunt, nec non de remigibus Christianis: aderant & aliquot insula viri primarij: atq; dum hoc apparatu pauperes vehimur, cum uno miliari tantum abessemus, crux quadam in editiore loco posita oculorum obtutui se inferebat, septis undique ad instar arcus circumdata, quo in loco Christiani sepeliuntur. Vbi verò appulisset nauis, quam maxima charitate nos exceperunt. Cùmque pro consuetudine ibidem trita, sacra crucis typum fuisset venerati, templum amplum, & pulchrum, elegantissimèque adornatum ingredimur. Statui ut bis quotidie ad templum quisq; verbi Dei audiendi gratia, nimirum mane & vespere conueniret: à prædio pueros ad templū quotidie mitteret, quæ tempora elegimus, tum ne ab operibus suis impedirentur, tum ut plures conuenirent,

g iiij quo-

Bis in die
ad cōcio-
nem con-
ueniunt.

quoniam verò vix mulieres templum capiebas: circa ad eam sacram, extensis velis ad propulsandam aëris iniuriam, viris paratus est locus. Templum hoc in satis amplo & plano loco, nec minus ameno situm est, siquidem riuulus ipsum ambit, munitq̃, arborésque amœna circumstant: ad templi ingressum piscina est, in qua pedes lauent, non ex superstitione, sed ne ipso ingressu elegantes stercas, quibus templum stratum est, commaculēt: nam mos hic inoleuit, ut lotus pedibus etiam priuatas domos ingrediantur, quòd nitidissimis stercis strata sint. Altero die accessi heremitoria quaedam in locis totius insule amœnissimis sita, olim Idolis dicata, quibus similia Christiani suis exstruendis templis eligunt.

Idola in
templa
Christianorum
uersa.
Bonzi
Christianorum
templorum
præ-
fecti.

Bonzi verò qui hac loca cum prouentibus occupabant, Christianis se adiunxerunt, templisq̃, ut antea præsumt. Ad alium item locum accessi, ubi magnus erat Christianorum numerus, qui & procul degebāt à reliquis, & itinerum difficultate communi Christianorum cōsortio prohibebātur. Monui ut ibidē templum, in quo & erudire suos filias in doctrina

doctrina Christiana, & Deū inuocare possent, erigerēt. Illi expediti ac lati, illic opus aggressi sunt, & quidem breui temporis spacio perfecerunt. Firando verò tabellam sacris imaginibus depictam, aptamq̃ altari, & si quæ sunt sacrorum vsui necessaria, receperunt: nam s. commodum tunc fortè naues appulerāt, quæ cuiusmodi ad tēplorum ornatum pertinent, satis multa aduehebāt. Aliquot igitur diebus concionibus, & doctrina Christiana legēda insumptis, baptizatisq̃ nōnullis, itineri Xixum versus me dedī Christianos visurus. Cogitabam de sacello, quod tū recens nata fides, ac Xixensium res videbantur postulare: idq̃, ut perficeretur, I quicquini fabros lignarios septē obtulerant, aliaq̃ ad hanc rem necessaria. Itaque nauem quandam Christianorū conscendimus, & Xixum, quod 3. aut 4. miliaria distabat, pergimus: aduentumq̃ nostrū iam præsciuisse inde colligo, quod plateas purgatas scopis, viasq̃ ornatas, non secus atque si Regem ac Dominum excepturi fuissent, reperimus. Tantam verò humanitatem experti, id cuius gratia veneramus, facile

Xixuma
ni Chris
tiani.

Xixuma
norū in
pastorē
suum hu
manitatem

Yra.

cile effectum dedimus: interdum enim fabri, mane & vespere nos laboramus. Fabricabant illi templum, ego verbum Dei populo proponebam. Finitoque opere, Christiano ritu ad celebrandum omnia compararunt. Bonzum in rebus nostris instructum Ecclesia prefecimus, modumque quo doctrina Christi explicanda esset, ostendimus. His ad hunc modum confectis, Tram concessimus, obiter Christianos visuri, quod iam Augusti finis, cum Bonzum properandum erat, instaret: Quare rationem aliquam orationum seu formulam dumtaxat prescribere potui, fuis ibidem ad S. crucem precibus: & cum templo carerent, ad quendam Christianum diverti, quo etiam alij statim confluxere, habitaque concio omnibus non mediocrem in Domino consolationem iniecit. Monui ut templum exstrueret, multi enim erant, & locus amplius, nec unus quidem gentilis. Firando tabulam pictam construendo altari, & si quid praterea requiritur in templi exstructione necessarium, recepere. Cum antea huc Gaspar Vilella sanctam Crucem erectum venisset, nec haberent quo

quo hominem exciperent, quod quidem officio, charitatiq; videbatur satisfacturum, piscem quendam bicubitalem in riuulo, qui illum locum ambit, offenderunt: hoc Patrē excepere, persuasi à Deo missum, quod nūquam ibi simile quid antea repertum esset. Idem modò dum hīc ago, euenit, sedulo enim quarentes, quo me lautius exciperent, humaniúsque, nec quicquam occurreret, quod satis videretur: adolescens accurrit, atque in lacum non magnum, in quem is quem dixi, riuulus illabitur, videri piscem nunciat: quem quoque tanquam diuinitus missum cepere: festiuéque admodum narrabant de hoc & alio pisce historiam, agnoscetes planè D E I munere tale quid contigisse. Vterque sanè duodecim circiter pendebat libras, genus marinum est, & in precio. Caterum dum narrant, latiúsque diuulgant, quomodo capti fuerint, omnium animas summo perè ad pietatem, fidei que studium & incrementum inflammârunt. Tradidi & hīc orandi modum: habitaque ad eos de frequentatione doctrina Christiana adhortatiōe, et catechu-

Casunga.

Notent
exoleti et
iā scisma
tendētes
affectum
horū er-
ga paren-
tes spiri-
tuales.

*catechumenis baptizatis, Casungā naviga-
nimus. Distat Casunga ab Itra tribus leucis:
Incola de adventu nostro premaniti, viam
quæ ad Crucem ducit, ita ferè adornarunt,
ut in supplicationibus solet: fusiq; ibidem
cum ipsis ad Deum precibus, ad ades cu-
iusdā Christiani viri primarij diuertimus,
habitisq; nonnullis concionibus: monui &
hic ut orationibus, sacrisq; peragendis, si eò
quis fortè sacerdos veniret, templum ex-
struerent. Et ut omnis populus hic Christia-
nus est, & suapte natura nō malus, placere
sibi consilium re ipsa declaravit, tēplo quāvis
breuissimè exstructo. Ornamenta postea Fi-
rando misimus. In amœnissimo situm est lo-
co, & religioni accommodo, cuiq; urbis ma-
risq; prospectus imminet sanè quāvis iucū-
dus. Quedā mihi narrarunt hi Christiani,
fortè ut denū narrentur potius quā scri-
bantur: scribam tantum quod à fide dignis
hominibus acceperim. Cū enim cuidam Chri-
stiano filij omnes abortu perirent, iamq; ite-
rū partui esset proxima uxor, gentilis qui-
dam homo nefarius viro persuasit, quādo-
quidem filij omnes interirent, ut fide Chri-
sti*

si abiecta, ad gentilem, consuetudinē, ritum
rediret. Paret ille salubri, ut putat, consilio,
& eò ubi crux erat, se conferēs, in signum
abjuratae fidei pugionem Cruci infixi: tum
uxor peperit filium, sine mento, pectoreq;
adeo discisso, ut viscera apparerēt. Quod
patrem adeo perterruit, ut recepta fide, fa-
cile omnes, omnium iudicio, pietate Chri-
stiana, & recta vitæ instituto superet.

Alia item mulier pregnant. Chiqui agēs,
sumpto quòd abortiret, pharmaco, letalem
morbum incurrit, ex quo non multo post
interijt. Hæc Christiani, q̄ in peccato mor-
tali putabāt decessisse, indignam, quæ inter
fideles in crucis sacro campo sine cimiterio
sepeliretur, iudicāunt: quare alibi in agrum
inter infideles sepelierunt. Accidit tamen
non post multos dies, hanc quodam Chri-
stiano iamiam morituro videri, eumq; sic
affari: Christiani me ut indignam S. Crucis
cimiterio ad infideles reiecerunt: sibi tamē
persuadeant velim, me ubi opinantur non
degere: sed antequam discederem, Deum
contritionem meam aspexisse, ac mei mi-
serum esse. Simulas quoq; eger hac alijs nar-
rasset,

Cuiusdā
qui fidem
Christi eo
iurave-
rat, cons-
uersio.
Part² ter-
ribiles.

Facile nō
iudican-
dum.

Appar-
itio delū-
æ.

rasset, sanitatem recuperasset: qua res constantiam Christianorum non parum auxit, & in fide stabilivit, ut non ita frequenter opus sit à nostris interuiri. Rogate Dominum fratres, ut constans fides sit, perpetuòque Deo ac Domino nostro adherere perscuerent.

Hinc rursum cõscensa naue I quicunque abij, ut per Dominum Antonium certior ibi fierem de mea ad Firandinos profecti-
me: ubi etiã me esse oportuit ob res nostras, quas iam navi aduectas intellexeram, nec esse quenquam qui eos curaret. Altero verò die valedicens I quicunque Chri-
stianus, spe me breui rediturnum relicta, Fi-
nandum veni, si forte iuuare possem nutan-
tes Christianos: qui ut ad vomitum redi-
rent, non procul abesse videbantur. Et quo-
niam Rex negotium fidei nullo prosequen-
batur favore, consultaui, nunc esset conue-
niendus, priusquam me ad opus pium ar-
cingerem. Cumq; intelligerem tutius esse, si
occultius rem agerẽ, ipsum nõ adiui, sed id
eius gratia properantius veneram, sum ag-
gressus: relabi enim iã ceperat quidã, quos
cum

cum alijs aliquot Christianis concionibus in fide confirmari: dein salutato navis prefecto, ad D. Anthonium virum apprimè nobilem me contuli: qui cum uniuerſa ſua familia humaniſſime nos excepit, adhaſitq; mihi ad mediam ſerè noctem cum ſuis attentè admodum res diuinas audiens.

Nutātes
Firandi-
ni in fide
cōfirmā-
tur.

Multa quoque rogauit ſcitu neceſſaria, quæ ad ſalutis negotium pertinerent: unde colligere erat, integrum eſſe virum, & verum Chriſtianum fouere animum.

Dein ad nauem me recepi, egiq; cum nauclero, ut in media naui tabellam ſigi pateretur, eamque religioſè ornari, quæ res non minima pietatis occaſio fuit qui ibi erant Chriſtiani: Imò non pauci nobiles Firandini hac occaſione ante ſacram imaginem preces fundere cœperunt, inuitatiq; inſulani ad ſpectaculum & concionem concurrerunt. Altero die in aliam domū, quæ cuiuſdam erat Chriſtiani, conceſſi, quo confluxere plurimi verbi Dei audiendi gratia, ſecreto tamē, quòd Rex non permitteret publicè cōciones haberi: quare per Chriſtianorū ades, ut verbū Dei pradicaretur, noctes

(Nutantes
constan-
tissimi ef-
fecti.)

Vir pri-
marie no-
bilitatis
Christū
inducit.]

noctes diesq; vagari oportuit: quo quidem labore sum id affecutus, ut qui nonnihil ad gentilitatem propendebant, nutabantq; decem dierum spacio ad fidem reducerim; Deoq; non sine multis lachrymis recōciliati sunt, tanta deinde constantia credentes, ut non dubitem, quin plures vitam quoque pro Christo parati sint profundere: in tātam fervorem tepor effervui, ut concionabundi ad parētes, filios, fratres, generos, & alios discurrerent, omnes ad Christum pertrahere conarentur: & quidem alios de nocte, alios de die non solum ad conciones adduocent, verum etiam horū studio circiter suā fidem Christi hoc 20. dierum spacio amplāxi sunt: & inter alios vir apprime nobilis, qui magno Christianismi desiderio impulsus, facile orationes addidicit. Quoniam verā templo destituerentur Christiani, nec sperabam me Regem flectere posse, manus prefectum sollicitavi, ut suo & Lusitanorū nomine à Rege obtinerent, ut in pluvie nostra liceret templum erigere, in quo Deū Opt. Max. ipsi saltem invocare & adorare possent. Aderant enim tunc circiter 90. Lusitani

*Lusitani, qui Christianis post id erant reli-
cturi. Sed cum is responderet, se de hac re
cogitaturum, tacite negasse cognovimus: qua-
re statui apud me in privata domo altare
erigere. Quod ubi intellexit vicinus no-
ster, ultro magno charitatis affectu mihi
duas domos quas coniunctas habebat, ob-
tulit, aptiores ad id, & meliores, ut in ades
sacras verterentur: seseq; in mystagogum
(quem adituum vocant) obtulit. Atque
hac modo templum non inidoneum secreto
adornavimus, & de omnibus necessarijs, ni-
hil de hac re conscijs Lusitanis, prospectum
quoque est: In quo letania indies recitan-
tur, & conciones habentur. Dominus An-
thonius & alij viri omnia necessaria libe-
raliter obtulere. Gaudete itaque fratres, de
Firandinorum fide, & fidei constantia,
maximèque consolatione, quod templum
suum etiam & domum orationis habeant:
rogate Dominum, ut ipsos in sua sancta fi-
de conseruet.*

*Sequenti verò Dominica, ex quo tabella
illa in medio navis erecta erat, semper mul-
ti Christiani tam ex vicinis insulis, quàm*
h *Firando*

Firando ad nauem, quæ formam templi subibat, scaphis, nauiculisq; turmatim non aliter atque in stationibus, dum indulgentias sectamur, fieri solet, continuo confluerunt. Curauerat autem præfectus ad pietatis exercitium eam ramis floribusq; & vexillis probè ornari: nauis uero tabulatum floreis sterni: Quoniam uero dies S. Laurentio sacer agebatur, cui religiose erat addictus, aliquot etiam tormenta bellica in honorem eius exonerauit. Ego uero in naui, ad populum qui eò confluxerat, concionem habui: Præfectus auditores humaniter excepit, cibaria quæ in navi erant, liberaliter distribuit: dein suis lembis redierunt ad sua.

Circa finem Augusti, obedientia sacra memor, sublata tabella sacra, quæ Facata remanere debebat, Bongum cogitans, expediui me ab insulis Firando uicinus, ita tamen ut spem fecerim, me sabbato rediturum, nam Iquicuquum quatuor solum leucis, Astacassuma uero 3. distabat: nec opus fuit ipsos admonere, ut naues præpararent, sabbato enim summo mane

manè aderat remigibus instructa.

Instabant plurimi Lusitani, ut ad visendum Christianos istos comites admitterentur, sed pluuijs, & alijs qua interuenerunt prohibiti, pauci unà profecti sunt.

Circa vesperam I quicquum venimus, occurrerunt Christiani tedis accensis, quæ ipsis lignea sunt, sed plurimum luminis à se diffundunt. Ad templum nos deducunt, ubi frequens populus nos expectabat, atque ibi concionem habuimus, qua finita, pueri doctrinam Christianam recitârunt: Lusitanos hac mirè recreârunt, potissimum quòd ordinaria esse intelligerent. Sequenti verò die rediére longo maiore numero, finitâque concione, circiter tredecim baptismatis admodum auidos abluì. Sumpto verò prandio, ad visendum templum quoddam nouum, quod miliari hinc aberat, prospero admodum vento properauimus: nihilominus Christianorum diligentia itinere pedestri nos anteuertent: & templum satis pro loci conditione ornatum, & quod ad pietatem non mediocriter excitaret, vidimus.

Faces ex
mero lig
no, siue
teda.

b ij

Tum

Tum ob magnum populi concursum, ad sacellum quoddam me recipiens, concionari coepi: finita concione, nullum humanitatis genus in nos omiserunt, suisque mensis oriza apposita, & varijs piscibus adhibuerunt. Dein ad litus me contuli aliò transfretaturus, qua res mirum quantopere affligerit Christianos, ad unum omnibus me ad nauim usque deducantibus.

Quo cum ventum esset, iterum animis tanta tristitia incescit, ut non fuerit, quem non mouerit ad dolorem. Certè Lusitani à lachrymis se continere non poterant.

Profecto fratres, si in re presenti fuissetis, grauis afflictio in animos vestros inuississet, ex tanto ouicularum gemitu ac maestitia: octingenti enim erant, omnesque in hac insula non solum sine pastore, verum etiam sine spe pastoris, praesertim qui breui mitti posset, relinquendi.

Rogate igitur Dominum nostrum, ut suos interea conseruet.

Circa meridiem nauem Pacaxumam versus conscendimus, quo duarum horarum spacio peruenimus: dum adhuc procal

in

in mari fluctuaremur, nos fideles agnoscere: quare congregati pueri, melioribus induti vestibus, ad littus nos excepturi occurrunt, inde ad Crucis vexillum nos deducunt, alta voce doctrinam Christianam religiosè adeo decantantes, ut nos omnes ad pietatem inflammarent. Crucem hi insignem erexere, muris & fossa circumdantam: inde verò eodem cantu ad templum deduxerunt, quò multi Christiani, ita ut vix cuipiam locus esset, conuenerant, ad quos concionem habui, de hac Evangelij sententia: In hoc cognoscent homines, quòd scitis mei discipuli, si amaueritis inuicem; &c. Quæ finita non sine dolore me abire passi sunt, noctem à me sibi concedi saltem postulabant, nec potui eorum annuere voluntati. Præparata itaque pro populi consuetudine merenda, quam nisi acceptes, iniuria se affectos arbitrantur, ad nauem omnibus rebus optimè ab ipsis instructam, potissimum remigibus, quòd vento destitueretur, nos deduxerunt omnes, nec ullum remansisse in insula arbitror, qui non comitem se adiunxerit, etsi via longa esset,
h ij usque

usque ad littus : & dum imus , tantis lachrymis , & animi teneritudine valeiusferunt , ut non fuerit , qui non moueretur . Dum verò nauem conscendimus , illi ut citò redirem , & Dea interea se commendarem , rogârunt , idque tanto animi desiderio & religione , ut minimam horum partem tantum videar perscribere : tamque ubertim fleuerunt , ut & intuentibus Lusitanis collachrymandum fuerit .

Admirā-
dus no-
uorū ero-
ga pasto-
rem affec-
tus : &
gratitudo.

Quidam verò inter eos , dum in nauim essemus recepti , cuiusdam Christiani hominis vestigia humi stratus deosculatus est , hunc consecuti sunt & alij : quorum fidem & pium affectum dum animaduertimus , nos & Lusitanos summo perè ignauia piguit : quamobrem si quas res admirabiles in orbe se vidisse dicebant , hoc primum esse , & quæ narrentur maxime dignum . Nec dubito fratres , quin si quis vestrum hac vidisset , emori optaret cum hac pio , Christi que addictissimo grege .

Cum Firandum ventum esset , sacellum quoddam in adibus domini Antho-
nij fieri curavi , quod & tabella quadam reli-

religiosè depicta ornatum est, ut & domesticici ipsius orationibus assuescerent.

Et expeditis rebus omnibus, si quæ mihi cum ipso erant, aut alijs nobilibus, aut amicus, vigesima secunda Augusti Facatam abij, socio itineris, qui tantum religionis causa indiuiduus comes itineris esse voluerat, relicto.

Firandini non obscuris amoris indicijs secuti sunt, usque adeo ut sine dolore auelli non posse viderentur. Duo etiam Facatam usque nos deduxere, prius tamen partim in itinere, partim in mari grauiâ passi, dum tempestatibus & procellis excitamur, & piratarum manus vix effugimus; à quibus si capti essemus, vixditi nihil aliud quàm fames, & fodiendi labor impendisset. Verùm & hos, & graues alias tempestates euasimus, omitto lutum quod ad zonam usque pertranseundum erat, quo in statu in votis nobis erat riuulus ad vestes corpûsque abluendum: unde natus ventris fluxus, toto hoc deinceps itinere nos male habuit, quem non parum auxere continua pluuia.

h iij

Laspi-

Lassitudine cōfecti, & toto corpore madentes ad ciuitatem venimus, vbi primo itineris labores sentire occepi, in tantūque auctum est malum, ut morti proximum me esse existimauerim. Sēquenti verò die, tanta fuit tempestatum vis, ut non esset, qui nauem periculo auderet exponere: tum etiam quod festum quoddam solenne celebrarent gentiles, adeoque vires debilitate fuere, ut tantum non deicerentur penitus: desiderabam quidem cibo eos refocillare, tametsi appetitus deiectus cibum vix admitteret, oua ut apportarentur iussi. Verum non erat qui die idolis sacro venderet aliquid agroto, tanta religione festum illud obseruabant, sed cum non tam cibi, quàm medicina nomine expeti intelligerent, dono dedere, ritu humano plane & Christiano vsi: spero omnes breui Christi fidem amplexuros: inter omnes enim gentiles his similes, & ad veritatē et bonitatem magis inclinantes nullos hactenus inueni. Refocillatis nonnihil viribus, iter rursus Facatam arripui.

*Quo simulatq; magnus laboribus veni, ecce
adsunt*

ad sunt statim Christiani, varia remediorum genera huic morbo adferentes, cibos quoque debili stomacho gratos, orizam, Xirum, galmas, optimumque, quod in urbe esset vinum: perum his omnibus Bongum pratuli, tam ad sanitatem recuperandam, quam ad moriendum inter fratres. Quod cum me anhelare ditiores intelligerent, duos parant equos, additus viris qui itineris essent socij, nec non rebus omnibus, quas iter et morbus requireret, comparatis: nec aliter mecum egere, atque si cum germano fratre: non minus quindecim ducatis huic profectioni impendentes.

Hinc colligere licet, quantum absumpsissem hisce tribus mensibus cum quatuor socijs, nisi mihi Christianorum liberalitas subuenisset. Ita est hominum istorum ingenium, ut si maximè ob temporis decursum, his sumptui fueris, nihil tamen, etsi extrema nitaris, sint accepturi.

Erandi enim viginti diebus hasi cum quatuor meis comitibus, quibus cum prater victum etiam alia impendisset, atque pecunias mitterem: remisit ille statim
hisce

hisce verbis: Absit à me ut pro tanta gratia & favore, quo erga me usus es, cum in ades meas dinertere dignatus sis, tam vicissim sim inhumanus & incivilis, ut etiam pecuniam recipiam.

Idem Facata usu venit, ubi ad octodecim dies hæsì: hic enim hospes & iniuriam non leuem accepit, quòd pro impensis aliquid rependere tentarem: sincere atque ex animo qua haberet, non sua esse dititans, sed Patrum: seque nullius rei maiori desiderio teneri, quàm ut dum viveret, Patres & fratres nostros, qui Facata agunt, suis impensis alere: Is modo Facata templum extruit: virum hunc rogo Deo vestris precibus commendetis.

Bongum (ut brevis sim) tandem veni, post non minimos labores, ubi munus ac solus fratrum benevolis officiis, etiam gravius laborare cæpi, protractusque morbus ad mensem est, quo tempore planè decubui. Modò etiam hac scribens, vires admodum debiles experior.

Iesum CHRISTVM. rogate diligenter quæso, ut mihi largiatur hanc gratiam,
qua

qua ipsius D. maiestati, ut me decet, vota
mea exigunt, verè ac sincere seruiam.

Bongi 10. Octob. 1561.

Iussu P. Cosmæ Torres,
Inutilis seruus, & frater
vester in Domino.

Aloysius Dalmeida.

EX EPISTOLA MELCHIORIS

Nunezj ad fratres suos in Euro-
pa 31. Decembris.

An. 1561.

A M hareo Coccini, quòd de
profectione Æthiopica nihil
dum statuere possumus, &
alioqui iter ab hostibus est
occupatū. Iure tamen ad va-

stum Sinarū regnū videor mihi ablegan-
dus, quo vicarius Regis Lusitania iamdudū
legatū mittere cogitat, cū aliquot nostra so-
cietatis viris, qui hac occasione conabūtur
efficere apud Regem, ut ibi tuto posthac li-
ceat fidem predicare. Idē, mihi credo impo-
situm iri, vel ob id quòd aliquādiu Sinarum
regnum

Æthio-
pica pro-
fectio im-
pedita.

Legatio
ad Sinas
rum Re-
gem.

regnum perlustrârim, & via descriptionē,
 qua eò itur, primus attulerim: nec sit hic a-
 lius, qui gentis regionisq; notitiā habeat.
 Accedit corporis robur ad labores perfe-
 rendos. Quemadmodum igitur Iosue &
 Calephus terra sancta exploratores erant,
 & de regionis fertilitate inquirebant, loca
 quoque perlustrabant, per quæ populo Dei
 facilioreffet aditus: ita longè felicissimum
 me iudicabo, si ad Dei maius obsequium
 huius itineris veluti dux quidā eligar, alijsq;
 terram promissionis viam præeam. Deum
 Opt. Maxi. præcor, si eò me vocare visum
 erit, ut id ad ipsius gloriam sit, & Sinarū,
 nostramq; omnium salutem.

Coccini Prid. Cal. Ianuarij.

Anno 1561.

EX LITERIS R. P. LVDO-
uici Froisii ad fratres suos in Christo.

s. Nonas Octobris scriptis.

Anni 1564.

ARGUMENTVM.

Scribit, quomodo ad varias insulas ob bellis
 cos tumultus Societatis homines vagentur,
 ipsorum

ipforum ædes templaque & oppidū Icoxiura
 conflagrarint, grammaticam Iapanicam ad
 concionatorum vsum conscriptam. Taguxis
 manorum summa in aduersis & conflagra-
 tione tolerantia refert, singularémque piera-
 tem, & sanctos quibus disinentur occupa-
 tiones, meditationésque : affectumque erga
 res sacras, quantaque religione quadragesimę
 tempus, sacra hebdomada transigunt, vni-
 uersumque insulę populum Christi sacris
 imbutum, esse ecclesias singulas Societates
 habere, quę epulum præbent omnibus certis
 diebus. Dein agit de potentissimi Bonzi Fi-
 rando eiectione, qui Sacerdotes nostros vrbe
 eiecerat, ædes Christianorum incenderat, de
 Bonzæ iam sanctorum ascriptæ numero, cõ-
 uersione & pietate, virumque p̃sius Dei ope
 post baptismū receptis Deinde quo astu rex
 impiissimus Firandinus Societatem Iesu ada-
 mittat, ac templum reparari sinat, & qua pō-
 pa & celebritatē turpiter eiectionis reducantur:
 cur in hac ciuitate Societas admitti tantope-
 re cupierit. Postremum de puerorum indoa-
 le, alacritate, & summo ingenio, & Regis Ri-
 mensis Christianorumque in orbem restitue-
 tione, & fructu summo qui Meaci fit agens,
 finem facit.

*Superiori anno initium ad
 vos scribēdi feceram, verum
 incommoda valetudo dimi-
 diam epistola partem, qua
 longiuscula fuerat, exarare
 vltimus*

Bellorū
tumult⁹.

Totū pe-
ne oppi-
dum con-
flagratū.

ulterius non permisit. Quo factum est, ut
quam ego ad exitum ducere nō potueram,
P. Cosmas Torres, Michaeli Vazto, quem
in Sinam miserat, absolūdam cōmitteret.
Erat enim ipsi oculato, ut aiunt, testi hand
difficile, omnia quæ attigerā enarrare. Bel-
lorū molestias nō paucas sumus experti, quæ
comitari solent cōflagrationes. Constitutū
erat P. Cosma, ut illustriora vasa, pretiosio-
raq, ornāmēta, elegātiorem suppellectilē, a-
liāq, id genus, inter quæ altaris frontispiciū,
ut vocāt, auro contextū, cistā vitreis vasis
refertam, & vrsēos muneribus satis accō-
modatos, capsā, quam ab Indis attulera-
mus, inclusos, Christiano cuidā seruāda tra-
deremus, ut in loco incendijs minus exposi-
to reponerentur. Die verō martis qui qua-
dragesimam proximē antecedit, annuversa-
ria festa celebrantibus gētilibus, domus ubi
agebātur, repenti cōflagrauit: breuiq, D. An-
tonij domus, & tēplum, locus insuper ubi
vniuersa suppellex reposita fuerat, maximè
deniq, pars oppidi, in cineres penitus reda-
cta est: reliquia D. Thoma, quas hactenus
diligentiissimē asseruaueramus, eodē incen-
dio

alio, ut & medicamina qua ad morbum meum habebam, perierunt. Non mediocriter nobis hac ex re oblata est occasio, ut si quam praeclaram patientiam, rerumque arduarum ac difficilium voluntariam tolerantiam haberemus, frigorebusque, & rerum omnium inopia, eam exerceremus: quicquid quoque medicamenti delictis meis imputandum opinor, quod ex his praeclaris, ac singularibus Dei Opt. Max. tribulationum beneficiis non maiorem fructum decerpserim. Capimus exinde in vigilijs & excubijs esse, ne quid nobis aut domestici latrones, aut hostes quibuscum Regulus iste bellum gerebat, aut excursionibus, aut latrocinijs, aut armorum impetu detrimenti adfervet: observareque, si qua cymba alio navigaret, ut illuc res qua supererant transmitteremus: nos vero si quod obsidionis aut belli periculum immineret, in montes cum Christianis nonnullis confugeremus, quod cum non eveniret, quieviimus.

Quoniam nulla fuerant ante hoc tempus Iappanici idiomatis rudimenta conscripta, qua ex re non modica temporis iactura discenda oriebatur, Ioannes Fernandes dum per

Geāmati
ca Iapani
ca.

per occupationes liceret grammaticam Iappanicam, qua variationes nominū & inflexiones verborū, praterita, & Syntaxeos normas, aliāque id genus necessaria continet, intra sex ferè menses obsolet: nullo tempore aut solitus concionibus, aut necessarijs exercitationibus subtractis. Adiecit insuper duplicem vocum indicem, alterum Lusitanas Iappanicas, alterum Iappanicas Lusitanas declarantem quod & utile fuit & magnam partem nobis ademit.

Taquax
es insu-
la.

Absumpto itaque flāmus oppido Icoxira, ac templo nostro cum edibus incenso, P. noster Cosmas non mediocri molestia affectus, & viri Christiani qui ipsum querebant, Ludouico Dalmeida, & Iacobo Gilde comitibus, nauem qua tum in Chinam reuertebatur, conscendit, profecturus postera die Taquaxem, quod oppidū est sub ditione Regis Bōgani. Sed quoniā ea ipsa nocte nauicula dua Firando illuc appulere, per quas accersi me voluerat D. Bartholomeus: Patre salutato in insulā istam Tanguccimam tertiana febris quarto iam mense laborans profectus sum: ubi charissimum fratrem

Ioan.

Ioaenem Fex inueni, cui non solum meus aduentus & iucundissimus & expectatissimus fuit, sed & oppidani, quibus enim per occupationes licuit, aut in lyntribus locus datus est, in mari mihi obuiam venerunt, alij ad littus nostrum aduentum expectauere. Ausim affirmare fratres mei, nullam me aut maiorem hac, aut tantam unquam sensisse cōsolationem. Quis enim cum in his tyronibus tantū Christi amorem videat, studium & beneuolentiam qua nos prosequuntur, non exuliet ac gēstiat? Certē ea erat omnium alacritas & gaudium, tantquam si cœlitus delapsi essemus.

Congra-
tulatio
Taguxi-
manorū
ob aduē-
tum Ioā-
nis Fēziij

Erat eo tempore quo ad hanc Insulam accessi, D. Antonius in castris, & Elizabeth uxor Firandi: que ubi primū certior facta est de meo aduentu, expeditos, qui me inuiserent, & salutarent, nuncios misit. Cōueniunt etiā nonnulli ē suburbij Christiani, qui dari sibi sacras corollas et imagines Veronica, si quas ex Indijs cōferremus, multis precibus & lachrymis postulabant. Quanti faciant spherulas, quibus preces numerātur aliāq. pietatis incitamenta, nec est animus

dicere:

dicere : nec si esset, possem. Dicam tamen votis eorum neutiquam satisfieri, nisi menssem unum, duos aut tres lachrymis & meditationibus efflagitando perscuerent, ut pietatis studium, quo tantopere tenentur, augeatur, foveatur, accrescat. Quia verò templum habebant angustius, quod dominicus, & festiuis diebus non caperet omnes, qui tum Firando, tum ex alijs insulis, ad audiendum sacra, concionesq, conveniebāt: maius illud & capacius, quantum fieri potuit, effecimus, sacrarium addidimus: omnia deniq, parata, constitutaq, sunt, quæ ad hie-mandum eo in loco necessaria videbantur. Quibus cōstitutis, quanta maxima diligentia potuimus, Deo (cuius cōsilia neq, scimus inuestigare, nec certè sufficimus) sic disponente, ne quam laxationem nobis polliceremur, die veneris, quæ proxima est dominica primæ Aduentus, cum & frigus vigeret, & maxima niuis copia de cælo caderet, laborāte me morbo infestissimo, dum Christianus quidam careos factururus, in culinam se confert: adherescere stipulis ignis cæpit, è quibus domus structa erat, atque ita non modo

Domus
& templi
societat.
cōflagra-
tio.

modo culina, promptuaria, cum supellectilibus, verum etiam uniuersa domus nostra, templum cum sacratio, atque quindecim pauperrimorum Christianorum casa, quæ templo proximiores erant, penitus cõflagarunt. Quod ut erat miserrimum, id nobis miserius visum est, quod libri Ioãnis Fex, in quibus ille Iapanicè dominicarum totius anni sermones, & orationis dominicæ, articulorumq; fidei, & Angelica salutatio-
nis singulares interpretationes, luculenter & copiose, multoq; labore, descripserat, eodẽ incendio consumeretur: ut omittã alia id genus nobis admodũ necessaria: è medio tamen igni Dei Opt. Maxi. beneficio erepta sunt sacra vestes, et altaris frontispicia, quibus in sacris opus erat. Vnum hoc loco videre erat, quanta cum animi tranquillitate, & longanimitate calamitatem eam, pauperrimi Christiani omni re familiari, tectisq; destituti tulerint, quodq; magis admireris, nostram potius quàm suam vicem, & condolebant, & flebant. Nos in domum amici nostri Christiani cõfugimus, ubi substrata storea, & ligno capiti supposito pro
I y cerni-

Patiẽtia
insulanorum.

cervicali, quousq; febris recessisset, decubui.
Conuenerunt eo multi & viri, & feminae,
qui fortunam meam cum magna animi
acerbitate ferre videbatur, & qua sunt a-
nimi lenitate, aegestate mea permoti, ex-
uentes vestes, ijs ne frigore nimio laderer
souent: & pro victus tenuitate reiç. fami-
liaris, cuius maximè oppidani laborant, pe-
nuria, quidā mihi duas, aut tres cochleas
ad comedendum porrexere, quidam capes
virides, quidā allia: qua ob id refiero, ut in-
telligatis quibus agrotorum solētur hīc mo-
lestias, nec enim Europea hīc sunt delitia
& cōmoda: nōnulli tamē Christiani qui eo
tēpore Firādo, Facata & Iocoxima cōuene-
rāt, vberioribus nos cibarijs septē, aut octo
diebus aluere. Quae verò ex ipsis incendiū
faucibus abstulimus, pauca admodū fuere,
oriza aliquid, culcitrea, pallia, indusia, quae
omnia ad cultū, & ad victū Christianorū,
liberorumq; suppeditauimus, ut vel hoc re-
medio prateritam iacturam, molestias quo-
cūq; modo leniremus. Firādini & proxi-
marum Insularū incole de nost. o certiores
facti infortunio, alij paleas, alij arundines,
alij fu-

alijs funes ad nouū domiciliū extruēdū obtulerūt: res extēplo agi cæpta est, tēplū erectū, domus, cōparatū ad id op^{us} paleariū quod aliquātū distabat: pauperibus insup in suis edificādis casulis adminiculū præstitimus. Deniq^{ue}, ex hac tāta calamitate oīm, & miseria, nil nisi lætitiā & inaudita erga nos beneuolentia omniū testimoniū cōperimus.

Postquam 20. dies hic essem cōmoratus, Dei Opt. Max. ope in pristinam valetudinē restitutus sum, capiōq^{ue} sacra facere, fratre nostro Ioāne Fezo, ut antea solet, concionāte: ex qua re maximos uberrimosq^{ue} in Christiana disciplina progressus Taguximani fecerūt. Quadragesimali præsertim tēpore, cū de sacramēto pœnitētiæ deq^{ue} cruciatib^{us}, tormētis ac supplicijs Christi sermonē instituit. Cuius quidē progressus eā causam esse existimamus, quod hi integritatem & innocentiam peculiariter ament, quodq^{ue} pictari dediti sint, et ad sinceritatē propēsi, ad sacramenta cōfessionis, et Eucharistiæ prōptiores, ad corporis maceratiōes sustinēdas infatigabiles, ita ut semper immēsum aliquid desiderēt, quò natura vitia extirpātes in supremum

Taguxi
manerū
virtutes.

Festorū
celebri-
tas.

*virtutis gradum ferantur, nec satis esse po-
tant, ut quam virtutem magnoperè exo-
ptāt, assequantur, verum etiam quod rarissime
est, & prope inauditum, res cognitione di-
gnissimas eo studio & cōstantia contēplan-
tur, ut præter communē exercitationē, qua
ad diuine crucis mysteria meditāda singu-
lis noctibus consurgūt quāplurimi, à prima
noctē ad intempestam vsq; ferè eadē exer-
citatione perseuerent. Per id tēporis, quo hīc
morati sumus, eos dies, qui Christo domino
& præcipuis sanctis solēnes sunt, summa cū
reuerentia & obseruatione celebrāimus.
Cōueniebāt eò tū isti, tū ex Firādo, & alijs
insulis Christiani, ut aliquod oblectamētū,
solatiumq; in domino reportarēt. Vnū est
aut, quod acerbè molesteq; ferunt, ac dolorē
maximū omnibus incutit, adeò ut consum-
ptis lachrymis infixus adhuc animo dolor
inhereat, esse nos Iappanici, & se Lusitani
idiomatus ignaros, quò sit ut cōfiteri peccata
multi nequeāt, & sacrosancto Eucharistia
sacramēto, cui summoperè sunt addicti, non
utātur: & si quādo usu venit, ut quēpiam
ad hac salutaria sacramēta accedentē cōspi-
ciant,*

ciāt, inuidere se se frequēter affirmāt. Natali die Christi Iesu seruatoris nostri elaboratum est, ut tēplū quā sp̄lendidissimē ornaretur. Misit D. Elizabeth filios, ut diē festū celebra-
rēt, amplificatūq; bona ex parte templū est, quod tam ingentē corū, qui undiq; conue-
nerāt multitudinē, nequaquā caperet, tāta est omniū erga hunc diē animi propēsio, nec minor, qua diē dominica passiōis prosequū-
tur. nā eo die vesperi impartito tenui victu, quantū iciunia patiūtur, se se diuiserūt, hinc viri, inde fœmina, veteris testamēti gesta, vniuersitatis creationē, lapsum Ada, aquarū inundationem, diuinorū vatū oracula huic mysterio accomodatissima recitauerūt, donec primū sacrū fecimus, & exinde duo alia, quibus totidē conciones adiuncta sunt. Illi autē ut sunt omnes probitatis, et melioris viuendi rationis auidi, ita omnia quae sunt ad eā oportuna & necessaria, diligēter imò importunē à nobis vsq; ad molestiā (si hac religiose vita argumēta molestiā nobis augere dici possint) sapē dari sibi rosaria, imagines, sanctorū ossa ac reliquias petunt. Nonnullas tradidi, ut & partes typi ex cera

sacra Agni Dei impartiri: quod cum innotuisset (quia is mos inolevit, ut quod uni tribuimus, reliquis non negetur) Undique nauiculis conuenerunt, reliquias quas suo idiomate, Amoris, appellat, efflagitantes. Oratio de earum usu habita est, quo plures eas facerent, & eo loco quo oportet, sine errore haberent. Atque eo modo distributa sunt, ut vel paruas partes in 50. vel mille interdum iuxta Christianorum numerum, diuidere cogeremur. Quibus thecas quisque construebat, quidam ex cupro, alius ex aurichalco, alius ex argento, altera ex parte nomen Iesu cum spine ac corona circumposita, ex altera crucem tribus clauis suppositis insculpi curarunt. Ineunte iam quadragesima tempore, tantum in eis penitentia studium, tantum, ut in se animaduertant, cura est, ut in summam me admirationem traxerint: nam cum fere omnes prater inopiam comparando victum multo labore corpora exerceant, prater spontanea ieiunia, & sacrorum concionumque frequentiam, bis in septimana a die cinerum, ad festum usque Pasche, finitis latanijs, quas singulis noctibus recitare consueuerunt, verberibus se excipiebant: idque eo animi motu, &

Summum
Insulanorum
in se
peccatum
vindicandi
studium

tu, & cōtentione facititare solēt, ut fletū cū
singultibus, et lachrymas cū sanguine vide-
re potuisses, praesentim diebus veneris, qui-
bus, ut mos erat, frater noster cōcionabatur:
cōtingebatq; plerūq; ut dato ter quaterq; si-
gno, nō modo nō cessarent, sed & acrius &
acerbius se caderent. Sed quoniā quāpluri-
mi huius insula sacris septimana sancta
nunquā interfuerant, dedimus operam ut
quemadmodum occasio, resq; postularet, so-
lemniter peragerentur. Dominica passionis
supplicatio circa templū habita est, & quo
tempore Christi Domini verbera, flagella,
mortemq; recitabamus, ingēs cū lachrymis
clamor audiebatur, nec minore fructu te-
nebrarū, qua vocāt, sacra, celebrauimus, sa-
cro sanctumq; Christi Domini nostri corpus
construēdo sepulchro, intulimus, viris 4. ar-
matis, qui sepulchrū obseruaret, additis: q-
bus omnibus peractis, habitoq; sermone de
sacra Domini cœna, duodecim pauperi-
um hominum pedes abluimus, quod
quantos eis ad virtutē stimulos addiderit,
non ignoramus. Eodem die Iouis à pran-
dio, quoniam omnes insula huius ciues se
Christo

Sacræ
hebdomæ
madæ of-
ficia cele-
brata.

Oēs Insu-
lani Chri-
stū sunt
amplexi.

Christo totos tradiderunt, Firandi & proximorum insularum frequens adhuc est gentiliū numerus.

Quamplurimi Christiani è priuatis domibus vestes & flagella secum afferentes, cōuenēre ad supplicationem, & licet ea die vehemens ventus, imbergq; maximus immoderatam tempestatem concitauerint, ab instituto tamen non descinere. Qua res firminus studio ingeßit, ut rem eandē nominus sanctē quam honestē postea instituerent: Eodem die tres ferē horas in concione cōsumpsit noster Ioannes, quam illi propter ardētem animi affectum & lachrymas assentē audierunt, ea enim natura est, ut facile in lachrymas prorumpat.

Die sabbati constitutis omnibus, quæ tempus & ratio postulare videbatur, parato Paschali cereo, aquam sacranimus, quam omnes, præ admirabili affectu, & studio, quo illam prosequuntur, certatim vasis abstulerunt: asportata deinde est Firandum, Facatam, & in alias viciniores insulas, & instar sacrarum reliquiarum diligentissimè obseruata.

Die

Die Paschatis preciosioribus vestibus eleganter, expoliti, atq. luculenter adornati omnes, sertis redimiti, & rosis nō solum viri, verum & femina, expectaturi solēnem supplicationē, & rem sacram, conuenerūt. Demum omnia, Dei Opt. Max. in cuius gloriam totum id quantumcunque fuit redundet, ope & auxilio, ea latitia, iucunditate, & consolatione peregrimus, ut maiori fortē ubi res eadē solemnius fieri solet, peracta unquam non fuerit: id tamen addiderim externo nos caruisse apparatu & elegantia, quod quidem multo maiore in nobis latitiam effecit: usi sumus tamen eo tempore peripetasmate, sub quo sacrosanctū Domini nostri corpus in calice circūtulimus, frater noster alba veste indutus, sertisq. redimitus, macie licet cōfectus, & adeo debilis, ut vix se pedibus continere posset, praibat incundē decantās: Dic nobis Maria, quid vidisti in via: cui alternis vicissitudinibus senex ligno peluim pulsans, (neq. enim alia sunt apud hos ciues musices instrumenta) respondebat. Ea die Christiani omnes domi nostra prandium sumpsere

Christiani
ni in domo

mo Sos
cietatis e
pulo ex
cepti

sumpsere, quod identidem ex more celebrioribus quibusq; festis, praesertim die Visitationis B. Mariae, in singulis templis à visis religiosis, qui pro operae pietatis exercent, eleemosynisq; distribuendis praesint, de sodalizio misericordia dicuntur, fieri consuevit.

At ne hoc silentio pratercundum censeo, quod sancta septimana apud Firandum contigisse accepimus, quo incredibili propemodum latitia affecti sumus: eo enim euentu, Dei iudicium, ac singularis plane providentia patefacta est, qua rebus ad proprium honorem & gloriam spectantibus consulit, & prospicit: licet homines, quorum mens ita obtusa est, ut quae sensibus remotiora sunt, non dicam intelligere, sed ne suspicari quidem possint. Erat inter praecipuos Firandi ciues vnus omnium fere nobilissimus, de genere Bonzorū: cumq; apud suos locum obtinebat, quem apud nos Praesul quinis, aut

Bōzi pos
tētissimi
summa
impietas
in Chri
anos.

Archipraesul consuevit: hostis vera religionis infestissimus, ad cuius imperium & insum cruces auulsa, & impudentissimè confRACTA sunt: P. Gaspar Vilella aliq; patres nostri explosi, & ciecti, & exterminati, tanto odio,

odio, & malevolentia nos insectabatur.

Quam rem Dominus Antonius moleste et agere tulit, & ob magnam nepharii hominis familiam, perditum eius conatum facinus, seditionemque cohibere non poterat. Cum itaque D. Antonius una cum Firandi Rege in castris essent, obnixè petiuit Bonzus iste per literas aliquantam ruris partem, ut templum quod vicinum erat, maius redderet.

Negat D. Antonius. Ille ut erat animo elato & superbo, inique ferens responsum, pradia, ruraque omnia iubet concremari: & quoniam in more positum est apud eos, ut non impune quis facinus aliquod patret, D. Antonius certior de re factus, tantundem pradiorum insani hominis comburi iubet. Ille, ut in re pessima nemine inferior, quinque aut sex domos Christianorum, qui D. Antonio famulabatur, incendit. Cum significaretur & id D. Antonio, extemplo Regem adiit. Non sunt, inquit, o Rex, huius fraudulentis, fallacis & perditissimi hominis facinora toleranda, & nisi tu, qua tua est integritas, in eum animaduertas, occidam ego eum.

Rex

Eiusdem
eictio.

Rex verò, cui D. Antonij opera & concilium pernecessarium erat, praesertim in rebus bellicis, in quibus secundus à Rege vniuerso exercitui dux praerat, quasi vehementi animi dolore percussus atque commotus, quo supplicio illata iniuria possit vindicari, rogat. Ille verò, quia omnes, inquit, Patres è Firādo istius hominis potestas expulit, et alia fecit, quae breuitatis causa omitto: Ipse quoque domo urbeque expellatur, praedia verò & redditus alijs distribuatur, ne ullam aliquando spem redeundi habeat, quae omnia breui effecta sunt. Iam verò quanto cum animi sui dolore & molestia primates viri exiliū Bonzi tulerint, & quāta Christiani homines, qui saepe è crudelissimi tyranni, & nepharij hostis manibus erepti fuerant, latitia affecti fuerint, quis poteris enarrare? Denique inexplicabilis Dei Opt. Max. sapientia rem, ut par erat, & constituit, & perfecit: veruntamen ne Firandi Regē aut huiusce rei fautorē fuisse, aut aliquid in eā studij & laboris impendisse arbitremini, necessitas eò cōpulit etiam inuitum, ut rem eā permiserit. Nam licet proprij

prij tantum commodi ratione motus, cui se
 ille perpetuum seruum mancipauit, Lusua-
 nis placere diligenter studeat: est tamen
 Christiani nominis hostis teterrim⁹, qui no-
 stris hic nec degere, nec templum adificare
 cōcederet, nisi inde & sibi gloriam, & uti-
 litatem, regnoq^{ue} suo consecuturum se spe-
 raret. Per duos mēses, quo in hac insula
 Taguxima commoratus sum, nauem con-
 scendere non licuit, ut vel ad propinquo-
 res insulas sex solum miliaribus distantes,
 ob bellorum frequentes tumultus, accedere
 licuerit: quod non sine D. Antonij iudicio
 & sententia obseruauī. Verū Christiano-
 rum summum desiderium ad conciones &
 res sacras audiendas effecit, ut fratrem ad
 eos semel atque iterum miserim, qui &
 ob singularem omnium erga ipsum bene-
 uolentiam humanissimè exceptus est, & in
 recitādus Christiana disciplina rudimentis
 incredibiles penè progressus fecit, spirituali-
 bus colloquijs ad gentiles habitis quamplu-
 rimos ad religionē adduxit, prater eos, quos
 ad eandē rem instituit, quibus quia famuli
 erant gentilium dominorum, per aliquod
 tempus

Lucro i-
 dolo ser-
 uūt mul-
 ti.

Bonzo
rū priui
legia quē
suis deu
tis do
nant.

tempus baptismum differendū existimauit
inter eos qui Christianam disciplinam am
plexi sunt, vetula extitit nobilis & amplis
sima familia, qua delubra omnia, Idolis
consecrata, ex voto inuisere solebat. Huic
Bonzi dederant papyraceam vestē, in qua
gesta & facta Ameda (quem alterum Ia
panum Deum esse didicisti) visabantur,
qua ubi vitam cum morte commutasset,
rectā in beatissimas superum sedes euola
ret: Has & id genus alias, commentitiassq;
cacodemonis prerogativas effingunt, ut
huic genti vera religionis experti illudant
his in rebus, quas magno sibi precio compa
rarat, omnem spem suam collocarat stulta
& insana vetula. Cum verò hic noster
Christianū egrotum, cuius illa erat cōsan
guinea, & apud quem habitabat, inuiseret,
acceresi vetulam iubet: rogat num de sem
piternis beatorum bonis, & vita felicissi
ma, deū mundi conditore, & generis hu
mani seruatore pauca vellet audire? Volo,
inquit illa, sed oleum & operam perdes:
negatā se ullis rationibus, ut Christiana
fiat, adducendā. Tunc frater cacodemonis
frau-

fraudes, Ameda dolos, fallaciam & praestigias, quibus illa tantopere nitebatur, aperit & confutat: deinde nostra religionis praecepta, leges, & instituta quàm vera sint, & cõsona rationi ostendit. Illa ut erat laudabili quodam affectu animi, qui in his Iapanibus maximè elucet, Christianã se protinus fieri velle dicit: fidei rudimentis statim imbuatur, atq; ubi diuino lumine cœpit illustrari, vestem illã ex papyro factã, & chartas, & diplomata à demone ficta vulcano tradidit, nullas se alias velle reliquias affirmans, præter Christum Iesum: eo postea studio ad religionis amorem inflābatur, ut cõsolationem omnibus afferret nō mediocrem, præsertim Christianis, qui cūm nuper eam inimici laqueis irretitam conspicerent, vicem eiur vebementer dolebāt: nunc verò, quia Christiana esset, incredibili amore, & beneuolentia prosequuntur.

Illud mirandum sanè, quòd cūm illa antea vix se monere posset (erat enim senio cõfecta) nunc singulis diebus in templum cõueniat, ter centies salutationem angelicam recitet quotidie, bis etiam aut ter singulis
k nocti-

Vetula
cum cap-
tismate
vires res-
cipit.

noctibus, ad meditationibus vacandum surgat. Illa me ut sacrum audiat, corollas precum, & imaginis agni partes ex sacra cera, reliquiâsque impetret, frequenter conuenit. Alia scriptis digna huic fratri nostro contigerunt, à quibus superse- dendum duxi, ne longior quàm par est, epistola molestiam ingerat, dum parti- culatim omnia scribuntur. Ipso reuertente fratre, cognitioque à nobis per literas desiderio, quo Firandenses Christiani di- uinas res audiendi flagrarent, re D E O prius commissa statuimus, ut (licet eò tem- pore infirma atque agra valetudine esset) in Firandum nauigaret, ibique in templo (modò prius D. Anthonium certiore faceret) concionaturus maneret.

Sed quoniam initio quadragesima tem- plum fuerat exustum, & ea qua tunc tem- poris utebantur, domus paleis extructa. Sta- tim Christiani domicilium, quò commodè reciperetur, adificârunt: lintrem ad tutam nauigationem mittunt, gratissimo quàm maxime dici potest animo, excipiunt.

Mansit igitur apud eos quindecim diebus
plus

plus minus, in quibus primo mane, de articulis fidei sermonem habuit, plurimis Christianis conuenientibus, quos & cohortationibus firmatiores effecit, debiles verò disciplinaq; Christiana ignaros, ad studium cognoscenda, & amplectenda veritatis concitauit.

Eò tempore nauigia Lusitanorum duos iam iam ad littus appelli cōspeximus, qui etsi ab ipso Firandi Rege, ut portum intrarent rogati, & inuitati fuissent, tamē non nisi prius admonito me, ausi sunt se in portum recipere. Quapropter Firandensis ciuitatis primarius statim ad me nuntium misit, virum non infima conditionis, qui me suo nomine saluaret, seraq; salutatio- nis causam, bellicos tumultus fuisse runciaret, meque ut permitterem naues Lusitanorum Firandum applicare deprecaretur: affirmans se quamprimum de profectio- ne mea in Firandensem urbem cum nauigiorum ducibus acturum.

Quod quia utilissimum videbatur, votis eius nō potui non satisfacere, transactus autem diebus octo post ingressum Lusitanorū

k ij maxima

*maxima urbis pars concremata est, cum tē-
plo, ac fratris domicilio. Non cessant Lusitani duces à Rege summis precibus postulare, ut permittat nouum proprijs sumptibus templum extrui: Ille rem falsis fictisq; occasionibus in posterum consilij diem prorogat. Interea naus alia cū Patribus, quos iam diu ab Indis expectabamus, aduentare visa est: quod ut ad me perlatum est, lēbum expeditissimum conscendo, nauē peto, ut ducem & mercatores, ne huic portui applicarent, commonesacerem: idq; periucundum non modò Patri Cosma Torres, sed Regi etiam Bongensi nobis omnium amicissimo ferè demonstrarem: licet naus plenus velis ferretur, Dux D. Petrus Dalmeida, quæ eius est probitas & beneuolentia, erga societatis nostræ Patres, statim retro cum mercibus & onere commeari voluit. Verùm mercatores, ne acerba navigatione laborem, molestiamq; quam antea ventorum iniurijs tempestatumq; procellis fueras experti, renouarēt: maluerūt rei familiaris facere iacturam, quàm meis & ducis consilijs acquiescere, quamuis non ignorabam se ini-*

*se inimici Regis Firandensis vires auctu-
ros, quibus Bartholomæum Christianū Re-
gem facili negotio bello vinceret. Igitur no-
bis inuitis portum ingressi sunt. Sed Deus
Optimus Maximus, cui aperta sunt omnia
scelera, ante oculos posita, parem pari deli-
cto animadversionem retulit. Nam paucis
post diebus latrones ignem domibus, ubi
Lusitani mercatores merces congesserant,
iniecerunt. Atque ita ventorum impetu
correptis paleis partem ignis absumpsit, par-
tem latrones surripuerunt, miserrimiq; Lu-
sitani iacturā mille centū aureorū fecerūt.*

*Vix dici potest (ut ad Patres nostros qui
cum hac naue venerant reuertar) quam
nos reseruit eorum aduentus, tum quod
optatissimū nuncium, quē maximè deside-
rabamus, de Societ. nostra suscepimus, tum
etiā quia intempestiuē satis ob incredibi-
les penē maris procellas, & insperati, repē-
tiniq; salui tamē & incolumes accesserūt:
profecti verò sunt quamprimum in Insu-
lam sacra factura Christianis, quibus (ni
fallor) aequè iucundus fuit eorum aduen-
tus. Ea una res valde animum meum de-*

Non opus
temperā
tes bene
moniti
rerum ia-
cturam
faciunt;

k ij iecit,

iecit, quod eos non humanius beneuolēque magis excipere, cū ut superius memini his fuerint nostra domicilia concremata, potuerim. Attamen illi non minus inopia domestica, & penuria contenti fuerunt, quā si delitijs & voluptatibus, ac omnibus, qua natura appetit, oblectamentis uiuerent. His ita constitutus ducem conueniens, impensē ab eo petiui, ut cum sex tantum miliaria Firando abesset, Firandensem Regem meo nomine iuberet saluari, monerētque nequaquam, se merces suas Firandi expositurum, nisi prius patres in urbem restitueret.

Tandem
Rex Firā
dinus ut
templum
Christo
denuocō
struatur
inuitus
ad mit-
tit.

Rex tamen nullam in re diligentiam adhibuit, imō negotium distulit, verū certior factus de periculo, quod regno, si nostrum ingressum impediret, iam immineret, copiam mihi quasi coactus fecit, ut urbem ingredi, templūque extruere possem. Lsitani, quibus quanto cum dedecore & ignominia ē Firando fueramus expulsi, & eiekti, compertum erat, Christianiq; omnes consentaneū rationi fore iudicauerūt, si summo vel saltem tanto cum honore, & gloria

& gloria iterū restitueremur. Preparatur igitur ad negotium Lusitana naus, cum alio nauigio: eriguntur vexilla, nauium duces mirificè adornati choreas ducentes nos adeunt: Reliqui in littore, elegantissimis vestibus compositi, & expoliti nos operiuntur.

Pōpaqua
Societas
tis Iesu
Fratres
reducū
tur,

Firandum ingredior cum fratre Ioanne Fezano, quo die diui Bartholomæi festum celebrabatur. Tum temporis multa tormenta emissa sunt, Christiani præ gaudio exultare gestirēque passim videbantur. Viri atque femina eleuatis in cælum manibus tantum Dei Optimi maximi beneficium, & illud cerè iam insperatum agnoscentes flebant, statimque cum ducibus & Lusitanis omnibus in regiam domum, Regi gratias acturi pereximus.

Ille nos grato animo excepit, qui quantumcunque fuit, cerè nostram, quam de eo, ut de profligatissimo hoste conciperamus opinionē, vicit. Reuersi deinde D. Antonium eiúsque matrem salutauimus, oporinum templo solum inquisiuius, atque ut breui extrueretur, suā quisq. pecunia parē

k iij nobis

nobis obtulit: collectisque 300. aureis plus minus opera mercenaria multitudinē conduximus, breuiq; adeo accreuit adificium, ut in festo Natiuitatis Virginis Maria sacrum concionemq; summo cum omniū applausu & concursu Pater Baltazar Acosta habuerit. Per totum id tempus, quo ante nostrum aduentum Ioannes Firandi cōmoratus est, nonnullos ad verā Dci fidē induxit, salutari aqua lustrauit: in quibus femina fuit nobilis, cū liberis famulisq; omnibus præter alios, quibus in animo est id ipsum facere, ubi primum per hos bellicos tumultus licebit: In his etiam præcipui sunt adolescentes duo fratres, qui vehementer constantēque Christianorum numero ascribi efflagitant, quorū votis, quo ad melius in Christiana disciplina instituantur, satisfacere nondum visum est.

P. Melchior Figuredus.

Cochino cum opipidum.

Arimensis Insula

Elapsis iam diebus octo post Patrum aduentum, necessarium duximus, ut Pater Melchior Figuredus, cui ea res commissā erat, cum literis, & Patris qui vicem prouincialis gerit mandato, Cochino cum, quod oppidum est, in Arimensi regno proficisce-

proficisceretur: ubi pater Cosmas Torres,
 Bungenſis Regis conſilio eo tempore cōmor-
 rabatur. Interea etiam pater Ioānes Cabral
 in Tagoximam inſulā ſacra Chriſtianis fa-
 cturus, & aliqua Iappanici idiomatis trāſ-
 ſcripturus, diſceſſit. Ego verò & pater Bal-
 thazar Coſta, & Ioannes Ferdinandes, Fi-
 randi manemus. Pater naui, qua Firā dum
 deuectus eſt, pro domicilio utitur. Ego verò
 in alio nauigio, ut facilius & conſeſſiones
 audire, & ſacra facere, & conciones ad Lu-
 ſitanos habere feſtis, dominiciſq; diebus
 poſſimus. Fernandes apud virum, qui ſin-
 gularis in nos beneuolentia eſt, cōmoratur,
 nam cum extruendi templi curam habeat,
 multuſq; ad eum Chriſtianorum concurſus
 fiat, non potuit non in oppido commorari,
 quoad aliquod nobis receptaculum, iuxta
 templum adificetur. Iam verò cur tātum,
 ut reſtitueremur Firandum elaborauimus,
 multa, & hæc quidem neceſſaria cauſa ex-
 titerunt. Primum quoniam à P. Prouinciali
 Antonio Quadros ſummè nobis fuerat cō-
 mendatum: tum quia licet Rex iſte Firan-
 deſis homo ſit perdiſſimus, ſictus & ſimu-
 latus

Firandæ
 ni Regis
 Impietas

latus & occultus lastro: non tamen rē Chri-
 stianam, qua multis iam annis hīc fuerat
 inchoata, fas erat negligere, praesertim cum
 in ea quā plurimi sint, quos tanquam
 in vera religionis, sanctitatisque exempla-
 ria proponere liceat. Accedit eo, quod per-
 saepe maximam tum in pueris, Christiana
 disciplina pietatisq; accessionem recordabas-
 mur, quam preceptore Ioanne Fezofecerāt:
 quae certē res, ad laudem Dei Opt. Max. nos
 incitant, commouent, & alliciūt. Nam pra-
 stant indole, ingenij acumine, animi motu
 incredibili: unde fit, ut ad rerum maxi-
 marum contemplationem solertes sint atq;
 ingeniosi, ad verborum ornatum uberes,
 praesertim qui ex ea insula, ubi nos toto hoc
 anno commorati sumus, sunt oriundi. Reci-
 tant diebus singulis Christianam doctri-
 nam tantacum modestia & māsuetudine,
 ut non modo nutriti, sed & religiosè eru-
 diti videantur, quorum plerique sacris mi-
 nistrant, latanias, psalmū 50. Canticum Za-
 charia, & virginis Mariae, hymnos quoque
 spiritus sancti, & sacrosancta Eucharistia,
 passionisq; mysteria memoriter pronun-
 ciāt,
 & per

Firandis
 ni acerrimi
 inge-
 nijs sunt.

Et per multum temporis flexo genu, dominicam orationem, salutationemq, Angelicā recitare consueverunt, rogati, ut dominicis diebus à prandio fieri consuevit, de matutina concione: Illi qui prouectiores sunt, audita ita habent in promptu, propter fœlicem memoriam, ut studuisse dicas non audiuisse tantum. Est & alia in hanc insulam reditus nostri causa, quòd in hoc Firādino portu, Sinarum merces quàm optimè venduntur, commodiusq, Lusitani huc applicant: adeoq, grati modo sunt ubique, ut iam loco aut portu nullo prohibentur, imò benignè excipiuntur. Ha sunt causa cur manendum Firandi duximus.

Post aliquot dies ubi primum P. Melchior Figuredus Cochinoꝝ peruenit P. Costas Torres per literas nobis significauit Regis Bungēs̄is opera, & industria, Rimensẽ Regem, atq, adeo omnem rem Christianam restitutā: & indies magis ac magis religionem Christianam florescere, quæ res nō potuit nō esse nobis iucundissima, significauit: item sibi videri ut unā cum P. Balhazare Costa, si fortè nauis illuc pergeret Cochinoꝝ

Cochino
cum.

Rimens
sis Rex
restituit?

nocum tenderem, remaneret autem Firā-
 di Pater Ioannes Cabralis una cum fratre
 Ioanne Fezo. Attamen, consideratis om-
 nibus, quæ cum Pater, tū etiā fratres nobis
 per literas significauēre, profecturum me
 Meacum, nisi aliundē impedimentū oria-
 tur, mihi meus præsagire videtur animus,
 ut meum laborem, cum maximo, tum vi-
 ta, tum salutis discrimine P. Gasparo Vilel-
 la subleuando impertiar. Est enim ille iam
 corporis doloribus penē confectus, nec tamē
 in suo studio cessauit unquam, nec cessat
 adhuc. Experientia quoque iam comperi-
 mus, quātos ex diuturna persenerantia fru-
 ctus perceperit. Nā cum eum antea omnes
 oderint, despexerint, & iniurijs affecerint,
 sæpius etiam lapidārint, adeoque vrbe ipsa
 ignominiose eiecerint: nunc nō modò apud
 primates ciuitatis, verum etiam apud ip-
 sum Regē, qui primus est inter omnes Iap-
 panenses, in honore est, & precio, cumq̃, &
 in priuatis colloquijs extollunt, & summis
 laudibus publicè prosequuntur, vehemēterq̃,
 lætātur, si quādo cū eo sermonē cōferre co-
 tingat. Quamplurimi etiam non vulgares
 viri

Vilella la-
 boribus
 confectus.

Gratissi-
 mus Mea
 ei qui an-
 te exosus.

viri ac fœminæ Christianam fidẽ amplexi sunt. Quapropter Pater ipse septem templa in suburbijis extrui curavit. Hesternæ die quidam mihi retulit Christianos omnes, & optare et efflagitare alium Patris comitem, qui cum tot, tantisq; laboribus subleuet. fieriq; plerumq; quoniam urbs magna est, ut Christiani eò conferre se non possint, ubi & sacrum fieri, & cõciones haberi consuetum est: atque non modò ullam temporis iacturam facere se putant, dummodo cohortationibus Patris cõcionibusq; intersint: verũ etiam id servis suis suadere conantur, nullog; in negotio, aut re magis necessaria tempus omne utilius collocari arbitrentur. Iam verò, quid hoc anno Meaci, Bungi, & Cochिनoci, nostrorum opera & labore effectũ fuerit, omitto: curabunt enim illi, qui his in locis degunt, ut omnia diligentissimè enarrent: Ego verò vos, quæ vestra est benevolentia, amor, atque pietas, iterum atque iterum deprecor fratres charissimi, ut nos, & me imprimis omnium miserrimum, vestris & orationibus, & sacrificijs commendatos habeatis. Faxitq; Deus Optimus Maximus:

Septem
templa
in Meaci
Suburbij
bus ex-
tracta,

ut nos

ut nos omnes, & quid ipse velit intelligamus, & quod preceperit exequamur. Valete
Firandi, 3. Nonas Octob. Anno 1564.

Luis Frois.

REX LITERIS PETRI

Mascarenes, Ternata Idibus

Novembris scriptis,

An. 1564.

ARGUMENTVM.

Rex Ternatz Celebiz insulanos, Christum sibi
 annunciari summo opere cupientes, ad Mahue
 metanā perfidiā, cuius erat studiosissim⁹, per-
 trahere vi armorū & dolo nititur, missis mi-
 litibus & sacerdote, non solum hi cum suo
 Rege & principibus, sed alij etiam insulani
 & Reges Christiani fiunt. Varia deinde me-
 morat oppida & insulas, vt Sichaoniam Bas-
 tachinam, &c.

Charissimi in Christo Fratres
 Pax Christi.

*Nulla breuiter perstringam
 qua superiori anno in his
 Moluccis insulis contigere.
 Classe instruxerat rex Ter-
 nata Mēse Maio anno se ses-
 quimi-*

quimilefimi sexagesimi tertij, ut vi & ar-
 mis ad Mahumetanā dementiā (cuius ipse
 est ardētissimus cultor) gen^o hominū, vulgo
 Celebes, siue Celebres impelleret, totiusq;
 negocij curam principi filio suo Baba sum-
 ma diligentia commisit: quo regis consilio
 cognito, praefectus Regis Lusitania rectorē
 cōuenit, petens aliquem ex nostris, qui ad
 Celebes mitteretur, ac de Christiana fide
 edoctos baptizaret, antequam regia classis
 eo appelleretur, idq; ideo maxime fieri po-
 stulabat, quod Celebes haud ita multis elap-
 sis diebus, missa legatione, summis preci-
 bus ab eo efflagitārāt, ut sese rudes & igna-
 ros homines aliquis Christiana disciplina
 informaret: Re diligēter animaduersa, atq;
 in primis Deo Opt. Max. commissa, visum
 fuit Patrē Didacū Magaliades eo proficisci
 debere. Quāprimū igitur summa diligētia
 paratus actuarijs nauibus, impositisq; militi-
 bus, è portu soluēs, eo cōtendit. Quo accepto
 nūcio rex Tanata dira minatus Celebibus
 consilium ad dolum conuertit, quo rem iam
 nostris propè confectam periurbaret. Itaque
 in vulgus spargit aduentare atq; propè iam
 esse

esse quorundā hostium classem: increbescit fama, præfectus Patrem cum militibus è medio cursu reuocat. Interim cognito per speculatores rumoris mendacio, Deus pro sua bonitate calamitosum illum populum, errorum profligatis tenebris sua fidei splendore illustrare voluit. Rursum igitur Pater iter ingressus est, licet tunc temporis ob ventorum marisq; maximam tempestatem difficillimum & periculosissimum esset: ita ut asseuerarent omnes ea nauigatione nihil aliud quàm naues & homines miserabili naufragio exponi. Huius tamen nihil à sententia delectus præfectus, cōpulit milites portum discedere: ac tandē placuit Opt. ut ad portū Manadi applicarent, dierum quatuor itinere ab insula Ternate distantem, unde postmodum ad Sichao profecti sunt. Verum quid in ijs locus actum sit hætenus, & quis sit rerum status, eiusdem Patris Didaci literis ad nos missis, quarum subijciam exemplum, facile intelligetis: habet igitur ita.

Tandem R. P. in hunc portum Manadi deuenimus: vidisses ilico me vixdam & nauis egressum, cum maxima frequentia a
multitu-

Per sum-
mas tem-
pestates
maris ce-
lebribus
occurris-
tur.

Manadū
ciuitas.

Sichao
insula.

multitudine stipari, quòd tum Rex ipse, tum
 reliqui omnes hætenus sacratissimo fonte *Zocola,*
 ablui desideravissent, ad portū *Portus.* *Zocola* iter
 destinauerā: verum aliud nihil potui quàm
 diebus ferè 15. fidei rudimentis (pro eorum
 captu) expositis, Regem cum mille & quin-
 gentis baptizare, baptizaturus & reliquam
 multitudinem ubi primum rediissem.

Sunt hi (quos vulgo *Manadanos* appel-
 lant) admodum bellicosi: iamq; sui nominis
 terrorem ceteris huius orbis populis incus-
 serunt. Ereximus in hoc littore Christi cru-
 cē, Regi Christianissimi Regis Sebastiani
 vexillum dedimus, *Sichaonie* Regi alterū,
 quem unā enixissimè id postulātem ba-
 ptizavimus. Hunc accepi apud suos aquis-
 simum iustitiæ cultorē esse, exercitū educe-
 re sex millium virorum, atque in tota *Si-*
chaonia hominū 25. millia degere, Insulam
 præterea feracissimam esse, ac multos fon-
 tes habere, aquas omnes salubres.

Ex *Sichaonia* soluentes ad oppidum *Bo-*
lam appulimus, ubi nos non inhumanè do-
 mo hospitioq; excepit *Monadi* Regis filius, *Bola opa-*
 quē haud ita pridem summa violentia Rex *pidum.*
 Chigre-

Regius
Alius Bap-
tizari cu-
pit.

Chigreguzarata ad Mahumetismum cōe-
gerat, quam sibi vim illatam etiam tū gra-
uiter ferens, summopere à me contendebat
ut & sibi sacro baptismo iam dudum in-
tereunti opem ferrem: cuius quidem la-
chrymis cedere mihi tunc temporis visum
non fuit, quòd virus hoc pestilens Mahu-
metica contumacia semel haustum, altius
in pectore insidere solet, tenaciusq̃, quam ut
facile euomi possit: ubi tamen rediero (re-
dibo autem, ne datam illi fidem fallere vi-
dear) baptizabo. Huius Principis oppida
omnia, quæ septem vel octo sunt, à gētili-
bus incolūtur idololatri: numerum omnium
esse 15. millium plus minus constat.

Canripa

Pasthac in Canripam discessimus, ubi
in angusto littore, amplo circiter bis mille
passuum, sex oppida visuntur: in ijsq̃, indi-
genarū ac ciuiū tria millia aut eo amplius,
qui me sæpius in ipso littore cōfertim cingē-
tes, multis precibus egerūt, ut & ipsi bap-
tizarētur. Baptizauit aut̃ tū quidē primarios
viros ac principes: reliquos qui ex vulgo e-
rant, non multò post. Statuimus etiā hoc in
littore crucē aliam iuxta primū Oppidum.

Insulano-
rum ad
Baptis-
mum de-
siderium
Principes
Baptiza-
ti.

Pasthac

Posthac soluentes persecuti sumus iter reliquum ad oppidum Totole, in quo itinere dies quinque consumpsimus: eo tandem applicantes non inuenerunt milites id cuius gratia missi erant. Siquidem relictum ibi tormentum seu (ut alij notius dicere malint) bombardā abstulerat Chigilgurarates.

Totole
oppidū,

Mirum est quā immane & crudele odium insulares omnes in Saracenos susceperūt, ita ut eorum sectā veluti extremam dementiā, ut est penitus, odisse cōperint & execrari. Hinc iterum ad Canripā defleximus, ubi denuō cū maxima frequentia populus ad nauim cōfluxit, postulans identidē, et hoc tātū, ne liberos & uxores perire sine-
rē, baptismo nō ablutos: et quidē grauius tulissent, ni omnium precibus cessissim. Itaque octo dierum quibus apud eos hēsi spatium, duo millia hominum baptizauī. Hinc rursus Manadū reuertimur, quo in oppido adhuc maneo, quod id in tota Celēbiū ditione primū est & caput, ubi & fundamenta iaciēda existimauerim, ut reliquā regni molem in Christi templum conuertamus: itaq; hīc manere constitui, quoad nauis Indica
l y appella-

Odiū
Moluccē
sūm in
mahumē
tissimū.

Duo mil
lia Cāris
patarum
abluti.

Manadū
caput Ce
lēbiū.

Sichao
niorum
indoles.

Sichao
Insula
25000 ho-
minum
habet.

appellatur, ac tum si quidem in ea ex no-
stris sacerdos aliquis aderit, gratissimū erit,
ut apud eum delictorum sarcinam deponā:
grauē enim est non habere cui totum ani-
mum aperias, quare per tuam in me pietatē,
per Christi crucē te rogo, ut ad hāc solitu-
dinē mittatur seruus aliquis, qui ubi pri-
mum venerit in Sichaonia insulam, quae
huic bidui abest, proficiscar. Iam dudū enim
illic misera plebes ad Christum anhelant.
Ferunt autem genus hominum esse non in-
humanum, elegātis ingenij: nunc verò du-
rum & molestum est eō proficisci, cum hic
ij quos baptizauī, instituendi exactius sint
& informandi: quibus postquam fecisse
satis videbor, in Sichaoniam me conferā:
Ac prius quidem quā ullum ad bapti-
smum admittam, diligenter in fidei rudi-
mentis seu catechesi exercebo: ad quam rē
mensibus quatuor vel pluribus etiam opus
erit, dum interim sociorum penuria labora-
mus. Quod si non tres ut minimū in hanc
Prouinciā mittantur, tantis miserarum
gentium clamoribus fieri satis nullo modo
poterit. Sichao enim insula quae sub unico
Rege

Rege ad 25. millia hominum continet, unū
 exposcit, an merito, videat quicūq; de re a-
 quissimè iudicare nouit. Manadū secundū
 & tertium. Cariaxa Manada abest dierum
 4. itinere, in eaq; duo millia Christianorum
 sunt, atque inter eos Regni totius primarij
 & principes.

Cariaxa
 2000.
 Christiano-
 norum.

Insula Batachina plurima habet oppida,
 nec pro oppidorum multitudine minorem
 ciuium frequentiam: in plerisque enim
 quinque vel sex millia numerantur, eaq;
 etiamnum à Mahumetana pestis contagio-
 ne vel feditate libera, votis omnibus sacro-
 sanctum baptismi fontem expetunt, vel ut
 melius dicam, sitiunt. Verum nunc mi Pa-
 ter, ita persuasum habebis à me baptizatum
 iri neminem, nisi prius hīc adesse videam
 qui mihi huius rei sint auctores, & in om-
 nibus instituendis iuuent: satius enim exi-
 stimo pauciores modo bene instructos ba-
 ptizare, quàm propè infinitam hominum
 multitudinem proprijs humeris suscipere,
 quibus erudiendis sufficere nullo modo pos-
 sim. Finem faciam ubi significauero Cele-
 bicam vel Celebriçā gentē vixdū suscepta
 l ij fide,

Batachi-
 ne insule
 indigene
 Christiū
 ambiunt

Selebti
pictas.

*fide, singularem pietatem declarare, & can-
tandis identidem fidei institutionibus. siue
doctrina Christiana passim sumopere deli-
ctari. Vale mi P. Manadi s. Cal. Aug. 1503.*

*Haftenus qua ab illo scripta accepi-
mus: nūc eo unde diuertimus redeamus.
Pater Didacus Magalianes relicto re-
dijt oppido Totole, Manadum se recepit:
milites verò discesserunt in Sichanomiam,
duos ferè menses mansuri, ut cū Circius
flare incēpisset, inde remearent: nulla est
enim nisi eo tēpore ex illa parte ad nos tu-
ta et oportuna nauigatio: eos Rex humanis-
simè vrbe atque domo recepit, tanquam si
longo iam tempore amicitia sibi fuissent &
necessitudine coniuncti: mensis frequentis-
simè adhibuit, & vicissim ab iisdē inuitari
voluit non semel: totoq; eo tempore quo ibi
morati sunt, tum militibus, tum quos habe-
bant seruis (nam ferè centum erant) non
solum utiliter, sed liberaliter etiam multa
suppeditauit: fertur & frequēter dixisse se-
se summo desiderio videndi ex nostris ali-
quos teneri, atque ijs promississe, tum ades-
& templum quàm primum edificaturum,
tum*

Regis Si-
chaoniz
in Lusita-
nos mili-
tes hospi-
talitas.

tum etiam redditus, omniaq. ad vitam sustentandam necessaria perpetuò suppeditaturum, populū verò omnem ad ipsorum aduentum fidem Christi suscepturum certius affirmabat. Cuius Christiani pectoris Christianissima vota utinam diuinus spiritus tum foueat, tum augeat: nunc verò is in hac urbe degit, quò superioribus diebus, studio visendi hanc arcem venit, rediturus ubi primum in insulam suam opportuna erit nauigatio. Valete fratres, & nos, rēq. totam Deo vestris precibus commendate.

Ternatæ Idib. Nouembriæ

Tuus in Christo

Frater Petrus Mascarenas.

EX EPISTOLA P. PETRI

Mascarenas à Moluccis missa.

ARGUMENTVM.

Cū omnibus cōuertēdis instituēdis ac baptizādis nō sufficiat: quod vniuersus Moluccarū orbis, & Reges Sibaoniæ, Benegayæ, Bachoniz alique principes & alij populi, Christiani fieri cupiant, auxilium petie, Nititur Mahumetanus Rex Ternatę callidē omnia subuertere. Baptizatus est vir quidam strēnuus consobrinus regis Tidoræ, id Regem Ternatę pessimē habet.

l iij

Reue,

Reuerende in Christo Pater.

Pax & gratia Iesu
Christi, &c.

Non possum R. P. te nō com-
monere de sociorum pauci-
tate vel potius penuria, qua
surgente iā amplissima mes-
se laboramus, & ne munere
mihi à te iniuncto, negligentius fungi vi-
dear, rem tibi omnem aperiā. Propē infi-
nita est eorum multitudo quos Christo cō-
parauimus, & multo plures restant, qui non
minus, ut in Christianorum numerum re-
cipiantur, contendunt. Horum precibus pro-
pter operariorum quam dixi penuriam fie-
ri salus non poterit: sed nec his instituendis,
qui baptizati sunt sufficimus. Iam summo
cum studio ut baptizetur, instat vniuersus
Celebium populus, regnum quoque Cibao,
& plebes Paxuarum, atque ut semel di-
cam, totus hic Moluccorum orbis, si paucis-
simos eos excipias, qui in Mahometis-
mo peruicaces persistunt. Ita ut hanc pe-
nuriam nostram non possimus non diu
lugere

Cibaonie
Regnū
Papuanū
Moluci
vniuersi
baptisma
te ablu-
cupiunt
Cibao
regnum
Papuanū.

lugere, dum maximum discrimen, quo tot
gentes salute periclitantur, cernimus.

Rex enim Ternata Mahumetica factio-
nis ardens, & obsequentissimus cultor ner-
uis omnibus, totòque conatu eos qui suapte
sponte baptismum percipiunt & exposcūt,
inuitos etiam ad eam perpellit Mahume-
tanicis prestigijs, quam ob causam iam ali-
quoties maximas classes instruxit, ut alijs
litteris perscriptum est. Ad extremum, ut
rem omnem verbo complectar, id molitur,
id pugnat, ut Christianum nomen extin-
guat & funditus deleat.

Regis Ter-
nataz im-
pij cona-
tus.

Inter Christianos admitti vehementer
cupit Rex Bemgaj suiq; omnes, nam hanc
ob causam ad nostram urbem principem
filium miserat, ut Sarracenorum atq; fide-
lium visis moribus & institutis, quod con-
modius videretur, eligeret: & quod tunc
filius elegisset, ipse postea sectaretur. Perpla-
cuit iuueni (ut quod rectè indicanti displic-
ere non poterat) Christianū institutum &
vivendi ratio, quòd certè acerbissimū vul-
nus inflixit Regi Ternata, qui tum mu-
neribus & pollicitationibus, tum minus ac
omni

Rex Bē-
gaio bab-
ptilari
cupit.

omni ratione id auertere, turbare, atq; impedire conatus est: Nec tamē gravis ex huius salute accepto vulnere quiescit, sed omni contentione, cura, studio ac labore hoc agit, ut sectam quā latissimē propaget.

Quamobrem nuper missus literis postulavit à Rege Bengarij filiam suo filio Principi uxorem. Respondit Bengarius Rex, se Regem Bachonicum ea de re consulturum, atque eius sententiam fidelissimē sequuturum: alter enim alterum mirifico quodam amore prosequitur, & observat.

Bachonicus Rex
Christianus.

Appicari
baptizari
suscipiūt.

Atque in hac re nulli dubium est, quin id agatur Bachonici Regis consilio, ut huiusmodi nuptie non procedant (est enim is nostra fidei cultor integerrimus) Ad hac Appicari populi impensē baptizari efflagitant, quorum tamen salutis ob nostram paucitatem huc usque consultum non fuit: quē certē dolore fortiori animo pateremur, nisi assiduus labor atque extrema cura Ternata Regis tam infesto odio horum omnium cervicibus immineret.

Proximis elapsis diebus in ferijs Andrea Apostoli baptizavimus consobrinum
Regis

Regis Tidora strenuum & consultissimum virum, cui nomen Andreas inditum est: quo duce superioribus annis aduersum nos bellum gestum est: qui pariter & animi integritate, quam multis iam argumentis in eo exploratam habemus, & opibus pollet: habet enim septē vel octo oppida certē non tenuissima. Profecto huius viri conuersio multa de Tidorici regni pollicetur conuersione, qua ut fiat, nihil intentatum relinquet. Dicere vix possum R. Pater, quantam sollicitudinem & curam adhibuerit Rex Ternata, ut hic in Indiam ablegaretur, quod etiam atque etiam à Praefecto nostro postulauit, asserens hominem sceleratissimū esse, & huius orbis perniciem extremam, flagitijs suis perturbationibusque allaturum. Praefectus penē persuasus, & astu Regis nequissimi inductus, post acceptas tuas literas, rem quoque ad nos detulit, cui fraudes Regis aperui, & precibus ipsius nihil cedendum esse ostendi. Accidit autem hunc Neophitum & Christiana militia Tyronem in bello Tidorico à Rege Ternatico captū esse: cumque grādem pecu-

Cōsobri
nus Rex
gis Tido
re Baptis
tatus

pecuniā pro sua redemptione mitteret, tunc precibus suis adiecit Rex. sperans inde aliquid roboris accessurum, sibi pro redemptione fieri satis, si in Indiam ablegaretur, id ipsum ideo exoptasse, dum tantopere fama est quod dominus Andreas ipsius nefariorum consiliorum & machinationum non erat nescius, ac proinde timuisse ne hinc oblata occasione detegantur.

Chigil-
gurazata
Rex.

R. P. Marcus Rauendus hinc ad te mittit puerum Franciscum sobrinum Ternata Regis ac fratris Regis Chigilgurazata filiū, cui fraterni regni cura tota ac gubernatio incumbit, Pater illum habet charissimum utpote unicū. Hunc à primis annis apud nos educauimus. Cū uerò Chigilgurazata pestis ac turbo sui regni sit, speramus huius ad te misso filio omnem posthacurbationibus occasionem sublatā esse, quæ quidem spes, si quid iudico, non fallet. si pater filium isthic pro dignitate haberi ac liberaliter ornateq; tractari intelligat, illum enim amat summopere, cū enim discessurus ad Regiā mitteretur, ut Regē Patrem ualere iuberet, vix credi potest, quo plangore di-

*se dimiserit, perinde ac vita iam decessu-
rum: quod scribā amplius nihil est. Si quid
noui acciderit ut tibi significetur, quā di-
ligentiſsimè curabo, nostri memor R. in
Christi P. vale.*

EX ALIA EPISTOLA

Petri Mascarena.

ARGUMENTVM.

Primarij viri Principes Regis Tidore bapti-
zati, suo exemplo Ternatz ac Tidore regio-
num populos ad idem faciendum excitant.
Rex Tidore ipse quoq; ad Christi fidē pro-
pendet. His minor paulō ac sibi male me-
tuens Rex Ternatz Societatis Iesu homi-
nibus prædicandi in Ternate facultatem cō-
cedit, & omnem studium benevolētiamque
promittit.

PAX CHRISTI.

*V*M è portu soluiſſemus, &
in Insulam Amboino for-
te nauigandi opportunitas
daretur, primary viri sex
Regni Tidore, quos priuata
ſalus huc incitabat, multis precibus à nobis
ſacro-

**Amboli
na inſu-
la.**

Primarij
Tidorigi
Regni
Principes
Christi fi
dentiam:
biunt.

sacrosanctum baptismum efflagitarunt, ac minimum absuit, quin regnorum Ternata ac Tidore populos in eadem traxerint sententiam, ut enim huius facti fama cepit increbescere, statim ex aula Tidorigi Regis Principes duo viri (quibus ob Regis infirmam adhuc aetatem regni negotia commissa erant). accurrerunt, ut si quo modo possent, hos à sententia deicerent: quos etiam cum ad nos misisset Praefectus, vehementer hortati sumus, ut non solum ipsi priorum exemplum imitarentur, verum etiam subditos huc inducerent, multa satis quae ad hanc pertinebant sententiam explicantes: ad quae responderunt, excellentium quidem hominum consilium & virtutem imitatione dignam esse, eandemque tum ad sese, tum ad primos quosque in magistratu collegas, quos sanguine & familiaritate coniunctissimos semper habuerat, pertinere: interim tamen rem dilationem aliquam postulare, dum Respub. à tumultibus ac turbatione conquiescisset, ac tum primo quoque tempore sese cum tota populi multitudine, si videretur, nostris consilijs

filij obsequiuros.

Regem ipsum Tidoricum annos iatum septendecim natum, iam ad Christi suscipiendam fidem propensum esse accepimus: duos ipsius fratres haud multo ante baptizavimus, atque iā nunc de totius regni salute, neque certior spes ulla aut maior ostēdi potest, quam quidē salutē omnibus votis exoptamus. Siquidem ex ea tranquillitas & otium in tota hoc orbe publicis rebus, ac singulare regni praesidium oriatur ijs omnibus, qui Christi suscepto nomine ab hostibus infestantur. Secundo Quadragesima Dominico sex illi quos paulo ante memoravimus, multa cum solennitate, & populi frequentia baptizati sunt, quam etiam solennitatem Praefectus ornare & augere studuit, tum musicis concentibus, tum tormentorum ingenti fragore: id profectō non parum tum omnium Sarracenorum animos, tum etiam Ternata Regis audaciam deiecit: atque ex eo tēpore suae dignitati & honori timere nō desinit. Posthac paucis diebus Ternata Regem (ut moris est.) inivisi, ille praeter, morem quadam insolita obser-

Tidore
Rex ad
Christia-
nam fidē
propens-
us.

Duo ipsi
us Fra-
tres Bap-
tizzati.

Sex prid-
marij
nobiles
Tidoran-
ablu-
ti.

obſervatione & reuerentia me ſuſcepit, & cum ad hac facultatem, ut ſuis Euangelii promulgarem, paſtulaſſem, reſpondit ut que vellem liberè exercerem, ſe verò unà cum filijs predicationis noſtræ aſſiduū fore auditorem: quem modò certè animi candorem & ſpem ſimulare ac uti forò (ut in prouerbio eſt) mihi videtur homo callidus.

Quòd ſi dum Tidoricus Rex fidem ſuſceperet, ipſe verò reiſceret, nihil ſibi poſtea à Prorege fauoris vel auxilij reliquum eſſe videt, ac miſerandam Regni ac ſuarū rerum cladem pertimeſcit: non enim eſt neſcius in Proregis poteſtate eſſe, cum opes omnes, tum ipſum imperium: quocirca ſperamus cum quamprimum fidei obtineaturum, ſi rem tuis precibus, cura & diligentia Deo Opt. Max. cōmendatiorem effeceris. Vale mi

Pater, & mei ut ſoles memineris.

Tuus in Chriſto Petrus

Malcarenas.

¶ EX

7 EX EPISTOLA P. EMANUELIS Nobrega ad suū Præpositum Generalem Societ. Iesu, & suos fratres in Europa agentes.

Anno 1552.

ARGUMENTVM.

Agit de Braziliz temperie, indigenarum ritibus & varietate, victu, vestitu, varia superstitione, ipsorum conuersione, & institutis tam virorum quàm foeminarum monasterijs, de Eremitis, Sectis gentilium, Magorum fraudibus, de quorūdam foeritate, bellis & captiuorū celebri poena, quos post comedunt. Dein quid pro suis defunctis agunt, quidque post vitā hāc sperēt. Postremò quòd Adā, Euz, & S. Thomæ Apostoli videtur meminisse.

A G N O vos desiderio teneri arbitror, Patres dilectissimi, ut certiores vos faciā, quāsnam inhabitemus terras, sub quo climate, apud quas nationes: tum qui ritus, legesq̃ gentium, quas hactenus sub Euangelij iugum mittere satagimus. Dicam: vasta nos tenet
 Brasilia

**Brasiliæ
vastitas.**

*Brasilia in altero orbe, 22. gradu & medio
versus polum, antarticū posita: qua quā-
tum huc vsque intelligere potui, ad. milia-
riorum tria millia se extendit, populis ple-
na effervis, truculentis, non solum à vera
religione, verum etiā (quod sine animi do-
lore recensere nequeo) ab omni humano*

**Nudi in:
cedūt in:
digena.**

*usu & decoro alienissimis. Nudi utriusq;
sexus homines ferè omnes incedunt, idq;
vel barbara institutioni, vel ipsius regio-
nis natura ascribunt. In remotioribus ta-
men locis, ubi ego dego, quia frigus nōni-
hil urit, Gossipinis utuntur velus potius
quàm vestibus.*

**Brasil. tē
perata in
calore &
frigore.**

*Regio adeò est tempe-
rata, ut neque hyeme frigus, neque aestate
calor, tamen si hūc magis urgeat, grauior sit.
Propter frequentes densissimasq; pluias o-
mni ferè tempore decidentis, satis humi-
da est: unde fit ut semper vireat, & arbo-
res herbaq; leni cæli aura foueantur. Aspe-
ritatem tamen magnam quibusdam in lo-
cis pariunt, montes vastaq; sylua.*

**Humida
est.**

*Varij sunt fructus, nostratibus tamē lon-
gè impares, quòd si nostrates huc inferrētur
Fructus. colerenturq;, utiliter credo pronerent.*

Nam

Nam bis quotannis germināt vites, licet
nō cū tāto prouēiu, quod immēsa formicarū
multitudine, hīc omnia deuastentur. Abū-
dat limonijs, & malis aureis. Nec fici Eu-
ropeis sunt infirmiores, vel insuauiores.

Vulgo radice arboris viſitant, quam
Mandiocam vocant, ex hac enim farinam
conficiunt. Habent & Milij satis, quod mi-
xtum illi farina, panis loco est. Abundāt flu-
uialibus piscibus, & marinis, necnō ferinis
carnibus. Anſeres Indicos, boues, vaccas,
oues, capras & gallinas habēt plurimas.

Cibi

Farina ap-
borea.

Varia sunt nationes Gaynazzi, Carij,
&c. ad quos docēdi gratia, paucos ante an-
nos venerūt duo ex Hispania monachi, à
quibus fuere in doctrina Christiana institu-
ti. Qui etiam his hortantibus, & sacras a-
des crexerunt, cœnobiorum instar, in qui-
bus viri faminaq; separatim cōmorarētur:
eamq; vita rationē multi sunt secuti, per-
seuerassentq; ni diaboli flatibus Pirata ap-
pulsus, omnes tū viros, tū virgines abduxif-
sent. Pro eorū redemptiōe laborauimus se-
dulò, et iā aliquot in proprias ades reduxi-
mus, eosq; comitatū est quidem ex nostris.

Gaynaz-
zi.
Carij.Monaste-
ria virgi-
nū & vir-
rorum.

m ij

Sunt

Gaymuri
Eremitæ

Sunt & alij Ethnici Gaymuri dicti, hi in vastis desertis educati, nullum nobiscum cōmercium habent: si quando occurrant, timore percussi, se nostros fratres dicūt, quod similiter ut Christiani barbaram utriant, quā reliqui prescindūt nō solum, sed & supercilia & quicquid in facie est pilosum, radūt, labra naresq; perforant, ossa illis foraminibus imponūt, adeoq; vultū deformāt, ut ipsos demones referre videantur: maximè aut incātatores & prestigiatores, qui hic in p̄cio sunt, hoc ornatu gaudēt.

Efferi homines.

Inter Gentiles istos est genus quoddam non admodum Gygantibus dissimile, semper sagittis, robusto arcu, & magnus baculis incedit armatū, quibus protectum armis in hōtes acriter fertur, facileq; trucidat & mactat: deinde ad suas confugit speluncas, reliqui hos maximè formidant.

Tupenici
Tupenābi.

Qui verò hactenus nobiscum egerunt, alij vocantur Tupenici, alij Tupenābi, hīque amplissimas ades ex palmis erectas incolunt, plurimum simul 50. habitant. Cum uxoribus & liberis, retibus ad aërem suspensis dormiunt prope ignem, quem tota nocte

Lectus rectus est.

nocte servant accensum, cum ne frigus ob-
sit nudis, tum ne infestentur à demonibus,
quos igne fugari existimāt. Quare de nocte
quoties exeunt, titiones gestāt accensas.

Nullū hi numē adorāt, nec Deū agno- Athei
scūt, tonitrua tamen diuinū quid esse, arbi- sunt.

trantur, quæ patria lingua Tupana nuncu-
pāt. Quare nos aptius non ē nō habētes ad
Dei Opt. Max. cognitionē insinuādā, ipsum
Patrem Tupana siue Tonitruū appellamus.

Pauca enim admodū habēt vocabula, qui-
bus res fidei nostrā ipsis declarari queant:
quare laborandū est, ut intelligamur, mul-
taq; ambagibus insinuātes, cū sensibus ma-
gis, quā ratione & intellectu ducantur.
Hinc sæpius percunūtantur, nū Deus caput
habeat, & corpus, an uxore duxerit, quid
edit, quā veste utatur, & similia.

Quāuis, ut dixi, numē nullū colāt, nōnullas
tamē observant caremonias & superstitiones.
Statis enim tēporibus & annis ex lō-
ginquis regionibus eō veniūt prestigiato-
res, religionē præ se ferētes, ysg; obuiā mit-
tūt, qui vias mūdēt & ornēt. Deinde tre-
pudijs excipiūt, & alijs latitia indicijs.

Magi in-
prazio.

m iij

Ante-

Stolida,
vanâque
prestigia
roris pro
missa.

Magna
cæcitas
& infide-
litas.

*Antequam autem ad loca cōstituta acce-
dant, mulieres bina & bina, per ades pub-
licè fatētur iniurias maritus illatas, & ve-
niam precātur. Tūc & prestigator eò ve-
niens, cubiculum ingreditur per obscurum,
& cucumerem, quem secum affert, figu-
ram infantis referentem, in loco, fraudibus
& deceptioni aptissimo collocat, voceq; si-
mulata puerili, iuxta cucumerem astant,
ita illos alloquitur: Non opus esse ut se fa-
tigent amplius, aut ad agros colendi causa
se conferant: Panem enim ipsis non la-
borantibus ultrò prouenturum, nec quic-
quā illis ciborum defuturum, quin etiam
ultrò domum delatum iri omnia. Ligones
præterea ultrò ad fodiendum abituros, &
sagittas per sylvas volituras, quā plurimos
inimicorum, qui ipsis cibi futuri sint, trans-
fixuras, longam etiam illis vitam fore, ve-
tulasq; in iuenculas renascituras, quæ, ut
lubitum erit, connubio iungentur: aliisque
huiusmodi illusionibus dementāt populum,
ut existimetur aliquid diuinitatis inesse
cucumeri, quod res eiusmodi reuelet, atq;
huic superstitioni cæci hi, barbariq; populi
adhibent*

adhibent fidem. His ita finitis caremonijs, contremiscere incipiunt Magi, necnon fœmina; tanta agitatione corporis, ut malis spiritibus videantur arrepta, uti reuera sunt. in terram enim prosternuntur, spumasq; per ora emittunt, quibus hac ratione Magus infundi sanctitatem persuadet, & si alicui id nō accadat, mali ominis signum denunciat. Postremò his peractis, plurima præstigiatori offeruntur munera. Similiter si quādo aduersa laborāt valetudine, varijs etiam à Magis circumueniuntur fraudibus. nobis autem omnium hi sunt infestissimi, falsò enim persuadent populo, nos illorum corporibus cultellos forcipesq; immittere, & hoc modo mortem inferre.

Cùm bella gerunt, ab ijsdem consilia poscūt, & ex aubus auguria captant. Auguria,

Si quis in prælio capitur, eum magna latitia fune collo inieccto deducūt, in uxorem primarij cuiusdā viri dāt filiā, aut quā magis ipse cōcupierit: ut instar porci impinguat, ante mortem curāt sedulo. Iam verò mortis instāte tēpore, oēs circū habitantes ad spectaculū conueniūt: pridie aut quā occidat.

Hostis
supplicium.

cidatur, à capite ad pedes usq; mūdissime lauatur. Sequenti autē die eductus in loco eminētiori sistitur, vinctus fune circa umbilicum. Tum demum perbelle ornatus accedit homo, quī ad constantiam fortitudinemq; animi in morte perferēda hortatur, maiorum res gestas virtutesq; commemorās: cui moriturus respōdet, homines fortes parui facere mortē, se quoq; plurimos illorū neci tradidisse, consanguineos etiā suos facile mortem ulturos, aliāq; huiusmodi.

Mortuo deinde pollicem amputant, quòd eo sagittas emisit, reliquum verò corpus in partes secant, & assum siue elixum in cibum preparant.

Esus carnis humanæ.

Defunctis cibum lectumque parant.

Quid de beatitudine sentiant.

Cū verò quis vita defungitur patinas supra sepulchrum imponūt cibo refertas. & rete mundum in quo dormire consueuerat, eò quòd arbitrētur defunctos post mortē reuerii, ut lautius comedant, & somnia captent circa sepulchrum: sepeliūtur autem in fossis rotundis: Principes verò & magnates in arca recondūtur palmea, nullas pœnas expectāt, aut pramia, solū eos qui mortui sunt, summa quiete frui existimāt in locis amē-
nissi-

nissimis. Nihil habent proprij, sed cūcta communia, qui verò aliquid possidet, ceteris indigentibus libēter impertit, præsertim cibos ex quibus in crastinū diē reseruāt nihil: nec diuitias magnoperē accumulare student, sua sorte cōtenti: Christiano cuiuslibet ades ipsorū ingrediētī, quascunq; habēt apponunt epulas, suaq; illis explicant retia: filiabus nihil in dotem elargiuntur, imò verò gener quodammodo socero inseruire tenetur, uxores fidem seruant coniugalem.

Omnia communia habēt

Diuitias in nullo precio habent.

De diluuiō quadam norūt: dicunt enim cū per vniuersam terrā aqua inundaret, mulierem vnā cū viro pinū conscēdisse, iamq; subsidentibus aquis: soloq; siccato descendisse, ex quibus totum propagatum fuerit humanum genus. Habent & S. Thoma notitiam, quem Zome nuncupant: quem affirmant hac iter fecisse, vt à maioribus acceperunt, & vestigia Apostolica etiamnum cerni prope quendam fluiuium dictitabant, quod vt certius cognoscerem, ipse abij & proprijs oculis inspexi, quatuor pedū & digitorum satus altè impressa vestigia, qua nonnunquam aqua excrescens cæpit.

Diluuij meminerē & S. Thomæ.

Ferunt

*Ferunt autem ea relicta, cum indigenas
fugeret D. Thomas, ipsum configere volen-
tes: & ille dū fugeret, flumē diuisum fuisse,
per cuius medium ad vltiorē ripam sicco
pede profectus, in Indiam abiit. Pari modo
narrant sagittas quibus ipsum appetebant,
in sagittarios reflexas, syluasq; per quas gra-
diebatur, cecidisse & viam prabuisse. Alij
tamē hac pro fabulis habent. Alii & illis
pollicitum fuisse, se aliquando reuisurū has
regiones: respiciat eos de cælo, & assiduus
apud Deum Opt. Max. sit intercessor, ut ad
eius cognitionem (quemadmodum spera-
mus) perueniāt. Hac sunt charissimi fratres
qua breuiter de regione ista & mo-
ribus dicenda habui, maiora ex-
pectate, cum pleniorē re-
rum notitiam naēti
fuerimus.*

Ex vrbe Saluatoris, An. 1552.

Vester in Christo seruus

Nobrega.

PLV.

PLVRIMVM

REVERENDO IN

*Christo Domino, D. Ioanni Ab-
bati Aquicinctino, vigi-
lantissimo, Religio-
sissimoq̃.*

ARGVMENTVM.

Hereses semper infinita mala inuexisse in
Ecclesiam: potentia hostium Ecclesiz: Qui
Dauī, Getz, Sarmatz, Scythæ, Massagetæ,
Alani, Turcz, Tartari: Tartarorum ortus &
imperium, Imperatores & Reges, potentia,
mores, religio Regni Pretbiānis qui in Asia
agebat, euersio. Tartari sæpè urbem san-
ctam infidelibus eripere frustra nituntur:
qui ipsorum fuerint Christiani: qui Assassini
siue Sicarij Mahumetici. De monte diuis-
nitus è loco suo moto. De sectis Asiæ, &
quid de summi sentiant Pontificis authori-
tate: & qua ratione Patriarcham designas-
tum Romam mittant, vt initietur. De va-
rijs Christianorum in Asia Ecclesijs, & gens-
tium religione, arbore Solis, siue sicca dicta:
In Iapania olim Christianos fuisse, & Ame-
ricam iam olim cognitam fuisse, imò veris-
simile esse D. Thomam eò penetrasse.

P A X

PAX CHRISTI, &cet.

EM Christianam, admodum R. in Christo D. Abbas, in hoc nostro orbe extremè penè laborare, non solum res ipsa multis à vera religione

ad errores, superstitionesq̃, deficientibus, verum etiam remedia quæ adhibentur, do-

Remedia
varia hæ
resib⁹ ob
iecta.

cent. Nam ad eam tuendam, & validissimis opus esse exercitiis videmus, & propter infinitos errores, quibus se certatim homines inuoluunt, rerumq̃ diuinarum ignorantem, à fundamentis (ut ita dicam) religionis sumpto initio, instituendi sunt. Ob hanc etiam causam Patrum totius orbis

Synod⁹.

integerrimorū, doctissimorumq̃ Patrum P. summus Pontifex, ad profligandos errores Concilium Tridēti cōegit, in quo res nostro tempore controuersæ, cum prudentissimè, doctissimeq̃, tum non minus sanctè definitæ sunt. Quanquam ea est intractabilis hulceri nostri immanitas, ut longè sit difficillimum saluberrima malagmata applicare.

Præterea passim videmus, in hanc rem insigni pietate prados Episcopos & Principes, imò

pes, imò Reges & Imperatores, tum nouas instituire Academiæ, tum veteres restaurare, tum insignia Collegia, Scholæ & Prælectiones in plurimis Europa locis instituire: & alia quæ non vulgarem in Rempub. Christianam utilitatem, dum ad plurimos se diffundant, inferre possint, remedia malis ingruentibus obycere.

Academiz.
Collegia:
Scholæ.
Prælectiones;

In quorum numerum tu unus es, R. D. Abbas, minimè postremus ascribendus, cum ex thesauris diuitijsq, quæ multos perdere solent, æterna palatia tibi, tuoque sacro cetui in cælo compares: nec solum magnificum & egregium, verum Regium opus, tria, inquam, continentia Collegia, in summam Reipub. & noua Duacensis Academia utilitatem exstruas. Faxit Deus, ut reliqui Abbates tuum imitentur exemplum: atque utinam iam olim maturè ingruentibus malis, tot tamq, valida remedia quasita fuisset: credo enim non tantas lugeremus ruinas: quas non parum semper deprauati mores inuāt & rerum diuinarum neglectus. Deprauati quidem mores, dum quisq, suis affectibus agitur, & cupiditati seruit, scripturas se.

Collegia
Aquezin
etina Du
aci.

Hæresis
causæ.

**Fruſtus
hæreſiū.**

**Poenę hæ-
reſeos.**

**Sarrace-
ceni,
Tarcz.**

Tartari.

*vas ſecundum animi intemperiem, non ex
communi omnium temporum, locorū, ſan-
ctorum Patrum, totiuſq; catholica Eccleſia
ſenſu interpretatur, unde hæreſes comēta-
tur excitatq;. Hæreſes verò omnem inobe-
dientiam, impietatem, ferociam, ſeditiones
contra Principes, bella, famem, omnium re-
rum caritatem, peſtem, breuiter Reipublica
diſſolutionem, ut modò videmus, indu-
cunt. In orbem quid non malorum inuexit
Arrius? peperit Sarracenorum imperium,
quod totam penè Aſiam afflixit, Chriſti fi-
dem deleuit: ipſius aliorumq; hæreſes Afri-
cam infece-
runt, & Hiſpaniam: hanc Gathi-
cum reliqua Europa, illam perturbarunt
Vandali. Hos ſecuti ſunt Saraceni, &
hactenus oblinent. Secutus eſt ferus Tur-
ca, qui Conſtantinopolitanum, ſiue Græco-
rum euertit imperium. Sequutus eſt Tar-
tarius, qui ruruſus vniuerſam Aſiam per-
turbauit, ac tandem etiam ſubegit penè v-
niuerſam, Imperium Pretoianus, quem
Tartari Vmcamum vocabant, ſibi ſubie-
cit: dein per vtramque Sarmatiam uſque
in Aſtriam, & per Parthos & Medos
uſque*

usque Syriam & Palestinam penetrauit.

Et ut terrores de cælo sepè hominibus à Deo incutiuntur, fulmina, incendia, typho-
nes, telluris item quassationes & hiatus:
ita hi à Deo seruantur septentrionales &
hyperborij terrores, ut pro alia pæna, quādo
& quibus prouidentia visum fuerit, immit-
tantur, & instar torrentis, regiones nostras
incurserint: imò patrijs sedibus relictis, nō se-
cus atq; magni maris sinus per decliua ef-
fusus omnia, ad qua pertinet, inundat,
atque prostermit: ita hi plurimas gentes
vastauerunt, plurimas iugo seruitutis sub-
iecerunt: Et quod omnibus malis peius est,
est, plurimas in Asia Ecclesias euerte-
runt.

Nicepho-
rus. Gre-
gorius
lib. 2.

Quanquam alibi Deus tam in Orien-
te, quàm Occidente sibi ex ferocissimis
populis & humana carne vescantibus na-
uas parat Ecclesias, & vocat non populum,
populum suum, vastasque Ecclesia no-
stra solitudines restaurat: negant tamen
nonnulli id nobis quid boni presagire, qui
verentur ne item ut alij olim Christiani, à
Deo deseramur, ac tandem alicuius ferocis
tyranni

tyranni seruituti subijciamur. Siquidē eadē apud nos, quæ olim apud eos pullulāt vitia: cum illi ex varijs hæresibus ad summam barbariem, & vel ad Mahumetismum defecerint, vel ad Idololatriam relapsi sint, ut post clarius patebit. Quod si verò nostras vires cum aduersariorum potentia, tū Persarum, Turcarum, Saracenorum, tum hæreticorum conferre volumus, inferiores nos esse negare non possumus, atque imbecilliores, paucioresq; qui tot hostes ferocissimos possumus sustinere: nisi Deus (cui nulla par est humana potentia) ut olim exiguam Palestinam conseruauit, ita pro hac etiam assiduo propugnaret: ac veluti, quod superest, ex totis Ecclesia Castris prada crudelissimorum inimicorum faucibus eriperet.

Vt autem plenius & maiori cum fructu ac timore Domini clades nostras agnoscamus, & quàm latè in omnem terram exierit sonus Apostolorum, & in fines orbis terra verba eorum, videamus, statui paucis R.P.T. in memoriā reuocare, quàm latè in Asia olim patuerit Ecclesia: eaq; videri impleta, quæ David cecinit, nimirum: *A mari*

*mari Orientis usq; ad mare Occidentis Deñ Psal. 72
Ecclesiã suã propagasse & extremos termi-
nos terra possedisse: ut intelligamus Christi
fidẽ iã olim ibi fuisse, ubi modo renouatur:
quãvis multis in locis nullain alijs perexi-
gua hæctenus relicta sint Christiani nomi-
nis vestigia. Apud Tartaros dico, Indos,
Sinas nec nõ Iapanes, eosq; qui Americã in-
colũt: ut hinc pateat, q̃ latè olim sese Eccle-
sia diffuderit: & modò è latissimis regnos-
rum campis in quantas angustias, & terra-
rum angulos adducatur. Rursumq; ex lite-
ris Indicis, aliorumq; scriptis, quàm latè,
tam in America, quàm Asia & Africa, &
varijs Insulis rursus diffundatur.*

*Quoniã verò satis omnibus cõstat, qui in
veterum libris sunt versati, quàm graviter
Gothi, Vandali, Saraceni, & Turcæ Dei af-
flixerint Ecclesiã: his omiſſis, Tartarorum
ortum & potentiam non ita notam omni-
bus, paucis explicabo: quod dũ ago, reliquiã
quoque Christianorum per Asiam innotes-
cent: intelligemusq; loca, in quibus olim E-
uangelij semen sparsum fuit: idq; ex com-
mentarijs D. Haytonij Armeni, qui ipso-*

rum bellis interfuit, & ex Tartarorum annalibus hac excerptis: nec non Marci Pauli Veneti, aliorumq; scriptis, qui has regiones diligenter perlustrarunt. Marcus verò ad annos etiam 26. habitavit, familiarisque non solum Magno Camo (sic Imperatorem suum vocant) fuit, verum etiam aliquot urbibus prefectus, & in bellis consilio iuuit, & magno in precio habitus est.

Quoniam verò locorum situs si ignoretur, & varia praterea accesserit regionum appellatio, inextricabilem ingerit obscuritatem, atque difficultatem: rudi admodum Minerva & planè regiones, quorum mentio sæpè fit apud authores, nititur explicare.

**Tartaria
lata accep-
tio**

Tartariam vocant nonnulli, quicquid ab Orientali Oceano, siue Mangico terrarum positum est inter Septentriones & Meridionales regiones Sinam, India partem extra Gāgem, Sacos, Oxū amnem, mare Caspiū & Meotidis paludē, & ad Moscos penè Occidentem versus porrectum est, quia hac omnia ferè occupauerunt Tartari, & in iisdem locis residerunt.

Vastum

Vastum hunc terra tractum alij nō minus indistinctē Scythiam appellârunt, cū tamen his terminis tres vastissima regiones contineantur: Sarmatia tam Europea quàm Asiatica: Scythia intra & extra Imaum montem posita: tertio in extremo Orientis Serica Ptolomeo dicta, qua Cataie provinciam, & partem quoque Mangi fortē complectitur: quæ sic considerata, mirum quantum lucis adferant.

Schitzæ
lata apeli-
latio.

Sarmatia Europea inter amnem Vistulam & Thanaim, qui Europam ab Asia disternat, sita, à Septentrionali Gotico mari meridiem versus, usque ad Dacos, siue (Dauos, quos modo Valacros vocamus, et ad Istrum vergunt) se extendit: & eodem penē tractu Geta, sed versus mare Euxinū magis degunt. Hos omnes & Sarmatas vel Sauromatas vocatos legimus, & Getas Daci nomine cōpellatos fuisse Plinius testatur.

Sarmatia Euro-
pea.

Daci.
Valacri.
Geta.
Strab. li.

Asiana verò Sarmatia (semper ad ortum pergimus) inter Thanais amnem & Rha fluiū, qua in Meotim influit, ad Septentrionem usque se latē extendit.

Sarmatia Asia-
na:
Plin. lib.
4. cap. 12.
Appian.

Huic primum occurrit Scythia, si diligē-
n ij tissimo

Scythia:

tiſſimo Ptolomeo credimus, & ortum verſus Sericam habet, diuiſaq; monte Imao ad Septentrionem decurrente, nomen intra extraq; Imaum obtinet.

**Scythia
intra Imaum,**

Scythia intra Imaum ab Occidente Sarmatia, ab Occidente Imao, à Septentrione (ubi Alanos habet) Oceano, à meridie maris Caſpij parte, qua Oxū admittit, Oxo amne (niſi mauis Iaxarte) Sacis, iuxta quos Maſſageta, clauditur. Extra Iaxartem Turcas conſediſſe putandum eſt, id nomina teſtantur locorum Turcheſtan, & Turchi: huc accedit, quod tempore Marci Pauli Magna Turcia hac regio dicta ſit.

**Scythia
extra
Imaum.**

Scythia extra Imaum à Meridie India partem extra Gangem, à Septentrione, ubi Hippophagi Scythæ degūt, Oceanum habet. Hac Schythia nobis Tartaros produxit, & eam modò, propriè Tartariam appellari volunt, ubi ſine ciuitatibus & vicis agebant armenta.

Serica.

Serica (à copioſo ſerico dicta ut puto, quòd eo abundet vel maximè) à Meridie aliquam partem India extra Gangem, & Sinas habere ait Ptolomeus, à Septentrione, ubi

ne (ubi *Anthropophagos* alit) *Oceanum*: ad
ortum, terras incognitas : cuius fines ha-
bent, inquit, grad. 180. 63. *Cataiam* intelli-
gere videtur per *Sericā*: quas verò incogni-
tas vocat terras, *Mangi* regnū esse putare.

Id quoque lumen adfert, si intelligamus
Imaū montē in Occidentē recto & perpe-
tuo iugo exurgere, & quadā parte *Taurum*,
alia *Caucasum* dici, aliāq. sortiri nomina.

Tartaria itaque in ea *Septentrionis* par-
te sita est, qua *India* extra *Gangē* opponi-
tur : atq. hic primū *Tartari* egere extremē
pauperes : summam deinde nacti poten-
tiam ; velut mare quoddam erumpen-
tes, non solum totam *Asiam*, sed & *Euro-
pam* terruere, & meritò diuinum flagel-
lum dici poterant.

Tartariæ
situs

Tartari
Asiæ Ori-
tium fla-
gellum.

Habitârunt igitur primò *Circa Corco-
ram*, siue *Coracoram*, ubi multa aqua, &
pascua, & loca irrigua, sine villis & oppi-
dulis, inter pecudes & armenta pecu-
dum, more. Nullum literarum usum, aut
Deum norant, sine Principe, & procul à
bellorum strepitu remoti: aurum, diuitiasq.,
ut res inutiles spernebant, victum, ami-

Sedes Tar-
tarorum

Mores,
& vitæ
ratio.

n ij Etum

Etumq; ex armētis parabant: ita ut ob hanc vita simplicitatem, tanquam vilissimi, hominum contemptui fuerint.

**Sedes
Præciā-
nis.**

Vmcano Regi (quem Presbyterum Ioā-nem; siue Præciannem Latini vocabant) decimas pecudum pendebant, hīc enim ille imperabat, non in Ethiopia. Sed dum hunc sedulo quæreret Ioannes: secundus Lusitanorum Rex: & is quem miserat, intellexisset Ethiopum Regem potentissimum Dauidem esse Christianū: hunc Præciannem putans, eo nomine vocauit, quo errore factum est (ut in Europa id nominis retinuerit) si Marco Paulo credimus, qui successores ipsius vidit in Asia.

**Vmcani
in Tartar-
os astus-
tia;**

Videns Vmcanus Tartaros vehementer augeri, esseq; viros robustos, adeo ut ab ipsis sibi metuendum putaret, ipsorum potentiam debilitare volens, misso Principe, ut ex ijs delectum faceret, & quartū quēq; ex quoque centenario aliō ablegaret, mandat: præterea aliorum opera in bellis uti cœpit. Tartari hanc seruitutem non ferentes, intellexere id malo dolo ab Vmcano fieri: relictis itaque antiquis sedibus, ad loca Septen-

**Tartari li-
bertati se
vendicāt**

Septentrioni propinquiora, Ciorzam & Bargu se receperunt. Cum iam in ijs remotioribus tutioribusq; agerent, etiam tributa negârunt. Quoniam verò iam tempus aderat, quo Deus Asiam uniuersam graui flagello exercere volebat, iamq; esset auctus adeo Tartarorum numerus, ut in septem tribus, Augur, Cunar, Calair, Sonith, Mōgi, Thebet, Tartar, (vnde & nomen Tartarorum) fuerint distributi. Anno millesimo centesimo sexagesimo secundo Cingi cuidā, siue Cangio viro seni fortuna fabro, nocte quadā vir albo insidēs equo, apparuisse dicitur: admonuisseq; in Dei immortalis nomine, ut arreptis armis dux esset gētis: fore enī ut non solum ipsos à seruitutis iugo liberaret, verum etiam alios populos Tartarorū subiugaret imperio. Rem narrat ille septem tribuū primarijs: cumq; ut fabula res hac ab omnibus exciperetur, idē eques ipsis in insomnijs visus, monuit, ut Cangio obtemperent, & ducem creent. Statim igitur feltro impositum (neque enim alio vti consueuerant auleo, quā quo imbrium iniurias arcere didicerāt) Imperatorem in

Tartarorum tribus.

Tartarorum Imperium a Deo vti datur fuisse.

Cingis siue Canus Tartarorum Imperator primus.

n iiij

altum

Immorta-
lem Deū
colēdum
Cingis de-
cernit.

altum sublatum lati salutant. Cū esset vir sapiens, acri ingenio praditus & probus, leges statim tulit, inter ceteras, ut Deum immortalem, cuius beneficio eam erat adeptus dignitatis honorem, gens verò libertatem, ut gratos decet, ac memores magni beneficij in principio actionum suarum invocarent & honorarent.

Tartaro-
rum ad
Caugium
cōfluxus

Cæpit igitur suis cum laude & sapienter præesse, & qua praditus erat eloquentia ad quodvis flectere: adeoque apud suos in honore habitus est, ut De' vix potuerit magis, eaque fama diffusa est per omnes circum se positas regiones, concursusq; magnus ad ipsum fuit omnium Tartarorum, qui in alijs regionibus dispersi vagabantur: Inter quos fuisse eos admodū est verisimile, quibus in suis ministerijs utebatur Rex Kmicanus: qui iam variam rerum, belliq; experientiam adepti alios instruere poterant. Videns Caugius se multis fortibus viris stipatum, locis illis incultis exeundū esse, ac meliores sedes quarendas iudicavit: cumq; suos arcu sciret esse certissimos, ut qui in feris sagittandis à pueritia fue-
rant

ram exercitati: monuit ut & alia arma bello oportuna tractare discerent. Decuriones, Centuriones & Chiliarchas constituit: instructoq; exercitu, subito in vicinos impa- Ducem creat.
 ratos, et nihil sibi à Tartaris metuentes mo-
 uet: & cum potentes non essent, oppida,
 provinciasq; facile subegit: tu quòd magna Vicinos subigit.
 iam ipsius probitas passim innotuerat, tum
 quòd magna videretur in victos lenitate, ut
 præter terrorem nihil mali pateretur. Sub-
 actos tanta dexteritate regebat, & sine ul-
 lius offensione, ut non detractârint ipsius
 imperium. Primates verò secum in belli
 societatem ascitos, honoribus etiam auxit,
 magnificeq; habuit.

Rebus ita prosperè succedentibus, ma-
 iora ausus, in Vmcanum, cui prius cum re-
 liquis Tartaris inservierat, & tributa de-
 derat, belli occasiones quarit, filiâ Regiam
 sibi uxorem dari petit. Ille iniuriâ id in-
 terpretatus, legatos reiecit, mortem si re-
 uerterentur, minatus: quippe indignum
 iudicabat, ut Regia proles à seruo Tartara
 peteretur. Turbatus vehementer Cangius Regē Vn-
canū vin-
cit,
 Regis contumelia, magno exercitu Vmca-
 num

num aggreditur. Occurrit ille suis copijs,
vincitur, occiditur: omnia sibi subycit Can-
gius, Regiam filiam sibi uxorem capit.

Cuigis
moriētis
vtilis ad
monitio.

Deinde dum longè lateq, bella feliciter ge-
rit, tandem ad castrum Targin progressus,
sagitta lataliter vulneratus, Principes, &
12. filios conuocauit, hortariq, cæpit, si res
suas auctas vellent, concordia unanimita-
temq, colerent: allatumq, in medium sagit-
tarum fascem probè ligatum, singulos filios
monuit, ut ipsum frāgerent: cumq, frustra
niterentur, minori iubet, ut dissoluto fasce
unā sagittarū tētet frangere: cum id expe-
ditè fecisset, rogat cur id primo non potue-
rit? Quia (inquit) colligata iunctaq, erant.
Tū ille: Ita nec vestrū imperium, quamdiu
cōcordia vinculo fueritis uniti, nemo dis-
sipabit: cum verò diuidi cæperitis, disidijs
collabetur. Traditoq, sapientissimo pruden-
tissimōque filiorum Hocata imperio, insti-
tutisque qua ad bonam gubernationem
pertinerent legibus, in viuis esse desuit, &
in montem Altay regum in posterum
sepulturam illatus est.

¶ De

¶ De Hocatæ Imperio.

HIC statim animū adtrecit ad uni-
uersam Asiam subiiciendam, impe-
riumq; Oceano claudendum. Iubet
igitur de potētissimo Asia Principe quere-
re, Ducē Gebesabadan eō cum validissimo
exercitu destinat, monetq; si fortē se impa-
rē agnosceret, ne exercitū temerē periculo
exponeret. Pergit ille ad extremū maris Ca-
spij, & mōtē Caucasum, ubi Derbeth vrbs,
hoc est porta ferrea, Alexandriam Armeni
appellant, & Alexandri opus existimatur,
urbem ne reuertētib; obstaculo esset, euer-
tunt. Yvanus Georgorū Rex valido exerci-
tu occurrens, edita utrinque, dum acriter
pugnatur, magna hominum clade, vinci-
tur. Dein in Turciam delatus, dū ad ciuita-
tem Arifcor cum maximo, optimoque in-
structo exercitu, Sultanum esse intelligit,
videtque suos laboribus, longissimo diffi-
cillimoque itinere defatigatos, pedem re-
tulit, & ad Regem Hocatam, qui Cambalu
agebat, redijt. Is iam varios exercitus in-
struebat, quibus filios suos prefecit: cū uno
Baidonem ad partes Septētrionales nostras.
sive

Goergi
populi.

siue occiduas misit: Iochum maiorem natu ad Euphraten, quem tamen trajici noluit. Chagodaiam filium ad meridiem.

ipse verò Idololatrarum regna, Sagathaia & Cassia bipartito exercitu inuasit. Baidonem verò alteram strenuum ducem in

Tartari
Turciam
occupat.
1244.

Turciam, qui Guatadym Sultanum vicit, & Turciam occupauit anno circiter 1244.

Iochus regnum Turquestam subegit, Parthos, Medos, Persasquoque ex parte, & regni terminos vsque ad Euphratē extendit.

Perfidē.

Cumanis
am.

Vsque ad
Austriā
pertin-
gunt.

Baydo verò Cumaniam superauit, indigenasq; in Panoniam fugere compulit: dein in Russiam, Gazariam, Bulgariam, & Panoniam penetravit: Austriam quoq; curbauit: cumq; flumen quoddam Austria trajcere equis ipse precedens nititur, rapacibus undis perijt: nec amplius hoc omine deterriti Germanos tentare videntur ausse fuisse Tartari.

Congadaya dum Indos sub iugum agere tentat, in feras & loca deserta adeoque difficilia incidit, ut re infectam Persiam ad fratrem se contulerit.

Dum

Dum hæc geruntur, Hocata vitam cum morte cōmutauit. Successit Gino, qui cū non diu in uiuis esset, successorem habuit Mangu.

¶ Imperium Mangu.

CV M Rex Armenia omnia Tartaricis armis cedere animaduerte-
ret, volens regno suo consultum opti-
mè, Imperatorem Mangu, qui Cam-
balu agebat, adiit: cumq; esset primus ma-
gnorum Principum, qui ad Camos supplex
uenisset: mirum dictu, quàm fuerit gratus,
quantopereq; sibi placuerit hoc nomine Mā-
gu, qui recepit se facturum quicquid pete-
ret. Rex proponit Camo Christianam re-
ligionem, docetque meritò obuijs vlnis ob-
summam utilitatem amplectēdam esse, ac
persuasit. Secundo, ut perpetua pax firma-
retur inter Christianos & Tartaros rogat,
& Christianis restituatur, quicquid urbiū
ereptum esset, Palestina cum S. ciuitate
ipsis recuperetur: templa & clerus immu-
tate gaudeant. Tertiò, ut regnum Califa,
Ægypti,

Rex Ar-
menie ar-
dit Tarta-
rum.

Ægypti, & Mahumetismum, res summè impias euertat. Denique quicquid Saraceni eripuerunt Armenis id quoque restitatur. Omnibus annuit Camus, & cū sua familia, multisq; Principibus baptismatis fonti admotus est, ut scribit Armenus.

Califa Babylonij subactus.

1258.

Fame necatus.

Halonem fratrem in Palestinam misit, qui Persiam transiens, quicquid reliqui erat, subiugauit. Baldach deinde, siue Bagadeth, quæ ad Euphratem iuxta Babilonia ruinas adificata est, ac Califarum sedes tādē venit, Calisam in suam potestatem anno 1258. redegit. Cumq; immensos thesauros apud homines inuenisset (quantos vix ullibi terrarum in vnum congestos reperiri credas) Cur (inquit) auare, ut te tuosq; tuereris ab hostium iniuria, conscripto copiosiore milite, his opibus uti noluisti? Æquum sanè est, ut ad extremum vita fruaris ijs, quæ tantopere adamasti, appetuisti. Iubet igitur Calisam sine cibo inter thesauros recludi: & hoc modo interijt, qui tã crudeliter tot Christianos prius afflixerat. Hic enim cū totus in hoc esset, ut Christianã fidem extingueret, magnis molestijs

lestijs Christianos anno 1225. afficiens, plurimos conuocat. Ad sunt Armenij, Nestoriani, Iacobita, &c. similis secta homines. Quasiuit anne in Euangelio Christus à suis exigit tantam fidem, ut montes transferat. Fatentur in Euangelio eius rei mentionem fieri. Si igitur, inquit, estis religionis vestrae probi cultores, aut montem transferte, aut Mahumetismum amplectimini, aut certa mors est omnibus. Cum hac tyrānis grauius omnium affligeret animos, ad Deum (quod unū supererat) confugiunt, multisq; lachrymis ipsius auxiliū implorant. Ille volēs sua immēsa bonitate, et Mahumetanis, & hereticis consultū, monet per insomnia Episcopū quendā virū integrum, caterisq; probiorē, superesse probissimū quendā virū & fidelem, bonis operibus, & eleemosynis totū intentum, qui id diuina ope adiutus, posset. Accersitur ille, infirmitatis sua conscius primo detractat, tādē persuasus venit. Procedunt supplices magna fiducia, crucis vexillo pralato ad montē. Ille demisso animo ante crucē prostratus Deū orat: montiq; in nomine Sanctissimæ Trinitatis precipit,

Mons lo
co miracu
culo se
motus.

pit, ut abeat. Orto terramotu, & tanta terre
cōcussione, ut oēs terreretur, quod petebatur
effectū est: abiitq; Calefa cū multis, quos ad
Christianos perdendos, si nihil successisset,
adduxerat, melius in Christi affectus. Mul-
ti hoc miraculo in fide non solum cōfirma-
ti, sed etiam eam amplexi sunt: & ipse Ca-
lefa crucem collo appendit: quæ inuenta ad
cadauer in causa fuit, quod eo loci quo Ca-
lefa sepulti erant, non sit humatus.

Halo
Christianus.
1256.

Impera-
toris Mā
gu mors-

Ad Halonem reuertamur: uxore duxit
Christianam, Christianos in honore ha-
buit, & urbibus subactis præfecit. Dū Hie-
rosolytam anno circiter 1256. pergit, intel-
ligens Imperatorem Mangū obijisse, eò con-
tendit, Dace nepote in Syria relicto: erat &
hic Christianorū amicus. Verū cū quē-
dam ipsius nepotem Christiani occidissent,
nonnullos ob id ipsorum trucidatis, nec ipsis
amplius confisus est, nec ipsi Tartaris: quod
dissidium in causa fuit, ut Saraceni recupe-
ratis viribus Tartaros, ipsorum dace occiso,
in Armeniam fugere cōpulerint. Christia-
ni verò vix paucas urbes retinuerint.
Halo verò dum ad expeditionem redit, in
via

Via anno 1264. moritur.

1264.

Imperium Cublay Magni Cami. Imperiū
Cobulz.

Imperatori Mangu Cublay, Haloni suc-
cessit Abaga, sed nō in hereditatē Chri-
sti. pater enī Christian⁹ erat, ipse Idololatra, Abaga Is-
dolola-
sed tamē Christianorū amic⁹. Cumq; in ip- tra.
sum bella insurgerēt, et Mediā suā tueri cō-
pelleretur, etiā Antiochiā Saraceni recupe-
rāt, Armeniā fedē vastāt, & anno circiter
1268. ex Syria Tartaros pellūt. Rursus tamē 1268.
Syriā, Abaga fratre cō misso, anno 1282. re- 1282.
cuperat: verum hausto toxico, quod quidā
Saracenus ipsi perfidē miscuerat, perijt.

Succesit Tongodor in baptismo Ni-
colaus dictus: qui cūm adoleuisset, ex com-
mercio Saracenorum, quos multū amabat, Tōgodor
Sarace-
pessimus euasit, Saracenorumq; perfidiam nus.
secutus, Mahumetes appellari voluit. Rem Persecu-
Christianā grauitē afflixit, templa demo- tio ī chri-
liri iussit, Ecbatanis ea penitus euerit pro- stianos.
hibuitq; ne quis Christiana dogmata popu-
lo publicē explicaret, proponerētue, Mahu-
metum omnes colerent. Tartaros quoque
ad Mahumetismum incitauit sedulo.

o Pacem

Pacem cum Sultano inijt, promittens se, quotquot essent in suo regno Christiani, vel occisurum, vel ad Mahumetismū coacturū. In summa grauissimam persecutionem instituit: Armenios & Georgos ad perfidiam amplectendam sollicitauit. Verūm hi mortē impietati praefereendam duxere. Frater huius Argon nō ferēs tātam impietate, Imperatori Cublay siue Cobila significat Tōgodore, relicta paterna religione, non solum Saracenū effectū, verūm omnes tam Tartaros quā Christianos ut idē agāt, cogere.

*Argon
Perfidem
occupat.*

1285.

1289.

Quod cū summē displicere intellexit Cobila, fratrem suum interimit, regnum anno 1285. occupat. Hic cū esset amicus Christianorum, templa reparari curauit: & ad expugnandam Hierosolymā se preparauit: sed morte praeventus regni anno quarto, Christi verò 1289. nihil effecit.

1295.

Ragaitus successit, qui cū negligeret omnem legem & fidē, luxui deditissimus, anno 1295. à suis suffocatus est: & ex ipsius sanguine successit Baydo.

*Baydore
gnat ano
no 1295.*

Baydone regnante, nemo ausus est Mahumetanam legem proponere: Christiana

stiana legis non erat ignarus. Huic cum infensissimi essent Saraceni, Casano Argonis filio regnū promittūt, si Christum neget. Insurgit igitur in Baydonē. Dū preliū cōmittitur, Saraceni qui cum Baydone erant, ad Casanū deficiunt, & Baydonem occidunt.

Casani regnum.

Verū cum Casanus regnum suū cōstabiliuisset confirmassetq̃, non modò desit esse Christianis molestus, sed etiam in honore habuit: Tartaros, qui hortabantur, ut Mahumetū coleret, persecutus est. Congregato exercitu, & in auxilium vocatis Regibus Armenia, & Georgorum, Califa Ægypti Melec-Nasar exercitum magna edita Saracenorum clade stravit: fugientēque quadraginta millibus equitum insecutus est. Verū is Baldachiā euasit: Saraceni qui Tripolim petebāt, à Christianis montis Libani miserè trucidati sunt.

Interea Persæ rebellant, eò contendens Baydonem Ducem in Syria reliquit. Damascus cuidam Saraceno commisit, qui vocato Califa ad rebellionem Syros incitauit. Quare compositis rebus Persicis anno circiter 1303. maximo comparato

1303.

• ū

exerci-

exercitu statuit Saracenorum euertere regnum, & Christianis Palestinam cum S. urbe restituere. Sed cum rursus Persæ seditionē mouerent, Catalusa, Duce 40. millibus equitum cum Armeniorū Rege in Syria relicto, Persiam petijt. Cum Catalusa iuxta Antiochiam haret, Syri inundationem tantam procurarunt aquarū, ut magna exercitus pars perierit, compulsiq; fuerint re infecta recedere. Armeniorum Rex Liuinus ad Casarum se recepit, qui Ninia tunc agebat, rursus tractaturus de recuperanda sancta ciuitate. Is omnē operā suam est pollicitus: verū morte preuentus, successorem reliquit fratrem Corbandam matre Christiana ortum: qui & in baptismo Nicolai nomen sortitus est, & uiuēte matre probè se gessit. Sed ea mortua, Saracenus efficitur, grauissimeq; rursus afflicta fuit Armenia.

Chr sum
maz Tar
tarorum
potentie
toties pe
tita Hier
osolima
non cess
serit.

*Hic cōsiderare lubet R.P. cur toties Tar
taricis armis petita Hierosolyma, nunquam
in ipsorū potestatem uenerit, cum in cate
ris bellis superiores usque ad prodigiū sem
per euaserint, & totā penè Asiā, & magnā
Euro-*

Europa partem, summa plurimas gētes infracti, inuictiq; domuerint, hīc solum vincere non potuerint. Sanē irā Dei in hereticos Asianos licet considerare, qui ipsos in perpetuā iam post tot vitia & errores, post tot celebratas synodos, aliāq; consueta Ecclesia remedia, in longam voluit precipitare seruitutem, eamq; durissimam, quam iam non aliter atque Iudaei, tot annos patiuntur, nec ad mentem redeunt: Vtinam nos illorum exemplo sapiamus.

Antequā ad Cobala potentissimi, prudentissimiq; Imperatoris reuertar imperiū, & Tartarorum religionem: qui sint isti heretici, qui tantas turbas cōcitāruūt, & tantā Dei irā prouocārūt, ut Asia primò Sarcenorū, secūdo Turcarū, tertio etiā Tartarorum arma experta sit, ac iam vsq; Turcicū serat iugum, consideremus: non rarò enim ipsorum potissimū Nestorianorū fiet mentio. Oēs quātumuis inter se dissentientes, ab impio Arrio, velut primo fonte ortum habuere. Rarò enim heresis oritur, quā nō in multas statim germinat. Docet id nostra tēpora: nec mirū, quilibet enim etiā se-
o iij ctarū

*Etarum auctor quotannis non semel à seipso
dissentit, ut & ipsorum libri & symbola
recocta testantur.*

Gregori⁹ Anno circiter 450. imperij Theodosii
Cedrinus vigesimotertio, Nestorius Germanicensis
in sua hi- Patriarcha Constantinopoli electus, statim
stor. venenū quod mēte diu condiderat, simula
Socrates tor prodit. Celestinus summus Pōt. & Cyril
lib. 7. ca; lus Alexandria effecere, ut Synodus cō-
320. uocaretur Ephesi: cui Cyrillus loco Celesti-
Nestorii ni praesedit. Dānatur impius Nestorius, &
hēresis et Oasin relegatur, ubi cum diuina vindicta
interitus. arripuit: nā putrefactio omnia eius mēbra
inuasit, maximè linguā eius scelestam, qua
Arrij exemplo punitus, quantū potuit, cla-
mauit: Hactenus nobis persuasum non est,
Mariam esse Dei genitricē. Hac pestis etiā
nunc Patribus Societatis nostrae in India
nō paruam adfert in propaganda Catholica
fide molestiam, siquidem usque ad Indos
ipsorum Patriarcha, & ubicunque in Asia
sunt Christiani, Episcopos & sacerdotes etiā
hac nostra tempestate mittit. Nec solū hac
secta, sed etiam prater Graecorum schisma,
Iacobitarū & Agophthorum haeresis Asia
Eccle-

Ecclesias usque ad hac nostra tempora miserè diuulsit. Eutiches enim & Dioscorus nolentes stare decreto Synodi Chalcedonensis in 12. sectas diuisi, multa millia heresum peperere: inter quos non infima fuit Iacobitarū: qui à Iacobo Syro homine obscurissimo pauperrimoq̃, unde Zantulus dictus est, nomē habent. Hic dū apud Syros heresim suam, ut apparet, tēpore Zenonis & Anastasii Imperatorum disseminat, & magna dissidia, variasq̃ hereses, ex quibus rursus sectarū agmina exorta, ut fieri solet, excitauit. Modò tamen magna ex parte, qui supersunt Iacobita, errores magistri abdicasse putantur: tametsi mordicus unā in Christo naturam retineāt. Hi per Orientem suas habent Ecclesias.

Iacobita

Iacobus
Zantul?

Nicepho
lib. 12. cap.
45.

Ægophtos verò siue Ægyptios cū ad Ægyptum & Abesinos siue Ethiopas, qui plurimas Ecclesias habent in Africa, vergant, Dioscorum sectari putarem.

Ægoph
thi.

Maronita Romani Pontificis doctrinam planè seruant, sed ferè non latius, quàm mons Libani se porrigit, habitant: extra quos fines vix pauci inueniuntur.

Maroni
tze.

Ecclesiæ *Ha omnes Ecclesia Syriaca lingua, ut no-*
Asiæ om *stra latina vtuntur. Arabica verò uni-*
nes Sy *uersa penè Asia & Africa cōmunis est &*
riaca, vt *vulgaris. Sed ad Nestorianos reuertamur.*
nostræ la
tina vti
tur

Sedes Pa
triarchæ
Nestoria
norum.

*Nestoriani & latè & magno numero
 pramemoratos superant, ac per uniuersum
 Orientem suos cœtus habent usq; eo, ut in
 Mozal, ubi ipsorum Patriarcha sedere so-
 lēt, quæ Parthorum Seleucia putatur, quin-
 decim templa celebrent, tribus tantū Iaca-
 bitarum religioni dicatis. Est autē ea vrbs
 amplissima, & mercaturis frequentissima,
 nec procul intra Mesopotamiā à Ninive o-
 lim celeberrima sita. Caterū an à famosissi-
 mo Nestorij veneno modò prorsus sint ali-
 eni, non satus constat, ceriē in multarū ora-
 tionum solennium volumine nusquam D.
 Virginem θεοτόκον, sed parentem vita
 lucisq; appellant. In Syriaci tamen novi te-
 stamenti ex antiquissimis, adeo ut Apo-
 stolorum tempora referre viderentur, ex-
 emplaribus Vienna Austria anno 1556.
 impressi capitum titulis festorum Dei ge-
 nitricis subinde mentio fit.*

*Mortuo tamen Patriarcha, quem non
 nisi*

nisi quatuor adhibitis Metropolitanis , sua
secta initari posse credunt, usque adeò ut si
numerus hic desit, à solo Pontifice Romano,
quem Apostolorum Principis successorem
appellant, illum consecrari debere statuunt.
Hinc factum est, ut anno circiter 1368. Ro-
mam venerit Nestorianus quidam, Mara-
nus nomine , quem initiatum summus Pö-
tifex ad suos remisit. Hoc in tabulariis po-
puli scriptum extare inter recentissima er-
ga Pontificem Romanum obligationis &
obsequij exempla, retulit alius Nestorianus
Siud : qui anno 1552. Romam similiter à
suis missus, ut in Patriarchā ungeretur. Vñ
autem sunt in eo designando hac ratione:
Defuncto patriarcha , cum decessent Me-
tropolitani, frequentes tum ex Syria, ex
Assyria & Persia, Nestoriani Mozal conue-
nere , veriti ne quis malis artibus eam
dignitatem adipisceretur: inter ipsos aderāt
tres, qui adhuc supererant Episcopi civitatū
Persidis, Arbela, Salmasti, Adnobergan,
que octo dierum fortè itinere à Ninive ce-
lebris olim urbe versus Orientem distant:
& ex civitatibus Babilonia, Carcha, Assyrie
haud

Nestoriani
summo se
subdunt
Pontifici
1368.

Ratio
Nestoria-
norū in
designan-
do Patri-
archa.
Variæ
Nestoria-
norū Ec-
clesiæ.

Insula
Tigris à
Christianis
tota
pene ha-
bitata.

haud procul à Ninive ex insula Tygris 12.
millibus passuum supra Mozal posita est, &
decem ferò passuum millia suo ambitu con-
tinet, muris undiq; cinctæ, et à paucis alijs,
quam Christianis hominibus habitata. Ec-
batanus siue Tauro, Nisibi, Morde, Ammea,
Hafacepha supra eam, quam diximus, insu-
lam sita, alijsq; locis in quibus Nestoriani
degunt, confluxere sacerdotes & Cenobita,
item tres quatuorve Primates, qui publicis
literis voluntatem civium, quorum nomi-
ne venerant, testarentur.

Turce
ynâ crux
cifixi
imaginē
permitti-
tunt.

Ibi porò cum illorum Episcoporum unus
sacris esset operatus, atque Evangeliorū li-
brum sanctæ crucis imaginem (quo solo per
Turcas Christianis uti licet in templis si-
mulachro) ob omnium oculos proposuisset, ac
deinde paucis ad populum cōcionatus esset,
& post eum ceteri Antistites, ordineq; om-
nes alij voce, alij literis, suas civiumq; suorum
sententias edisseruissent: compertum est
maxima suffragiorum parte Sulacam, aut
ut Arabicè vocant, Sind, huius historie au-
thorem fuisse Patriarchā designatum, virū
etate annorū circiter 40. in civitate Mozal
optima-

optimatibus natum, qui iam tum annos 12. Monasterium Nestorianorum.
 Cenobitis plus minus quadraginta præfue-
 rat. Abest monasterium hoc à Ninive millibus passuum ferè octo, ab Alcus patria
 Nahum propheta (etiamnum huius monu-
 mento tam Iudeis quàm Christianis cele-
 berrima) nō amplius duobus passuum mil-
 libus. Aduocant itaque populi totius no-
 mine Siud, licet reluctantem, atque in me-
 dium statuūt: facta solenni more re diuina,
 sententias denuo ex ordine rogati, cum
 maiore etiā quàm antè consensione, de il-
 lo suffragia tulerunt. E vestigio pro veteri
 cōsuetudine & decreto, cui repugnare nulli
 fas est, ad Romanum Pontificem cum lite-
 ris mittitur: & à septuaginta viris Hieru-
 salem vsque deductus est, inde Romā tri-
 bus tantum comitatus venit, & à summo
 pontifice Patriarcha creatus, ad suos redijt.
 In epistola populi Nestoriani, quā Siud an-
 no 1552. ad pontificem tulit, ipsum summū
 pontificem patrē Patrum, & pastore maxi-
 mum nominat, Petrum temporis nostri, &
 Paulū dierū nostrorū; cinguloq; comprehē-
 dentē uniuersum Christianorū cætum, loco
 Christi

Sententia
 Nestoria-
 norū de
 papa.

De urbe
Roma.

Christi esse, habereq, claves regni cœlestis. Vocant & murum fortis ciuitatis, & matris ciuitatum Roma magna, quam piscatus est princeps Apostolorum Petrus, & prudens architectus Paulus. Postremò caput omnium patrum Pontificem Romanũ vocant. Addebant se mittere magistrum nostrum Siud, virum doctum, temperantem, cœlebem, charitate praditum, excellentem insigni vita probitate: causam addunt, quia sacerdotium nostrum (inquiunt) à priscis temporibus ex Roma est, quæ est sedes Petri: dolentq, iam 300. annis viam interceptam esse: quo minus Romam venire tuto liceat.

De S. Trinitate.

Ipse verò Siud in sua fidei professione, à domino Andrea Masio edita: quam Roma professus est ore & scripto anno 1553. de Trinitate rectè sentit: doletq, cuiusdam tyrannide confessionem criminum sublata esse, rogatq, Pontificem, ut illos excommunicet, qui eam obseruare nolunt.

De Sacrificio missæ.

In sacrificio Missæ credit Christi corpus et sanguinẽ esse, Romanam Ecclesiam sedẽ Petri, qui est caput Apostolorum, quod do-
um,

num, inquit, dedit ipsi Christus per illa verba quæ dixit ad Petrum plātatorem illius: Tu es petra, & super istam petrā edificabo ipsam Ecclesiam meā, ita enim illi legunt. Admittit etiam Consilium Ephesinum, quod ait propter Nestorium fuisse conuocatum, dicentem duas personas esse in Christo. Summa recipit omnia consilia quæ Romana Ecclesia: excommunicat quos illa excommunicat, vocat beatam virginem Dei matrem: atq; in suorum libris reperiri sacerdotium ipsorum esse à Romana Ecclesia: quare petit sibi impartiri à Romana Ecclesia Patribus spiritum sanctum, &c.

Tu es petra, & super istam petram edificabo ipsam Ecclesiam meam: Admittit Siud omnia consilia quæ Romana admittit Ecclesia,

Ex his videtur Nestorianos lōga vexatione fortè dante intellectum, in multis ad Romanam Ecclesiam redysse: habere tamē quasdam superstitiones illos qui in India degunt, P. Melchior Nunesius in sua Epistola ad fratres nostros Europeos anno 1561. scripta, his verbis docet.

Visitavi nuper unā cū Episcopo aliquot castella, quorum incola ab illis Christianis originem ducunt, quos D. Thomas ad fidem conuertit. Miratus sanē sum & hic im-

A.D. Thomas facti Christiani.

mensam

Eorum
constātia

Iudæi:
Indi.

Religio-
nis vesti-
gia.

Indies in
templo
canunt
Psalms
Chaldaice.

Altaria.

mensam Dei bonitatem, qui hos hæcenus
sine concionibus, & sacramentorū frequen-
tatione, alijsq; rationibus, quibus nostra cō-
tinetur religio, in ea fide conseruārit. Ma-
gis tamen mirandum, quod assidue à vic-
inis Idololātris Mauris, Iudæis impetiti, acer-
bè vexati, omnium iniurijs expositi, & irrisi,
traditā hanc à D. Thoma doctrinā nō dese-
ruerint. Vt enim nō per omnia vera hic sit
religio aut sana doctrina, quam necessū erat
cum tempore collabi: retinent tamen qua-
liacumq; prisca religionis vestigia. Mirum
sanè inter tot Christi hostes venerāda cru-
cis mysteria conseruari potuisse. In dies sin-
gulos sub occasum solis ad iēpla sua conue-
niūt, psalmos & lectiones quasā Chaldeo
sermone decantant. Idē ipsorum patres sen-
seniores quos Laccenares vocant, ante so-
lis exortum faciunt, ad suas aras matutinas
preces recitātes. Quod dum fit, omnis astās
populus acclamat: Alleluia, aut alias similes
voces tanto impetu spiritus intonans, ut
tametsi non intelligeremus, excitabat tamē
nescio quo pacto mentes nostras ad pietatē.
Cum inquirerem quid fidei nostre tenerēt,
aut quid

aut quid repudiarent, deprehendi quicquid nobis de Trinitate, de incarnatione verbi, de Eucharistia sacramēto traditum & descriptum esset, solidè credere. Id eo magis mirandū, quòd nullā aliunde habeant fidei instructionē, quàm ab Episcopis qui ad hos nōnūq̃ ex Syria veniūt: quorū tamē pleriq̃, aut Theologia ignari sunt, aut Nestoriani. Dū itaq̃, ad hūc modū cū illis sermones cōferrē: primū experientia didici, q̃ nobis sit necessaria lingua Chaldaica cognitio, ijs praesertim qui hos à D. Thoma tēpore Christianos et Zocotoranos, ac q̃ Æthiopū Regi, quē Pratoianne vocāt, subiecti sunt, velit cōvertere, recteq̃, in fide catholica instituire. Quicquid enim habent sacrarum literarū, quicquid precū horariarū, quicquid traditionū, sola Chaldaica līgua descriptū habēt: nec fidē ullā adhibēt scripturis, nisi eo idiomate citētur. Quae certè opinio nō parū hactenus vera religiōis fructū impedivit. Nā periculosus erroribus irretiti, nihil admittūt prater Chaldaicū, Latine scripta, nihili faciunt. Quosdam errores modo subiiciam, Sacerdotes ipsorū panē fermentatū in sacrificio

Trinitatē credunt, incarnationem. In Eucharistia Christi praesentiam.

Zocotorani.

Errores istorum Christianorum.

Oleum
Euchari-
stie mis-
cent.

Sacris
initiati,
uxores
ducunt.
Iudaizāt

Chaldaicæ
lin-
guæ ne-
cessitas.
Armeni
Hæret.

ficio missæ consecrant, offeruntq; nescio quo oleo mixtum, quo etiam Christum usum adserunt. Sacris initiati, uxores ducunt. Vsuras quasdam licitas arbitrantur. Iudæis etiam ceremonijs interdum utuntur. Quæ quidem corrigi possent, adeoque sperarem me correcturum, si diuturnior mihi cum illis esset usus. & lingua Chaldaica ignorantia fructum non impediret. Quare græmatica Chaldaica lingua conscripta iuniores instituendi. Hac ille: Nunc de Armenis pauca subiiciamus: habuere & hi ab initio Iacobum Zantulum Ducem, sed post, pro perpetuo hæreticorum more, ut experientia discimus, in mille abiectæ opinionum monstra: Arriam, Apollinarem, & alios viros famosos secuti, absurdissimas tandem (nam proficiunt & hæc schola) ceremonias commētati sunt. Cœnam Domini Iudaico more agno immolato, & sanguine postibus adiū illito celebrant: oblationem oleo subigunt & ungūt, cum vino aquam non miscent, natura Christi unitatem figurantes, & secundum errorum principia eodem die annuntiationis natiuitatis Christi & Baptismatis

matus festiuitatem celebrant. Euangelij dicta tollunt non pauca. Deniq, absurdissimus fabulis fidem adhibent. Nicepho lib. 18. cap. 52. & 53. Damnat sexta Synodus Constant. nonnullas Armeniorum consuetudines. Hac si quis consideret, mirari desinet, quod grauissimus flagellus Asia Ecclesias affligat Deus. Sed ad Tartaros reuertamur.

¶ De religione Tartarorum.

Tartarorum religio tam est varia, ut difficile sit cuncta perstringere: dicam tamē ea quæ sunt magis præcipua & natia. Vnum norunt Deum, summū, cælestem, immortalem & perpetuum, idque ex Cangi primi Imperatoris instructione habere videtur. Quisq, domi suæ tabellam ad parietem defixam habet, in qua nomen descriptum est, quod ipsis hunc unum & æternum Deum significat, representatque. Indies huic thymiama adolēt, ac thuris suffitu veneratur: eleuatisq, manibus in altū, dentes ter feriunt, duo petentes duntaxat, sanitatē, & bonum integrumq, intellectū, aliud

Immortalem colunt. Deus um.

Duo petunt a Deo,

p

Idolum
præterea
veneran-
tur.

Ceremoniæ Deo-
rum.

Religio-
nis Tarta-
ricæ vas-
tetas.

Animas
in varia
corpora
reuer-
tuntur Tar-
tari.

aliud nihil boni operis exercentes. Præterea
quisque domi suæ habet Idolum quoddam
Natigai dictum, rerum quæ in hoc inferio-
ri orbe proueniunt, ut volunt, Deum: quam
ob causam statuam ipsius humi ponunt, sel-
tro vel onæ alio ornatam: ad singuntq; ipsi
uxorem & filios, quibus similiter adolēt:
hūc liberos armenta, fruges, segetesq; con-
seruare putant, atque ob id summè vene-
rantur, non solum suffitu, sed quotiescunq;
cibum sumunt, pinguiorem carnis portionē
istorum labris affricant. In plateas verò
carnium ius effundētes, id se spiritibus lar-
giri dicunt: quo factò Deum cum tota fa-
milia partem suam habuisse dictitāt, ac lati-
cibum sumunt. Verùm auitas hi mutāt cō-
suetudines, nam & Idola aliarum gētium
venerantur, mores legesq; sequuntur: Sara-
cenorum quoq; ritus imitantur, unde non
potest non nasci summa varietas, Cobila po-
tissimū summo Camo ī vario cultu pēnte.
Cum quis moritur, existimant ani-
mum in aliud corpus concedere: ita tamen
ut si in hac vita probè se gesserit, felicior
renascatur, primò fortè nobilis, secundo etiā
Domi-

Dominus , aut Princeps : donec tandem varijs in melius semper succedentibus natiuitatibus , quasi Deus quissiam euadat. Si verò mortem impia & turpis vita precesserit , è diuine renascatur rusticus , pauperculus , dein etiam canis & vermis. semper hoc modo in peius vergendo.

Monasteria Idolorum latronum;

Sunt apud istos & religiosorum quadam genera & monasteria adeo ampla & magnifica , ut duobus millibus religiosorum sufficiant. Idola isti sedulo solenni cantu , accensisque multis candelis venerantur : Hi ceteris hominibus honestius vestiuntur , quidam etiam uxores ducunt. Est & aliud religiosorum genus rigidissimum , quod solis fursuribus , iisque probe lotis sine ullo condimento victitat , storea illis lectus est , nec putatur in orbe aliud esse genus hominum , quod asperiores trahat vitam . Uxores hi nullo modo ducunt . Quoniam verò Idola sperunt , atque ignem venerantur , heretici ab alijs habentur. Vestibus canabeis nigris caruleisque utuntur , nec à sericis eiusdem coloris abhorrent. Hi , ut & priores , caput barbâque radunt.

Ignis consilium.

p y

Sunt

Magi.
Astrolo-
gi.

Sunt & Magi plurimi, & Astrologi, qui velut magistri religionis habentur: quorū dictis etiam Imperatores, prudentissimiq; inter Tartaros Principes fidē adhibent, & obtēperant. Magi admirabilia operantur ac veluti prodigia: persuadentq; hominibus huiusmodi opera sanctitatis merito fieri: utq; apud populum in maiore sanctitatis sint opinione, laceri sordidiq; incedunt.

Sacrifi-
cia.

Dum pestē, aut malum aliquod ingruere imaginantur, suadent Imperatori, ut sacrificia (qua etiam præscribunt, numcrū exprimentes veruecum, quibus nigra capita, ligni item aloës ac thuris certum pondus, prout avaritia aut superstitio dictitat) instituat. Quæ statim omnia expediri iubet, ut sacrificium Dīs offeratur. Præfinito itaque die thura adolēt, ius carniū in ærem spargunt. Suadent etiā Camo ut vigesima octava luna Augusti lac equarum albarum in æra dispergendo Dīs, spiritibúsque propinet, ad inmentorum, armentorū, aviū, nec non segetum, & quicquid terra producit, conseruationem. Alit enim Camus equarū candidissimarū decem villia, de quarum lacte

lacte nemo bibere potest, nisi qui de Cingis
primi Imperatoris stirpe fuerit : quamvis
Cingis ipse alteri præterea familia id ob re
in bello optimè fortissimèq; gestam, indul-
serit. Populus equas istas in summo precio
habet, adeoq; veneratur, ut si in pascuis aut
sylvis hominibus occurrant, cedant isti, ne
gradientibus recta impedimento sint.

Equarū
albarum
venera-
tio.

Pluuias tempestatesq; ydē Magi norūnt
demonū arte auertere : cū enim imbres
densa decidunt, tecta palatij Cami ascen-
dentes, ut in ambitu decidāt, ipsum verò
Palatium intactum relinquatur, efficiunt.
Horum quidam eò feritatis peruenēre, ut
capite plexorum elixis carnibus vescantur.
Sunt enim Magorum & præstigiatorum
varia secta.

Præstigia
Magorū.

Astrologorū verò non paruus est nume-
rus: Cobila enim s. millia eius generis hoēs
alit : inter quos etiam Christiani sunt &
Saraceni : futura tempestateq; prædicunt,
libellos prognosticos conscribūt, mēses ani-
malium nominibus draconis, leonis, canis,
&c. distinguunt : hos mercatores, & qui
longa instituunt itinera, consulunt.

Astrolog
81.

p ij ¶ Mores

¶ Mores & vitæ ratio Tartarorum.

Tartari
vagi.

Ipsorum
vitæ ra-
tio.

Canibus
& asinis
vescun-
tur.

Virorum
officium
Mulierū
officium

Tartari ob magnam armentorum in-
mentorumq; copiam, pabuliq; defe-
ctū sedes frequenter mutant, quod
non est huic genti difficile, cum adibus ca-
reant. Casulas enim ex viminibus robu-
stioribus conficiunt, ac feltris (pannus est
arte sine textura mirè dēsatius, iam passim
in usu) tegunt. Cum verò loca mutāt, ba-
cillos & vimina in fascem colligunt, ac cū
reliqua, quæ curta est, supellectile, bigis aut
quadrigis feltris optimè tectis, ita ut nihil
damni sentiant, etiam si toto pluat die, im-
ponunt: easq; boues & camelī trahunt.
Carne & lacte viuunt, feras enim sectan-
tur, quanquam camelorum & equorum,
asinorum & canum, si qui sunt pinguiore,
carnes comedunt. Ex lacte potum parare
norunt, qui ut vinum limpidus est. Viri rē
familiarem non curant, sed arma solum
tractant, & assiduò venātur. Vxorē, quā
habent plurimā, domum curant, emunt,
venduntq;: & inter se adeò concordēs vi-
uunt, ut mirum sit: & in exercendis mē-
cimo-

*cimonys mutuò sese iuuat. Hinc fit ut ma-
riti uxorū grege non grauentur, cum utiles
sint admodum: quare & à viris suis dotē
recipiunt. Maritum summè amāt, & re-
uerentur, fidem matrimonij tam ipsa quàm
viri religiosè seruant, grauissimūq; sce-
lus adulterium putant. Prima & charior,
& magis legitima cū filijs habetur. Mor-
tuo patre, filius omnes patris uxores, depta
matre, ducere potest. Item filias omnes
demptis sororibus ex matre comuni natis:
frater quoque demortui uxorem ducit. Si
cui apud Tartaros mortua sit ante nuptias
filia, & alteri filius, mortuos etiam matri-
monio iungunt, quod hoc modo fit. In char-
ta depingunt mortuis iumenta, armēta, su-
pellectilem, & quibuscunque opus putāt in
alenda familia: dos quoq; constituitur, lite-
risq; confirmatur, ne quis putet rem nō seriò
fieri. Dein charta illa picta flammis man-
datur: & hoc modo coniunctos simul viue-
re in alio orbe putant, nescientes miseri il-
lud Euangelij, quod in futuro seculo neque
nubēt, neque nubetur. His confectis, nuptia
celebratur, & affinitas utrinq; cōtrahitur.*

Filij p̄tō
uignas,
ip̄sorum
que filio
as ducūta

Mortuos
rum con-
iugias

p̄ iiij

¶ De

De bello Tartarorum.

Duces &
ordo ex-
ercitus.

EXeritus Regis plerunq; est non minus centum millium equitum, quem Rex ducibus per denarios distribuit. Sunt enim vel decuriones, vel cēturiones, vel chiliarcha, vel myriarche. Cū igitur Rex in expeditionem educere exercitum vult, tantum myriarchas accersit, quidq; factū op^o sit, praescribit: Illi porro chiliarchis: hi deinde centurionibus: cēturiones postremo suis, nec alio opus est cōsilio. Omnes verò milites, quān sint dicto obediētes, non facile credideris. Sunt praeterea 12. alij viri nobiles, qui totius exercitus curam gerunt: duces militesq;, num strenuē agant, observant: Et cum Rege, cui solum subsunt, potissimum sua consilia communicant. Cū movet, ad miliaria decem sunt qui exercitum, velut pericula explorantes, praecedunt. Alij qui à tergo sequuntur: alij qui exercitus latera protegunt, ne quis ex inopinato copias turbare possit. Hinc collige quantum indigenis incommodi inferant, dū ita latē sparguntur. Pleriq; militum 16. aut 18. equas secum

*secum abducunt, defatigatas cum alijs quia
occurrunt, commulant. Harum lacte cum
urget necessitas, ad dies 10. sine alio cibo
vescuntur, imò & sanguine, quem secta
vena hauriunt. Lactis exempto butyro
sole densati libras 10. secum ferunt: mane
mediam libram lagenæ imponunt, cū quā-
ta volunt aqua, ut conquassatione itineris
dissoluatur, ac prandium ipsis præbeat.*

*Si procul abeundum sit, nihil quod ad
stratum pertinet, secum ferunt: ferunt tan-
tum casulas suas & feltra ad arcendā plu-
viā, & vasa quibus cibos parent, coquātq̃.
Pugnandi ratio hæc est: semper circa hosti-
lem versantur exercitum, vix unquā toti
hostibus miscetur, ut fugam simulare, quod
frequenter fit, liceat, non ociose tamen, sed
sagittis semper hostem petendo: dein mira
agilitate equos reflectentes, hostes acrius
urgent ac sternunt. Arma sunt, gladij, ha-
sta leuiiores, clauæ ferro munitæ: arcu tamen
in primis utuntur, quo sunt exercitatissimi.
Statim enim primo congressu aërem sagit-
tis replent, & veluti telorum imbre hostem
percellunt, ut plurimi tum viri 16. tum equi
statim*

statim cadant. Thoracibus ex bubali, aut alterius animatus denso corio, coitione quadā egregiè durato se muniūt: fortissimè ferocissimèq; in hostes irruunt: crudelissimi enim sunt, vitamq; non aliter profundunt, atque si reparari facile posset. Laborum, inedia, & maximorū incommodorū patientissimi, & minimi cibi, ita ut uno mēse solo lacte cōtēti hilariter uiuant: equi solo gramine sustentātur, nec hordeo aut auena indigēt: bi-duoq; interdū integro armati equis insidēt, dormiuntq;, equi interim gramina carpunt. Summa in tolerandis maximis incōmodis sunt inuicti, et ob id mirū nō est si uniuersam penè Asiā subiugauerint. Verū cū postea apud Indos & alias gentes versarētur, effeminari cōperūt, et de pristino robore uita delicijs irretiti, aliquid remittere: diuites aureis & Sericis uēstibus, preciosissimisq; pellibus, & aliarum rerum luxu excedere.

¶ De Cobila siue Cublay 6.
Tartarorum Imperatore.

3256. Cœpit Cublay regnare anno Domini 1256. annos natus 27. qui ob summam pruden-

prudentiam, probitatem, & rem in ballis optimè fortissimeq; gestam, repugnantibus alijs fratribus, amicis, & Principibus, ad imperium legitime peruenit. In re militari erat & versatissimus, & fœlicissimus.

Omnibus bellis, antequam ad imperiũ euectus esset, semper non solum interfuit, sed fortissime se gessit, adeo ut huic parem ante nullum Tartari belli ducem habuerint.

Cobila
fortitudo.

Ceterum post adeptum imperium per legatos bellum gessit: semel duntaxat contra Naïam tyrannum, qui Regnum affectabat, prodijt. Euasit, siue diuitias spectes & potentiam, siue populum qui ipsi parebat, siue regna & prouincias, Imperatorum & Regum omnium qui ante ipsum fuere, potentissimus: Nullique Regum Tartari maius unquam exhibuere obsequium. Vexillum vehebat solis lunæq; imagine insignitum.

Potentia
eius.

Vxores 4. quæ Imperatrices vocabantur, habebat, concubinas plurimas: unaqueq; etiã Imperatricum tercetas puellas nobiles, plurimasq; alias feminas alebat, nec non adulescentes nobiles, & Eunuchos non paucos: adeo ut unaquæque earum in suo palatio

Imperatricum
potentia

non mi-

Vngut.

non minus decem millium hominum habuerit. Mittebat enim Cobila singulis biennijs certos viros in prouinciam Vngut, ubi homines sunt & candidissimi, & forma præstantes, qui inde precio iusto adducerent 400. vel 500. virgines: in quarum delectu formam, membrorumq; proportionem decentem exquirerent. Nec id satis, Principum etiam vxoribus tradebantur ad dies aliquot, donec per omnia essent perspectissimæ, attēdereturq; num aliquo defectu laborarēt. Sumpto itaque quantum satis erat, in omnibus experimento, decem vicissim, donec res in orbem reuerteretur, Cobila seruiebant. Si quæ ex adductis non per omnia placerēt, eas optime institui, & ut acupingere discerent, curabat: deinde nobilibus maritis non sine ampla dote locabat. Vngutani hanc filiarum suarum auetionem non male ferebant: nec seruitutem, sed felicitatē indicabāt, et filias fausto sydere natas, nec sibi optatius quid obtingere posse prædicabāt: nec enim infælices isti fornicationē inter peccata numerant, ducunt in bonus dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Iob. 21.

Impera-

Imperatricum filij 22. erant, quorū maior natus in imperium successit, reliqui in regna et principatus. Et iā tūc 7. Reges erāt, cū hic ageret M. Paulus, & regna optimè prudentissimèq; administrabant. Cōcubinarum verò filij 25. ad arma paratissimi instructissimiq; principes omnes.

Filiorum
Cami po-
tentia.

De admirabili ipsius magni Cami palatio pauca dicamus: rerum enim summa tantum tangimus capita. Vastum campum complexus est muro quadrato, qui suo ambitu cōtinet triginta duo miliaria, fossa præterea circumacta est: unumquodq; latus (quatuor enim sunt) unā habet ianuam, qua quilibet admittitur: frequentes enim singulis momentis undecūq; confluunt homines. Ab hoc muro uno miliari abest alius similiter quadratus, qui suo ambitu sex miliaria cōplectitur: inter hunc & priorem sunt Magni Cami milites. Interior hic murus tres habet portas ad ortum, & totidē qua ad Septētrionē spectat: media inter utraq; maiores non patēt, nisi Camo. In quatuor huius muri angulis insignia spaciosq; visuntur palatia, similiter 4. alia ad cuiusq;

Admirabile
Cami palas-
tium.

cuiusque muri medium inter ista angularia sita : in his 8. palatijs erant omnia armamenta bellica, & quicquid ad instruendum exercitum ea etate requirebatur. Intra hunc murum est & alius quadratus murus altitudine 10. passuum, qui ambitu suo 4. complectitur miliaria. Sex similiter portas habet, nec non 8. palatia, rebus bellicis & armis probè instructa. Inter hunc & priorem murum sunt amenissimè visentia prata, insignes arbores, omne genus ferarum & animantium. Platea alta adeo attolluntur, ut nec lutum, nec aquam retineat, sed munda semper conspiciantur. Intra hunc interiorem murū est Magni Cami altissimū palatium, quo nullum aliud extare maius scribit Marcus. Pavimentum 10. palmis assurgit, foris ad parietes eque altè murus attollitur marmoreus, latus quantum ad commodam deambulationem satis est. In huius extremo assurgunt columna & plutei ea altitudine, ut commode ijs inniti quis possit. Parietes palatij sculpturis pulcherrimisque picturis omni animantium genere sunt adornata: in ijs item res fortiter

fortiter gestas à belli ducibus licet contem-
plari. Cælum quoque depictum totum atq;
inauratum. Vastissimam habet aulam, in
quâ per quatuor marmoreas scalas ad qua-
tuor palatij latera constitutas ascenditur.
Cubicula innumera adeo bene constituta
tantaq; arte, sicut etiam totum ædificium, ut
nihil possit melius. Ipsum tectum quoque
est variegatum rubris, ceruleis, viridibus,
alijsq; coloribus: fenestra ex limpidissimo
vitro confecta.

Huic palatio ex aduerso aliud omnino si-
mile est, in quo agit filius imperij Princeps,
qui in magnificetia stat⁹, et alijs per oia, ut
pater regie se gerit. Sûnt hic & imperatricû
vasta palatia. Est & mons arte factus, qui
suo ambitu miliare continet, elegantissima-
rum plenus ex omni genere arborû semper
virentium, quas varijs ex locis aduehi cu-
rauit Camus. In medio montis totum viri-
dibus ornatum coloribus, aliud insigne ex-
urgit palatium. Camo duo sunt germani fra-
tres, quos venatoribus, qui sunt viginti mil-
lia, prefecit. Quorû 10. millia rubris, reliqui
ceruleis vestibus induuntur. Alunt hi vena-
ticorum

Viginti
venator
rû mila-
lia.

Canes ve-
natici
quinqui-
es mille.

Accipitra-
rij 10.
millia.

Pœna fu-
rum.

ticorum canum quinque milia . Cùm Co-
bila iret venatum , medius inter utrūque
agmen incedebat , occupabantq; vastam re-
gionis plagam , nec erat fera qua effugere
poterat . Venatores isti tenentur indies au-
la subministrare 10. millia animantium ,
exceptis coturnicibus : cùm quid numero
deest , piscibus aliquot pro quoque animāte
supplent defectū . Accipitrarios quoque de-
cies mille habet , qui falconibus , alijsq; rapa-
cibus anibus sectantur volucres . Aves ad
predam edoctas habent infinitas , quæ ar-
genteis tabellis insigniuntur cum nomine
heri insculpto : qui si ignotus sit inuentori ,
ad virum nobilem , qui rerum amissarum
curam habet , res amissa deferuntur : hunc
qui amisere quæpiam , accedunt : Is cùm est
in exercitu , altiore loco residet , non sine ex-
panso vexillo . Si apud aliquem res amissa
invenitur , fur habetur . Furum autem pœ-
na est hac , ut si nō posset novies quantum
abstulit , restituere , 7. vel 17. vel 27. vel 37.
usque cētum verbera pro delicti magnitu-
dine ipsi infliguntur , nec rarò mors cōsequi-
tur . Quoties Camus versus mare it vena-

tum

rum, duobus, vel etiam cum non impedit
viarum angustia, quatuor Elephātibus ve-
hitur, in quorum dorsis, domus tapetis au-
reis, sericisq; aulais egregie adornata est.
Adsunt ipsi 12. Principes, quibuscū tem-
pus fallit, quiq; ipsum admonent, cum auē
aliquam volantem vident: mirum enim
quantum his recreetur.

A venationibus se recipit Cazarnodin, Cazarno
din.
ubi filiorum unus agit cum non paucis no-
bilibus, suntq; hic in promptu decem tento-
riorum millia: ipsius verò Carni tam est
protensum, ut decies mille homines capiat. Ingens
tentoriū.
Cubicula ligneis columnis affabre factis sub-
tuntur, pellibus tecta sunt omnia, pluuijs
arcēdis accommodis, intus verò preciosissi-
mis quoq; munita pellibus. In summa ita o-
mnia instructa sunt, ut nō in exercitu, sed
in vrbe versari videantur. Adsunt ipsi &
Medici & Astrologi.

Vides in qua versa sunt Tartarorū casu-
la, & feltris olī tecta biga, & quomodo de
stercore ad summā gloriā erecti sunt paupe-
res: beatū dixerunt populū cui hac sunt: at
verò beatū appellat David, cuius Dominus Psal. 143d

q Deus

Deus eius. Hi gētiles paradisum in hoc orbe quibusdā bene gestis recepisse videntur, sed p̄j saturabuntur, cū apparuerit gloria Domini: qua non voluptatibus, & auro, & mūdano splēdore, sed vita puritate acquiritur, Christi sanguine nos repurgante.

Addam aliud, quo facile omnes Reges & Principes superat Camus. In v̄js Regijs vigesimoquinto quoque, aut trigesimo miliari, prout se offerunt oppida, palatia construxit planē Regia, & viris principibus excipiendis accommodatissima: in quibus perpetuò 400. aluntur equi, ad v̄sum legatorum nunciorum, nobiliumq; Cami, ut defatigatis equis illic relictis, alios assumāt, negociāq; consiciant: in locis quoque incultis similia exstruxit, missis hominibus qui agros colant. Sunt in ijs ut minimum equorum veredariorum ducenta millia: palatiorum verò decem millia, in nullis quid deest, quod ad v̄sum requiras. Si quærat aliquis, unde tātus populus qui tot rebus praeficiatur, & unde ali possint: Idololātris & Saracenis licet tot ducere fæminas quot lubet. Vnde fit ut unus plerūque 30. filiorum efficiatur

**Equorū
veredariorum
2000.
Palatia
1000.**

efficiatur pater, qui omnes parētem in bello
 nō raro sequuntur. Quod ad victū attinet,
 tenui et facili paratu utitur, oriza, panico,
 milio, quæ terra mandata plerumque red-
 dunt centuplum. Horum farinam cum la-
 cte & carne coquunt. Frumentum hūc ra-
 rum est, quod sarciminibus miscent. Nul-
 la est tellus quæ non colatur sedulo, armen-
 tis & iumentis, quorum lacte etsi neces-
 sitas urget, etiam sanguine vescuntur.

Camus intra palatium tum pro corporis
 sui custodia, tum pro magnificentia maximè,
 perpetuò habet 12. equitum millia, quibus
 præsunt 4. Duces, qui vicissim cū 3. millib⁹
 militū excubias agunt, reliqui interim mi-
 nimè palatium relinquunt: nisi forte aliquē
 cum Ducis sui licentia res magni momēti
 euocēt. Sunt præterea 24. viri Principes,
 qui vniuersis Imperij negotijs præsunt 12.
 qui toti exercitui de necessarijs prouidēt, et
 castra cū videtur, moueri curant, nec vl-
 li nisi Camo subsunt. Hi abiecti animi
 milites pellunt, fortes animososq^{ue} substitu-
 unt. Duces qui strenuè se gesserint, e-
 uehit, ex decurionibus centuriones, ex his
 q̄ ū chiliar-

chiliarchas &c. & ita deinceps magis magnisq; euehit, datq; aureas argenteasue varias tabulas, pro rei in bello fortiter gesta testimonio, & pro ea quam hinc assequuntur, dignitate: tabularū hac inscriptio: Per magni Dei potētiā, fortitudinem & prosperitatem nostro datā imperio, nomen Cami celebretur, ac felicitatem consequatur: omnes verò qui ipsi non obtemperent, pereāt malè. Qui verò totius exercitus Duces fiunt, in sedibus argenteis sedere iubētur, & pro maiore dignitate apud plebem consequenda, conopæum expansum supra caput ipsorum, dū in publicum prodeunt, geritur. Quidam verò eo euehūtur honoris, ut ipsis liceat pro sui custodia toto uti exercitu, & magni Cami, aliorumq; magnorum Principum equis. Hi 12. etiā curāt ut nihil desit exercitui, & moueri castra cū videtur, iubent. Alij verò 12. omnibus, quæ 34.

Duodeci sunt, prouincijs præsent, & Cambala in aula Regia degunt, ubi unaquæq; prouincia suam cum non paucis Scribis, habet In-Præfecti. dicem, qui omnia quæ ad bonam gubernationem prouinciarum pertinent, constituunt,

tuunt, & Camo offerunt consignāda. Curāt
etiam hi 12. tributa Cami, & negotia.

Gentis fe-
sta.

Festā quadam hi populi celebrare solēt,
maximè natalē Imperatoris: quo die om-
nes tam Christiani quàm Saraceni & Ido-
latra pro salute ipsius preces fundere in-
bentur. Primo verò Ianuarij nobiscum an-
num auspicantur, & primū diem albus ve-
stibus induti, quod id felix autumant, ut
toto anno bene succedant omnia, celebrant.
Sibi mutuo munera candida mittunt, tam
Principes quàm plebes, inuicem amplectū-
tur, bene precātur, optantq; ut annus felix
faustusq; sit omnibus. Hoc quoq; die omnes
Prouincia, & populi principesq; qui Camo
subsunt, maxima ipsi mittūt munera, au-
rea, argētea, pānos quoq; albos, ut latus de-
gat & felix: id aut observatur sedulo, ut
nouenario numero omnia complectantur,
nouies exempli causā nouem equos, aut
aureas laminas, gemmāsue toties nouem.
Id autem ijs quibus iam dicam, peragitur
ceremonijs. Ad aulam Regiam Impera-
toris filij & amici, Reges & Principes, Du-
ces & Comites, Equestris ordinis viri, &
nobiles,

Ineuntis
anni cele-
britas.

nobiles, Astrologi & Medici, Venatores
 & Accipitrarij, & quicunque aliquo mu-
 nere funguntur, ingrediuntur, pro dignita-
 te locum accipientes, adest & Camus ipse.
 Tum inter eos quidam velut Antistes sur-
 gens, monet omnes his verbis: Inclinate
 & adorete. Quo dicto, statim omnes ca-
 pita in terram demittunt. Rursus ait: Sal-
 uet Deus Dominum nostrum multotēpore
 in latitia & iucunditate. Respondent om-
 nes: Faxit Deus. Et rursus: Deus augeat
 ipsius imperium, omnēque populum in
 pace & tranquillitate conseruet, volunta-
 tem ad bonum impellat. Regionibus quo-
 que omnibus qua ipsius imperio parent,
 optimè sit. Respondent rursus omnes: Fa-
 xit Deus. Deinde ad altare sumptuose
 admodum instructum accedit, in quo ta-
 bella quedam rubra collocata est, cum no-
 minis Magni Cami inscriptione, in eoque
 thymiama summa cum veneratione incen-
 dit. His peractis, omnes tabellam summè
 venerantur. Deinde maximi precij mune-
 ra Camo (qui etiam presens est) quisque
 offert. Hoc quoque hanc celebritatem non
 parum

Altare
 cum ins-
 scriptio-
 ne nomi-
 nis Cami

parum auget, quòd Cami Elephantes, qui sunt quinque millia, tecti omnes aulais ex serico auròque contextis, rebus ad aulam necessarijs onusti, longo ordine cum multis Camelis similiter adueniunt: res sanè qua intuentium oculos mirè recreat, inquit harum rerum spectator Marcus.

Postremò mensa accumbentes pipare lætèque epulantur omnes, atque ita actui finem imponunt. Habent præterea singulis lunis alia festa: Id autem memorabile est, in certis festis non solum Camum, verum & Aulicos omnes vestes mutare, quas singulis suppeditat, preciosas admodum auro, gemmisque ornatas, verum reponi ea iubeat, ut rursus festis recurrentibus utantur iisdem. Ex dictis apparet tantas nulli unquam Regum aut Imperatorum impensas ferre potuisse. Nec mirum, sunt enim vrbes Cataia & Alangu, longè nostris & plures, & maiores, & potentiores, si Marco Paulo credimus.

Dum in viuis esse desiit Imperator, & omnes in monte Altay sepeliri debeant, etià si itinere 100. dierum absint, eo inferuntur.

q iiij

Dum

Dum verò afferuntur, omnes homines quos obuios habent, & quos, etiam si maximè sunt precij, trucidant, iubentq. ut ad ministerium Magni Cami in alterum mundum siue vitam abeant, ibi enim ipsis usus fore arbitrari videntur.

Homicidium inter peccata non numerant: grauitè tamè in deos commissum putant, si fortè equum ore habena ore non exempta; herbas depascere suerint.

1286.

Naias.

Anno circiter 1280. Naias auunculus Cobila, vir potentissimus, annos 30. natus, Imperium affectans, quadringentis millibus equitum, in auxilium etiam excito magna Turcia Domino Caidu, qui cum centum millibus equitum se itineri accingebat, Tyrannidem inuasit. Cobila videns rem in periculo versari, accelerandum, ut erat prudentissimus, iudicat: quos de sua familia & aula ad manum habebat, antequam Caidu aduenisset, conuocat, tercentum equitum, perditum verò centum milia. Quoniam verò ad singulas ciuitates maiores, quae plurimae sunt, semper s. hominum armatorum millia habet, si acceleratione opus non fuisset, infinitum addu-

Caidu
magnæ
Turciæ
Domio
nus.

adduxisset exercitum. Arcem igitur Elephantis indurato corio probe armati dorso impositam ascendit, Magis prius consultis, qui victoriā promittebant. Cū paucis illis re aggressus, hostem vicit, in potestatem redegit Naia: tapetisq; insui ipsum curat, ac tam diu in eis violenter agitari, donec animam exhalaret: quo genere mortis, qui sunt ex Regis sanguine, afficiuntur: indignum enim iudicant, sanguinem regium fundere. Erat autem Naia homo malus & improbus: tametsi enim Christi sacris imbutus esset, nunquam quae sunt Christiani hominis, exercuit. Volens interim regnum inuadere, vexillis cruce signatis usus est, ut hac religionis specie Christianorum ad suum exercitum accessio fieret: nec falsus est, infinitos enim allexit, quorum plurimi in prelio, quod cum Cobila inijt, cecidere. Videntes autem Iudaei & Saraceni vexilla crucis proculcata, Christianosq; qui in ijs fiduciam aliquam collocasse videbatur, omnes casos esse, multis risibus, falsisq; scommatibus, & crucis sacrae typum, & Christianos exceperunt, petulanter adeo, ut ad Cobilam ire quærclas

Christia-
norum
cades.

Infideles
Christia-
nis insul-
tant.

Cobila
Christia-
nos &
Christū
defendit

*querelas deposituri cōpulsi fuerint: qui gra-
uiter sapienterq; irrisores reprehendit di-
cens: mirū non esse, si in crucis signo nihil
praesidiū inuenisset Naia, cū proditor esset
& impius: Christianorū verò Deus iustus,
impijs, cū sit summa bonitas et sapiētia, nō
fauere. Cauerent igitur ne in posterū ipsum
iniustū iudicaret, ex eo quòd tales Christia-
nos, qui impium secuti essent, non iuuisset,
nec hoc nomine Christianis ludificarentur.*

Cobila
Euange-
lia vene-
ratur.

*Cū igitur ipsa Paschatis celebritate par-
te triumpho Cambalu reueriisset, Christia-
nis celeberrima, quatuor Euangelij libris
thymiamate sapius, nec sine multis caremo-
nijs, summaq; reuerētia adoleuit, postremò
etiam osculatus est: idem etiam fieri à sin-
gulis principibus voluit, quem modum in
omnibus celebrioribus Christianorū festis*

Cobilæ
stultare-
ligio.

*nō solū obseruare cōsuevit, verū etia In-
daorum, Saracenorū, & Idolorum. Rogatus
aliquādo ante hanc Naia stragē à D. Nico-
lao, & Maffeo venetis Paulinis, quos in ho-
nore habebat, cur tot diuersis & inter se
pugnātibus ritibus numē coleret, respondit:
Quatuor in orbe Magnos prophetas adorari:
à Chri-*

à Christianis Christum: à Iudeis, Moysen: à Saracenis, Mahumetū: ab Idololatriis Sagonombarem Camum deorum primū. Quos omnes cū etiam veneror, inquit, illū qui in cælo Maximus & verior Deus est, hoc modo me honorare existimo: Fateor tamen Christianorum religionem, legemq; quantum lumine naturali assequor, optimā esse: nihil enim precipit, quod nō sit optimū sanctissimūq;. Verū non patitur à Christianis crucē qua Christus de damone & mūdo triūphauit, in honore haberi, eò quòd vir tantus in ea ignominiosè fuit occisus. Rogatus rursus cur non amplecteretur, quod cæteris optimo iure preferendū indicaret: Respondit se hoc prohibere, quòd videret, qui in suo agerēt imperio Christianos esse ignorantissimos, nihil scire, nec posse quicquā: Idololatrias verò quiduis & stupēda: efficiunt enim (inquit) ut nullius ad motis manibus, ultro ad me scyphi vino pleni, & lances dabit ex medio aula per aērē veniāt: maximas tempestates sistunt, & à nobis in alias regiones auertunt, efficiuntq; cū imbres decidunt, ne locum ubi dego attingant.

Idola,

Christi doctrinā & legem cæteris præfert Cobila.

Christianorū in Tartaria ignorantia.

Cur Cobila non amplectatur Christū. Præstigia Idololatrarū.

Cobila le
gatos Ro
mā desti
nat, ut
mittatur
qui Chri
sti legem
ceteris
explicet.

*Idola, ut cetera taceam, futura predicant:
eadem hac Principes, qui ad Christum ac
cedere nollent, mihi obicerent. Idololatra
præterea hac prodigia non malorum de
monū opē, sed virtute & sanctitate Idolo
rum fieri nobis persuadent. Et cum his ar
gumentis diluendis non sufficiam, graviter
me errare clamarent omnes, leuitatisq; no
tam mihi inureret, si tam facile Christum
sequerer: adhuc non deessent Magi, qui me
suis artibus prodigiosis perderet. Vnum igitur
nobis superest consilium: Ibitis (inquit)
vos ad summum Pontificem vestrum, ro
gabitisq; meo nomine, ut mihi 100. viros
sapientes mittat, peritos philosophos, in do
ctrina & religione Christiana probe instru
ctos, qui doceant Christi doctrinam ab om
nibus amplecti debere, nec sine ea salutem
quempiam consequi posse, atque ea re cate
rus præstare: Qui præterea Idololatrarum
errores conuincant, reprobentq; præstigia,
seque eadem præstare posse, verum religione
prohiberi, quod demonum auxilio & impia
impurorum spirituum commercia fiant: po
stremo ita malignos spiritus constringant,
ut hac*

ut hac prodigia efficere non possint. Vbi hac, inquit, videro, Magos, Idololatriasq; reprobabo, & in Christi baptisma cum meus proceribus cōcedam, eruntq; in nostro orbe, quàm vestro longè plures Christiani.

Cùm se paratissimos ad hoc iter arripendum offerrent Paulini: addidit ipsis virum nobilem legatum Chogotalum nomine, monuitq; ut de oleo quod Hierosolymis ad Christi sepulchrum accenditur, adferrent. Pergunt illi, & Venetias anno 1269. 1269.

peruenerūt, verū cū mortu⁹ esset summus Pontifex, amplius biēnio in Europa hasēre.

Tandem electo nouo Pontifice, qui Gregorius decimus est appellatus, literas ab eo, &

maximi precij munera ad Camum acceperunt. Sed is viros duntaxat duos misit pra-

dicatores, Nicolaum Vicentinum, & Gu-

lielmum Tripolitanum: quibus potestatem dedit ordinandi sacerdotes & episcopos.

Verū cū hi venissent in Armeniam, eamq; à Babylonio Califa Benhochdare siue

Bendogobare vastari, belloq; feruere in his regionibus omnia intelligerent, ex Syria quoque Tartatos ejci: non fuere ausi boni

isti

Gregori⁹
10. ad
Camū
duos Mo-
nachos
mittit.

*isti viri se periculis committere: Domumq;
reuerſi rem tantam, cui millies inſumenda
ſuiſſet vita,intercidere paſſi ſunt. Traditis
Pontificijs literis muneribuſq;, Paulinus, qui
iam tres erant (ſecum enim Nicolaus fi-
lium ſuum Marcum Paulum adoleſcentē
amplius quàm 20. annos natum duxerat)
contemptis periculis & difficillimo itinere,
per loca tutiora,prolixiora tamen,tertio an-
no demum, ob niues & aquarum inunda-
tiones & frigora ad Camum peruenēre. Is
tunc agebat Clemenſu: de horum aduentu
certior factus,ſtatim obuios miſit, tametſi
40.dierum itinere adhuc abeſſent,viros a-
liquet Primarios.Cū itaq; adueniſſet,ve-
hemēter Imperator ipsis eſt congratulatus,
dumq; in genua ſe venerationis gratia pro-
ſternerēt, ille prohibuit, aſſurgere iuſſit,at-
tenteq; audiuit omnia qua verbis retulēre:
lectiſq; literis oleum Hieroſolymis allatum
religioſa veneratione accepit:ipſos verò in
tanto honore habuit,ut & in bellis ipſorum
conſilio uſus fuerit: urbi Zangui,qua mo-
dò Sinarum eſt, D. Marcum preſecerit.*

*Gentiliū, Saracenorū, imò & Tartarorū
ritus,*

**Cobilæ
in Pauli
mos ciuiſ
ditas,**

ritus, quos cum ratione pugnare iudicabat, sustulit. Cum enim Tartari pauperes spernere, & abominari, & ut Deu exosos, cum ignominia reycere solerent, ut omni auxilio indignos (quod sibi persuasum habebant donec aliter edocti, subuentionem pauperum Deo esse gratissimam didicissent) in egenos equiores suo exemplo Cobila reddidit: instituit enim certos viros, qui ex officio pauperum ades frequentarent, & largas eleemosynas suo nomine erogarent: tantaque fuit hominis liberalitas, ut tantum non pro Deo ab omnibus haberetur. Sanè homo fuit minime barbarus, multisque claris enituit virtutibus, nec aliud ipsi quam probus in Christiana doctrina instructor defuit: quanquam nec hoc Dei benignitate videtur defuisse: scribit enim Haytonius tandem sacro baptismo fuisse initiatum.

Sunt autem eius subditi, & imprimis qui in aula Imperatoris versantur, præclaris exornati virtutibus: gratiosi admodum & ciuiles, lato iucundoque vultu honestissime se mutuo salutantes, polito videntes sermone: & ut paucis dicam, ingenio optimo
nati,

nati, & magna morum probitate præditi: parentes egregiè venerantur, quæ in re si quis erret, ac necessitatibus ipsorum non occurrat, pœnas luit ijs quibus eiusmodi observare ex officio incumbit. Finitimi Sinis sunt, similes & moribus & facie, utpote oculis parvis, & imberbes: multaq; alia de ipsis referuntur, quæ Sinis adeo conveniunt, ut de ijs agi videatur cerè ipsi non in paucis locis imperasse: nam urbi Zangui, quæ non procul à Cantao Sinarum urbe mercibus modo florentissima, posita videtur, præfuit: spera utramq; gentem brevi Christi suave iugum pulsus procul erroribus, admisuram.

1305.
Regnum
Thamar
7. Imperatoris
Tartarorum.

Sed de Cobila plus satis. Eo mortuo successit filius Thamar, anno salutis humanæ 1305. Fuit & hic potentissimus, utpote trium potentissimorum Regum, præter sibi vicinos alios non paucos Imperator, Chaparis, Hochtai, & Corbanda, qui Cami quoque vocabantur. Chapar enim, qui fortè est Caidu à Marco appellatus, Turchestania præfuit: qui exercitum quadringentorum equitum milium educebat: huius milites insignis sunt fortitu-

fortitudinis, et ex hac regione Turcas ortos esse volunt, dedisseq; à se occupata Asia minori Turcia nomen, ut Margiana, Bactriana, & Sogdiana, ab occupate eas Zacathai Zacathaia dicta est.

Hochtai qui ex posteris Baidonis, siue Batti videtur, sexcētis equitū millibus hostes suos inuadere solet. Ad hunc Battum, quod prius dictum oportuit, anno 1212. Innocentius 4. aliquot viros religiosos misit, qui per Croacum & Rusiam iter agentes, ibi etiam equos accepere Tartaricos, quod aquam & pabulum sub niue querere norūt. Battum Pontificis nomine rogarunt, ut ne Christianos molestare pergeret. Ille missis ea de re ad Pontificem literis, recepit se ad annos 5. quieturū: vidētes Regis bene affectū animū, Christi fidē proposuerunt, ut eā summè ad salutem necessariā amplecteretur. Et nō habita certa respōsione, domū redierūt. Interea Saraceni accesserūt Regem, persuaferuntq; Christianos esse homines paganos, imaginū, hoc est, ut ipsi interpretabatur, Idolorū cultores, difficillimamq; legem sequi: se verò & facilem & voluptatibus
r plenam,

plenam, & unum Deum Creatorem omnium adorare: praterea se belli gloria clarere, superbosq; cogere, humilibus tributa imperare, & ad maxima rerum dominia aspirare: Christianos verò imbelles esse, & abiectioris animi, nec similiter armis gloriâ quærere. Placuit itaq; ab eo tēpore Tartaris Mahumeticismus, quo iam hætenus sunt infecti.

Corbāda verò qui interiori siue Maiori Asia imperabat, et Ecbatanis regni sedē cōstituerat, trecētis millibus equitū vti cōsuevit. Hi tres potētissimi Reges interdū inter se conflagunt: factus est & hic Saracenus: imò & Tamberlanes qui Zagathara post imperauit: cuius metropolis Sanmarcāda ad Iaxartē posita. Ex his, & quā post subiunctionis peregrinatione (in qua dum Christianorū reliquias quatimus, nō alias ferè enumerabim⁹ ciuitates, q̄ qua Tartaris subsunt) constat quanta fuerit Tartarorum potētia.

Modo verò paucis dicamus quo modo contracta sit: tāta imperij moles. Declinare cæpit, ex quo & Christiani et socj bellorum nobis esse desiere. Videtur enim Deus voluisse ostendere Christianis Asia affulsisse
Spem

*spem magnam evertendi & Saracenorum
& Turcarum imperium, iam penè euer-
sum: si modo relictis hæresibus & impro-
ba vita, se Ecclesia catholica rursus, à
qua resecti erant, coniungere voluissent:
atq; ideo primorum etiam ducum Tartaro-
rum animos ad Christianismum Deus pro-
pèdèrevoluissè videtur: verù erroribus ex-
cæcati homines bonũ oblatũ nec intelligere,
nec eo uti voluère. Cùm enim hæresis ma-
lum sit penè immedicabile, & ut cancer
qui præter ferrũ nullam admittit curationẽ,
seipsum cum mēbro cui inhaeret, perdit: ita
& ipsa dum matris suæ sacrosanctæ Eccle-
siæ aliquam partem veluti brachiũ quod-
dam depascit, integrasq; regiones inficit, tã-
dem etiam perit, dũ plures errores (ut fieri
solet uno induc̃to) parit pestilentiores (de-
pascit enim modo Lutherum Calvinus, hũc
inuadet alius) donec tandem in Mahume-
nismum, aut etiam paganismum Christo
pulso planè desciscat. Hunc enim hæreseon
finem sibi demon statuit, etiam si id non
omnibus suis ñanistris reuelet ab initio,
quia id tũc non caperẽt. Ita semperfactum
x y esse*

Euseb.
lib. 3. c. 1.
Orig. To.
3. in Gen.
Abdias
cert. A.
post.

*esse multa docent exempla. Sic enim uni-
uersa perijt Arabia, qua Paulum & Simo-
nē: sic Persia, qua Thomā, et Iudā: Sic Me-
dia, Parthia, Hircania, India, qua Thomā:
sic Sogdiana, Sacca, qua Andreā: sic Schy-
thia, qua etiā Philippū, habuere Doctores,
ut ex grauibus haberi potest scriptoribus:
harum enim Indigena penē omnes præter
paucos qui adhuc supersunt Nestorianos,
vel ad Idololatriam rediēre, vel Mahume-
tum colunt. Sic etiā eorū qui in Asia reli-
qui, & in Africa: omitto quod indies in ple-
risq, Europæ locis intuemur, post semel ad-
missam hæresim religionē Christianā i bar-
bariā versam esse. Sacerdotes enim si tamē
eo nomine digni sunt, probè pasti, gladijs ac-
cincti, & pugionib⁹, imò non sine bombar-
darū organis iurgijs seruiētes, mane tēpla
adeūt, suo munero sacro, si Dys placet, cum
proliū grege functuri, adeoq, barbaris mori-
bus praditi sunt; ut nihil accedere posse vi-
deatur ampli⁹: immanes, truces, ebriosi, ana-
ri, dissoluti, superbi: quid mirū si his Ducib⁹
Christiana, mansueta & humilis pereat do-
ctrina: tantum abest ut aut perdurent, aut
etiam*

etiam gentiles, aut Mahumetanos conuertant, & non potius tandem illorum ritus amplectantur, quàm suos defendant. Nec mirum, soli enim Ecclesia Catholica, & potissimū omnium Ecclesiarum capiti Romana Deus reseruauit, ut oues dispersas querat, & ad Christum adducat: & hanc rei veritatem esse omnis historia tam prophana quàm Ecclesiastica clamat. Propriū autē haretico est, quæ hac acquisiuit, perdere: quæ congregauit dispergere. Cū igitur Tartarorum duces Christo repudiato totos se ad Mahumetismum conuertissent, & cōplures suis exemplis ad perfidiam impulsissent: cæpit imperij moles & potentia labascere: Turcarum verò tunc penè attrita paulatim in veterē fortunam redire, quanquā nec posteros Saladini, nec fortes Mamelucos, etiā Armeniorū & aliorūq; Christianorū copijs adiuti vnquam domare potuerint.

Anno igitur circiter 1280. duæ præcipua cæpere se confirmare familia, Ottomānorum & Assambeorum. Ottomannus initium tyrannidis fecit, vicinos Turcarum Principes inuadens anno circiter 1300. cuius
r ij filius

Renouatio Turci
ci imperij
thj.

*filius Orchanes dum cum Tartariis confli-
git, anno millesimo trecentesimo quadra-
gesimo nono interijſſe dicitur.*

*Succeſſorem habuit Amuretem filium :
hunc Baiazetes anno millesimo trecente-
ſimo ſeptuageſimo ſecundo, quem Tamer-
lanus Tartarus poſt in ſuam poteſtatem
redegit, ſecutus eſt.*

**Parthi
Tartariſ
Perſiam
adimūt-
Aſſama
bzi.**

*Parthi Duce Gempſa homine Turca,
qui aliquanto antè Saracenorum iugum
expulerat, nouo & libero regno inchoato
Perſiam anno millesimo, trecentesimo,
quinquageſimo pulſis. Tartariſ ſubiugâ-
runt : quos quidem Parthos penè ſolos Ro-
manam potentiam contempſiſſe legimus,
& tunc quidem, cùm totum terrarum or-
bem perdidiſſent. A Gempſa deſcen-
derunt Reges Perſarum uſque ad Ma-
lonchrem.*

**Vſſum-
calanus.**

*Aſſambeſi verò in Capadocia & minore
Armenia ex quibus Vſſumcaſanus, qui
interfecto Malonchre Partho ex ſtirpe
Gempſa Perſicum Regnum uſque ad Ba-
etrianos & Arocſios eſt adeptus.*

*Cœpit etiam circa hæc tempora, Re-
gulus*

gulus quidam Sofus nomine, diuersa à Turcis factionis, suam de religione liberius, quod Turcarum vires adhuc à Tartaris premerentur, sententiam huic populo proponere. Cumque suum genus & doctrinam ad Mahumetis generum Halim referret, mirum dictu quantum ipsi populus tribuerit: qui ab eo tempore quo Halo Babilonium Califam Mustacenum, inter thesauros fame necauerat, summo legis doctore caruerat.

Ortus
sanorē

Guinea

Soso successit Guines filius, qui tantam tamque praeclaram sibi in toto Oriente doctrinæ sanctitatisque opinionem conciliauit, ut Tamerlanes Schyta. Zacathaia, Illustrissimus Dux ipsum inuiseret. Is Baiazetem Sultanum per legatos rogauit, ne Turcas, sua religionis homines molestaret belloque lacefferet, & dominys exueret, commendans plurimum Baiazetem, quod tanto studio tantoq; affectu Christianum nomen deprimeret, ac bellis praeclare gestis, opprimere penitus niteretur: munera precibus addidit, qua cum Turca iam victorijs & rerum successu turgido displicerent,

Tamerla
nes.
Tartarus
Baiazet
tes

r iiij cuissent,

cuiſſent, non ſine cōiitijs in Tamerlanem legatos dimiſit. Tamerlanes irritatus fulminis inſtar, magna celeritate in Baiazelus prouincias irruit, ipſum verò in ſuam po- teſtatem redactum ferrea cauea aurea ca- thena ligatum incluſit, ac per Aſiam paſſim in triumphum duxit, in qua ſeruitute etiã

1397. perijt anno 1397. Cùm igitur Guinen Ta- merlanes inuiſeret, petenti triginta capti- uorum millia dono dedit, quos ille in ſua ſecta probè inſtitutos, filio Sicaidaro tradi- dit, qui ipſorũ opera in bello feliciter uſus eſt, & grauiter ubicumq; potuit, Chriſtia- nos afflixit. Huic Affambecus cùm eſſet obſcuro genere ortus, filiam ex Trapezuntis Imperatoris filia natam uxore dedit: ve- ritus autem Iacobus Bècus, qui patri Af-

Sicaidar. sambeco ſucceſſerat, Sicaidaris ſorori potentia, occultè ipſum necari curauit: qua re ani-
 Iſmael
 ſofus. maduerſa Iſmahel filius Sicaidaris, fuga ſibi conſulendũ putauit. Tandẽ ubi adoleniſ- ſet, cùm eſſet magni animi vir, & diſſidijs fraternus flagraret Perſia, arrepta hac occa- ſione, Regnum inuadit, & ſectariorũ auxi- lio, qui magno numero ad ipſum conſlue- bant,

bāt, Rocemū, Persarum Regem, et Tartaros
 qui Rocemi partes sequebantur, aliquot cō-
 missis preliis fudit, Tartarosq; multis deinde
 cladibus affecit, & ipsorū urbes subiecit, &
 hoc modo rursus Perside potiti sunt Sa-
 raceni, qui secta tantū religione à Turcis,
 ut à nobis heretici, differunt. Mamaluchi
 quoq; cum essent in disciplina militari opti-
 mē instructi, Tartaros sepē repulere. Originē
 ij habuere talē. Solebant Calise Egyptj lu-
 xui voluptatibusq; dediti regni negotia ni-
 hil curare, sed per Admirātes omnia agere,
 penes quos erat belli administratio. Sala-
 dinus quidā homo obscurus eā adeptus di-
 gnitatem, Calisam Cayri obtrūcat, & sic v-
 traq; dignitate potitus, detestatus Egyptio-
 rū militū molliē, ad Circasios siue Zigas
 (populi sunt Christiani circa Meotim alio
 quā nos ritu utētes) manu prōptos & robu-
 stos, & bello quod cōtinuocū Tartaris gere-
 bāt, assuetos, misit. Ex his quotānis emit se-
 lectiores adolescētes nō paucos, quos ad ar-
 ma probē instruxit, et in Mahumetana per-
 dia Christiana eiurata religione sedulo in-
 stituit. Istorum opera in bello vsu Hieroso-
 lyma

Origo
 Mamalu-
 chorum.

Mamelu-
corū res-
gnum.

lyma an. 1187. subiugauit, ac Tartaris fortissimè tota ipsi⁹ posteritas restitit. Hi anno 1300. extincto in Saladini genere, cum nec su⁹ p⁹set legitim⁹ hares, Reges ex suo grege elegere, huc deinceps morè seruantes, ut fili⁹ patri nō succederet, aliquāuē Regia stirpis rō haberetur, sed Regis filij nō aliter atq; serui, qui quotānis aduehebātur, in armis instrueretur, nec aliquis pi⁹ q̄ ipse meruisset, cōmodi honorisue haberet, verū singulis cūa ex ppria virtute esset petēda. Serui isti venalitij, quasi soli nobiles essent, nulla Aegyptios arma habere passi sunt. Hi quāuis Tartaris sem^p inuicti obstiterūt, ac militari disciplina longè fuerint superiores, an. 1517. à Solymāno subacti sunt. Et hoc modo in Asia 3. potētes P^{ri}cipes euasēre, in Capadocia & locis vicinis, Perside, Aegypto q̄ Tartarorū potentiam ex hisce regionibus exegerunt.

Mosci
Tartaros
domāt.

In Occidēte verò, prope Mosconiā cepere quoq; Tartari Moscorū Regi, vel certis legib⁹ subiecti esse, vel sœdere deuinci, et nōnunq̄ ex ipsi⁹ iudicio P^{ri}cipē sibi p̄fecerūt. Tandē verò Regna Astracan, et Casanū q̄ ultra Volgā sita sunt, et ad mare Caspiū p̄tingunt

tingūt, anno 1551. sibi etiā subiecit, et sic nō solū in utraq, Sarmatia dominari desière, verū etiam pars Scythia intra Imaū ipsis adempta est, & Russiæ Imperatori subdita.

Indi quoque plura sibi adempta receperē, ut & Sina. Atque hoc modo limites tanti imperij non parum contracti sunt.

Modo quibus in locis Marcus Paulus Christianorum Ecclesias inuenerit, paucis dicamus.

Ad Meotidem igitur Paludem delatus Georgos homines Christianos Tartaris subiectos, Iudæis, & Mauris mixtos anno circiter 1250. inuenit, Græco viuentes ritu. In Armenia verò Nestorianos & Iacobitas. Meminit & ipsorum Patriarchæ, q, Abbates et sacerdotes ordinabat, quos ad vniuersa loca, ubi Christiani Ecclesias habebāt, in Babiloniā, Ægyptū et Indiā mitteret. Inde in Mediā profectus, Ecbatana (q, Taurus modò dicitur, & olī Regia Medorū fuit) celeberrimā urbē venit, ubi quoq, Christianos, Armenos, Iacobitas, Nestorianos, Georgos, Persas offendit: Saracenos quoq, pessimos, rapinas lege perfida edoctos exercentes

Indi & Sinae suā recuperant.

Peregrinatio.

Varie in Asia maiore Christianorū Ecclesiæ Christiani Georgi. Christiani Armeni. Patriarcha.

Christiani Medi.

Sola fides
in moriē
sib' Mau-
ris ad sa-
lutē exi-
gitur.

cētes qua liceat astu fraudeq; aliena inuade-
re, modò sua seēta hominibus parcat. Si
contingat istos à Christianis trucidari, mar-
tyres (si dijs placet) habentur, vocatōque
sacerdote sola fides requiritur ad salutem,
qua illi fatentur Mahumetem verum Dei
nūcium fuisse, & hoc modo sceleribus latē
aperitur ianua, quod & nostri nouatores
optimē norūt. Hac tempestate magnus erat
Tartarorum numerus, qui Mahumetem
professierant, quibus relicto naturali iudicij
lumine, nihil non quoque more Maurico si-
bi licere putabant, tanta inest vis malis o-
pinionibus.

Monaste-
rium S.
Barsami
in Media

Peruenit & ad S. Barsami monasterium
ubi & Abbas & multi monachi, qui reli-
gionis, nec non vitandi ocij causa zonas la-
neas texebant, quas altari in Sancti huius
memoriam erecto, dum missa sacrificium
offertur, & sacra officia peraguntur, positas
precibus sacrant, amicis ad Colicos dolores
artendos donant, ac in precio & veneratio-
ne etiam apud viros nobiles habentur.

Sonæ sa-
cræ Cos-
lica sa-
naut.

Hinc ad fretum Persicum, ubi est insu-
la Ormutipm, longo pergēs itinere solos Ma-
hume-

humetanos se vidisse meminit Marcus, Persas crudeles, inter quos multi sicarij degerēt appellās, nec eos vino uti scribit, nisi adeo cocto, ut dulcescens vini nomen amittat, Vinum tunc enim lege Mahumeti sibi non prohiberi dicunt.

Verum in hac regione alibi etiam Christianos esse litera Indica testantur. Scribit enim P. Antonius Quadrus in Epistola anni 1555. Persas Christianos ad se nunciū destinasse, quo sibi mitti cupiunt aliquos viros religiosos, à quibus in Christiana fide melius instituantur, addentes se Ioanni Evangelista institutionem Christianā acceptam ferre.

Christiani Persia.

S. Ioānes evangelista in Persia fide videtur fuisse

Addit in sua epistola Indica Michael Barulus, dicere eosdem se Romana Ecclesia subesse, atque Romano more sacra caeremoniasq. servare. Episcopum tamen se ab Armenia Patriarcha accipere debere. Saraceni quidam parēt, qui templa ipsis permittit, in quibus tremēdum altaris sacrificium offerant. Turcas tamē interdum irruere, & templa solo adquare: interdum ut sine molestia sacris operentur, ad montes & inaccessibleia

Persarum Romana Ecclesia subiecta.

cessa Turcis loca confugiendum esse : addit in Bassora ad quadraginta Christianorum millia habitare.

**Insulæ
Ormutij
æstus.**

**Ventus
adurens
& suffoca-
ns.**

**Cadavera
assa ad
ustaq; so-
le.**

*A Persia per Carmaniam Ormutiū ve-
nitur. Memorabile est æstate adeo hic seui-
re calores, ut ciuitate relicta certo tēpore in
continentem ad hortos suos iuxta flumen
se recipere cogantur. Supra aquam cra-
tes sternunt ligneas, ac veluti solarium
componunt, in quod tugurium ex viren-
tibus folijs, sub cuius umbra delitescant, e-
rigunt: nec id satis, sed etiam quotidie dum
ante meridiem à locis arenosis ventus
quidam adurens spirat, adeò ut impedita
respiratione suffocet, se usque ad mentum
aquis mergunt. Carmania Rex volens
quodam tempore Ormutinos tributa detre-
ctantes, dum his vacant refrigerijs, oppri-
mere, exercitum misit. Qui delituit in vi-
cina sylua nocte, mane verò cum ad areno-
sa loca venisset, totus interijt, adeoq; assa a-
dustaq; corpora sunt, ut dum cessante ven-
to, eò venissent Ormutini ad humanda ca-
davera, ne aërem inficerent, cum ea in
vicinas fossas traherent, brachia à cor-
pore*

pore auellerentur. Dactylus vescuntur,
non pane, quod is morbum ipsis adferret.
Mahumetani sunt ut & Carmani: hi
Tartaro parebant.

Qua hinc in Indiam pergunt merca-
tores, plerumq; latrones Tartarorū reliquia
grassantur, qui magicis artibus, tantas ex-
citant tenebras, ut cum se mutuo non vi-
deant, viatores facile opprimantur: his ar-
tibus tum studebant multi usque ad In-
diam, nec mirum, cum nulla apud eos tunc
Christiana fidei vestigia superessent.

Latrones
prestigia-
tores.

Qua à Carmania ad Septentrionem
pergitur, tertio itineris die desertum occur-
rit, in quo nullum reperitur animantis
genus, quod nihil tellus quo alatur, produ-
cat: imò nec aquam quidem habet, nisi
quodam loco viridem, de qua vel gutta
sumpta decies alium purgat, etiam iumen-
torum. Flumen tamen subterraneum
quarto die occurrit, quod quibusdam in
locis suo fluxu disrupta terra viatoribus
aquam prabet. Confecto septem dierum per
hoc desertum itinere, est Cobina Mahume-
sanorum ciuitas.

Carman-
nia.

Stagna
admiran-
da.

Flumen
subterra-
neum.

Cobina.

Octo

Timos
chaia.
Arbor.
Solis.

Octo alijs confectis ad septentrionē est provincia Timochaia ad Persidis fines, in ea est vasta planicies, atq; in illa arbor solis, quam multi Christiani etiam hac tēpestate siccam arborē vocant, de qua multa fabulatur. Fructum fert similem Castanea spinosum, sed nucleo cassum, folia habet ex altera parte viridia, ex altera cādida, lignum solidum colore buxco: prodigiosum id sanē, quod sola in hac vasta planitie sit, adeo ut ex uno latere decimo, ex altero centesimo miliari nulla conspiciatur arbor. Incola qui Mahumetani sunt, narrant hic Darium cum Alexandro signa conferentem occubuisse: Regio temperata est.

Hic quoque alibi arx sita fuit Assassinorū, qui latronum more quoscunq; vellent, interficiebāt, & magnis Christianos cladibus afficiebant, cuius secta origo sic traditur.

Aladinus quidam secta Saracenus in Persidis finibus, ut suis persuaderet, se illos vita beata participes facere posse, qui mādāta sua seruassent, in amenissima quadam valle, inter duos altissimos montes, hortos pulcherrimos, omni arborū suaves

res fructus ferentium, & florum genere ad
ornârat, quos undique splendidissimis adi-
ficijs incluserat: qua auro alijsq; coloribus de-
picta, & speciosissima supellectile instructa
erant, & varijs in partibus lactis, mellis, vi-
ni, & odoratarum aquarum fontes riuosq;
habebant: intus erant formosissima puella,
cātu musicisq; instrumentis, choreis, omni-
busq; blanditijs eos qui ibi erant oblectan-
tes: paucis nihil quod ad summam volupta-
tem desiderari posset, deerat. Locus erat na-
tura & arte munitissimus. Aloadinus
persuasit montanis istis hominibus, se Ma-
humeti socium esse, potestatemq; penes se
paradisi, ac beata vita impertienda esse.
Deligebat igitur adolescētes ad arma aptis-
simos, et educabat, & quo mādāta sua exe-
querentur lubentius, aliqua portione altissi-
mo somno consopitos, in eum locum trans-
ferebat, ubi excitati, per duos trēsue dies
omnibus voluptatibus fruebantur: & post
iterum, eadem portione somno obruti effe-
rebantur: & sic fiebat ut illi post nulla peri-
cula, nullos labores, ut eius mandata persi-
cere possent, subterfugerent: atq; quoscumq;
f ille

ille vellet, etiā in remotissimis partibus degentes, insidijs trucidarent. Horum autem ad 60. millia habebat. Instituit & in Syria simile quid. Hi milites cadibus & latrocinijs totam Asiam Christianis infestam reddebant: sed eos Tartari, intellecta nefaria arte, arce capta anno 1202. deleuerunt. Suberat enim Castrum Halooni vel Vlau Camo.

Via inter
ortum &
Boream.

Balaxia.

Bascia.

Totum hoc Persicum latus, quod septimo itineris die confici potest, praterea qua Aquilonem versus in Balaxiā, quæ 7. dierū habet iter, venit: & auro gemmisq; Turcicis abundat: Mahumetani sunt omnes.

Sequitur Bascia provincia, ad quam 10. confecto dierum itinere venit: Indigenæ Idololatre sunt, magicis artibus maxime dediti, perfidi, crudeles, colore fusci: gēmas, aurūque ex auriculis affabrè elaboratum pendunt, Idiomate proprio, vī & Balaxiani vtuntur.

Chesmur
caput Ido-
latriæ
& magiæ

Ad ortum equitando diebus 7. Chesmur provincia, caput & fons omnis Idolatriæ huius orbis occurrit. Hinc enim ad alios manat, & summi nefandæ artis magicæ

gica magistri prodeunt, qui Idola ad colloquia cogunt. Regio natura adeo munita est, ut à nullius potentia sibi metuant. Habent et Eremitas, qui summè, ne sua Idola offendant, peccata vitant, parcissimè victitant, & maximis ieiunijs se affligunt, diutissimè tamen viuunt. Ob religiosam quam ducere videntur vitam, populus maximè ipsos veneratur. Multa sunt horum monasteria. Gens ista, nullū animal non solum nō occidit, sed nec vulnerat, leditue: si opus sit carne vesci, Saracenorū opera in animantibus mactandis utuntur. Colore sunt fusco magis q̃ nigro. Corallū in summo habent precio.

Legales
iunantiū
vita,

Verū ne in Indiā tendamus à Balaxia in Cataiam inter Orientē & Boream pergamus, notemusq̃ gentium ad dexterā & sinistram occurrentium religionem.

Pergit in
ter Ortū
& Boreā

A Balaxia in Vochiam tridui itinere pergitur, ubi Incole probi admodum sunt, sed Mahumetani. Tres hīc integros dies semper in altissima loca ascendendum est, adeo ut nihil in orbe putetur sublimius, deinde ad plana quadam venit loca, ubi verueces sunt incredibilis magni-

Vochia.

Indiā.

Pamer.

itudinis cornua sex palmarū habētes, ex quibus pastores scutellas et vasa ad cibos excipiēdos, imò & sepes conficiūt. Occurrūt dein plani vastiq; campi Pamer nuncupati, omni habitatore vacui, adeo ut ne anis quidē ob loci altitudinem vsquam compareat. Fertunt hīc frigus adeo asperum esse & vehemens, ut ignis vigorem penē opprimat, & splendorem immutet. Dein aliud 40. dierum desertum per montes & colles, ubi nihil, ne herba quidem nascitur, succedit: plaga hac Beloro dicitur, & habitatore caret: nisi quod in summitate altissimorum montium sylvestres & feri Idololatra degant, qui ex venatione viuunt, & ferarum pellibus vestiūtur. Pergendo versus eandem cœli plagā, est ciuitas Cascar: Tartaro subdita: ciues sunt Mahumetani & Nestoriani, qui hīc aliquot tēpla habent: provincia hac 10. dierum itinere transitur.

Cascar.

Sammarchanda.

Sequitur Sammarchanda nobilis ciuitas: Christianos & Saracenos habet. Narrant hīc ante aliquot annos tale accidisse miraculum. Cū Zagathai germanus frater Imperatoris Tartarorum, Christi sacris esset

esset initiatus, Christianos præ latitia ad S. Ioannis Baptista memoriam templum extruxisse tali artificio, ut cum esset rotundū, uniuersum tectum una columna in medio fulciretur, quæ petra quadrata, è Saracenorū edificio sublata, veluti basi, magni pretij niteretur. Cum mortuo Zagathaio successisset filius impius, qui Christū nō coleret, ab eo Saraceni cupientes templum Christianorum destrui, basim illam columna repetunt & obtinent. Christiani templum Deo & S. Ioanni per dies 20. summis precibus & lachrymis magna humilitate, nec frustra cōmendāt: eo enim die quo petra restitui debuit, colūna supra eā ita eleuata cōspicitur, ut sine edificiij ruina tolli potuerit. Et etiam iam tunc cum Marcus Venetus hic esset, sic eleuata, & nulli innitens rei visebatur.

Miraculum.

Hinc quinto die Carcham venit: Mahumetanos & Christianos habet. Inde Cotam, quæ octidui abest, & producit vineas Pein, ut & Pein prouincia, quæ 5. dierum spaciō transitur. Incola Mahumetani sunt, hanc impurā consuetudinē seruantes: si 20. diebus abest alter cōiugū (ut sit dū peregre

Carchz
Christiani.
Cotta.

f iij itur)

Magna
Turcia.

itur) licet uxori alteri nubere, & viro aliā ducere. Prouincia ista, Cascar, Cotta, Peyn vsque Lop sub magna Turcia continentur, ut et Ciarcian: Mahumetani hi sunt, scuti & Lopēses, q ab ea s. dierū itinere absunt.

Lop ciuis
tas.

A ciuitate Lop venit ad arenosum desertum & sterile, in quo tamen aqua singulis diebus certis in locis inuenitur, quantum centum hominibus, & ipsorum iumentis sufficiat: cibi verò penitus nihil, quamobrem non solum mercibus, sed etiam com-
meatu plurimos asinos, potissimum tamen camelos, quod paucissimi sint cibi, onerāt, ut cū non sufficit commeatus, ipsa iumenta absumant. Desertū hoc nec aues, nec alia animātia alit, quia nihil hīc qd edāt prouenit.

Demon
nū pra
stigia.

Mira hoc loci viatoribus asseuerāt euenire demonū illusionib. Cū enim qs à societate aut aberrauerit, aut remotius abfuerit, amici aut noti alicuius de societate vocem illi effingunt, proprioq; cōpellant nomine, & hoc mō ignaros in deuia & precipitia ducunt: quin & totū sodalitiū interdū fallunt, dū strepitū de nocte multorū simul ambulantiū exprimūt, et ea ratione, proculextra viā abdu-

abducūt. De die quoq; hac spectra apparēt, specie figurāq; sociorū mentientia, ut fallāt.

Interdū armorū strepitū excitant, tympana & musices instrumenta sonāt, exercitusq; species apparēt, quib. viatorū agmē terrore perculsum diffugere ad denia cōpellunt. His demonū ludificationib⁹ subdūtur isti, q̄ Christo relicto Mahumetū haresesq; sequuntur.

Similia fieri in quibusdam haresi planē infectis locus recepi, ut qui fidei lumē refugiunt, tenebras & terriculamēta incurrant, omnemq; barbariem & morū improbitatē. Hi enim sunt digni perfidia fructus.

Ab hoc deserto cui peragrandō 30. dies insumuntur, se offert prouincia Tanguth, & urbs Sanchiō, in qua inter idololatrias, Turcas, & Saracenos nonnulli adhuc supersunt Christiani Nestoriani. Idololatra proprio videntur idiomate. Multa habēt monasteria in quibus sua Idola summē venerantur.

Tanguā
thia prouincia.

Inter cetera nato filio veruēcē sagināt, quem euoluto anno ipso natalis die recurrente immolant, coquunt, coctū dijs apponunt: multis interea pro filij salute, quem Idolo committūt, orantes donec Idolum, ut

Varia &
lepidæ
idololatrarum
superstitiones,

§ iiij opinan-

opinantur, omnem succū carniū hauerit;
dein domum asportant, & religiosè reue-
rēterque & lætè cum amicis epulati, ossa
pulchris vasis recondunt. Sacerdotibus I-
dolorum cedit caput, pellus, pedes, viscera,
& nonnihil carniū.

**Astrolo-
gi.**

Cū vir honoratior moritur, Astrolo-
gos vocant, ut cognito die Natiuitatis, in-
dicent quando, & qua ediū parte cadauer
debeat sub propitio planeta aspectu efferri,
& cremari. Ad mensem interdū cū fau-
stum diem prestolantur, cadauer aromati-
bus conditum, impositumq; arce ex densis
tabulis confecta, & sericis pannis repleta,
rimisq; probè obturatis, ne fetor quengquam
offendat, asseruant. Indies tamen domi mē-
sam sternūt, vinum cibumq; apponūt iāto
tēpore, quātū cibus qui apponūtur, absumē-
dis sat esse solet, ut spirit^{us} defuncti, quē ad-
esse putant, ciborū nōdore satiētur. Interdū
iubent Astrologi cadauer efferri per posticū,
aut etiam effractum murum, pro stellarum
felici aut infelici oppositione, ad ianuas, aut
eum quem effringunt murum, persuaden-
tes nisi id fiat, animam defuncti adibus dā-

**Animis
cibus ap-
ponitur.**

num

num aliquod illaturam: & si quid fortè mali accidat alicui domestico, dicunt cadauer non fuisse elatum oportuno tempore, aut per eam domus partem qua debuit. Dum effertur, domuncula quedam in via extruuntur, nō sine cibo & potu: ubi cadauer quiescit, donec anima cibo illis ut somniat, reficiatur. Et tantū virium sumat, quantū satis sit ad ferendā cadaueris sui exustionem. In charta, qua ex arborū corticib⁹ fit, depingūt viros, fœminas, equos, camelos, nummos, vestes, & similia, quibus opus esse in alia vita putant, quam simul cum cadauere exurunt, existimantes omnia illic præsto fore qua depinxere. Dū hac fiunt, adsunt qui varia pulsant Muscorum instrumenta.

Sequitur Chamul prouincia, & ciuitas multorum oppidorum caput, Incolas Idololatras habet, qui natura faciles sunt, & hu- Chamul
Prouin-
cia. mani adeo, hospitalesq̃, ut non solum peregrinis ades cedant, sed & uxores & filias, ipsi rus interea se recipientes, unde omnia necessaria hospiti mittant, monentq̃, dum abeunt, ut humanissimè hospitem tractet: nec domum reuertūtur, donec ille abierit.

Cum

Cum ignominiosum hoc probrosumq; malum Camus edicto publico sustulisset, forte eo anno terra non tam copiose fructus produxit. Illi inhospitalitatis penam ab iratis Dijs immissam id interpretabantur, quorū gratia in peregrinos fuissent adeo liberales. Itaque multis precibus apud Camum contenderunt, ut ea consuetudo reuocaretur, ne irati Dijs, ob inhumanitatem in se gravius animaduerterent in posterum. Quibus Camus: Si tanta (inquit) infamia gaudetis, fruimini. Illi leti ad summam illam humanitatem rediēre.

Succuir
Prouincia.

Confecto 10. dierū itinere offert se Prouincia Succuir: Idololatra sunt & hic, nōnulli tamen Christiani, estq; magna Prouincia Tanguthia, ut & Chamul.

Campi.

Metropolis Tanguth est Campion, in qua Christiani tria pulcherrima habent iēpla. Idololatra verō magnū monasteriorū Idolis dedicatōrū numerū, in quib. multa Idola lignea & lapidea affabrè facta, & auro obducta visuntur, quadam etiā 10. passuum altitudinis, quibus circūstant multi parui Dijs & veluti discipuli. Religiosi Idololatra

Idolatra, quia castitatē servant, & ab inhonestis quibusdam abstinēt, in precio sunt.

Putant indigena nō esse peccatū, si quis cū muliere id ex amore petenti cōsueſcat: peccatum tamen eſſe, si vir id primò proponat.

Vxores ducūt 30. Prima tamē cateris maior habetur: repudiant eas quæ non bene ſe gerunt: à nullis dotē recipiunt, ſed dant ipſi armenta quadā, & ſermos, eò quòd queſtuosa, non ocioſa ſint vxores. Singulis mēſibus ter aut quater à carne & ſanguine ex religione abſtinēt. Degūt hīc quoq; Saraceni.

Si dierum 12. itinere pergas, occurrit ad Septentrionē Ezina: Idololatra ſunt et hīc.

Ezina.

Modo relictā via qua Boreā inter & Ortum itum eſt, Septentrionē petamus. Confecto 40. dierū deſerto, ſe offert Corchoran ciuitas, qua ſuo ambitu tria miliaria cōplectitur, vallo, quia lapidibus carent, circumdata: habet & magnam arcem, in qua Præſectus habitat. Hoc loci, antequam ad bella animum adiecerant, Tartari degebant, quòd plurima hīc eſſent paſcua & vaſti campi. Hinc egreſſi Vmcamum ſubiugârunt.

Septentrionem
petit.
Corchoran.

Relicto

Bargu.

Mecriti.

Relicto Carchorā & monte Altay Septentrionem versus occurrit vasta planities Bargu, per quam 50. vel 40. dierū spacio itur ad Oceanum, multa habet loca paludosa, & lacus. Populi Mecriti dicuntur, mores Tartarorum quibus subsunt, observant, Sylvestres sunt, carne victitant cuiusdam animatus similis ceruo, quo etiam vehuntur. Vescuntur & anium quodā genere, quod euulsis plumis, ut noua renascantur, æstate circa aquas istas & paludes versatur. Hinc fit ut plurima capiantur. Frumento & vino carent, hyeme verò ob frigoris asperitatem nec aues, nec alia animalia hic reperiuntur. Ad mare mons est, in quo Falcones & alia similes aues: nemo tamen hominum degit. Est & insula in mari, in qua Falcones & Accipitres, aliæq; rapaces aues versantur, tantumque hac insula ad Septentrionem accedit, ut stella polaris nonnihil ad meridiem illis vergere videatur.

Iter ad
Ortū ins
stituit.

Modò reuertamur Campionem, & Cami Regiam visitemus. Rursum s. dierum spacio ad ortum iter incidit varijs demonū spectris

ſpectrus infeſtum, quorū voces audiuntur terribiles: dein in urbē & regnū Erginul, quod ſub Tangutia eſt, ingredimur, ubi Idololatra ſunt, Turca & Neſtoriani nōnulli.

Chriſtiani
ni Tangu
tiani.

Si Auſtrum inter & Ortum vergas, offeret ſe Singui urbs & Prouincia, qua 25. dierum itinere peragrari poteſt: multa habet oppida, eſtq; via in Cataiam: Idololatra hac loca habitant, Mahumetani & Chriſtiani. Hic animal quoddam pulchrū inuenitur, quo & veſcuntur, unde muſcus ille ſuauiſſimus habetur. Eſt magnitudinis capra, pilis ceruinis, craſſioribus tamē præditum, cornubus caret, pedes caudamq; felis habet, dētes infra ſupraq; duos ſogos admodum. Huic circa umbelicum, dum luna eſt plena, tumor oritur, abſceſſuſq; ſanguineus, qui cum pelle abſciſſus, & in ſole ſiccatus, muſcus eſt. Habēt et boues ſylueſtres, quorū pili ſunt ſubtiliores byſſo: viri ſunt imberbes adeo ut in mēto vix 4. pilos cōſpicias: Idololatra ſunt, & multas ducunt uxores.

Singui.

Muſc' oo
doriferus

Tertio hinc itineris die eſt Egrigaia prouincia, cuius metropolis Calatia, Incola Idololatra ſunt, aliquot etiā viſuntur Chri-

Egrigaia
prouincia
Calatia
Metropol.

ſtiano-

Tenduc
Prouicia
tota penē
Christia-
na.
Prateiā-
nis regia.

stianorum Nestorianorum templa.

Si ortum versus dirigas iter, Tenduc occurrit. Prouincia hac multa habet oppida, Metropolis eiusdē nominis Tenduc Regia est Prateiannis: Indigenarū maior pars cū suo Rege Christū colit. Hīc imperabat Vmcamus, quem Cingis primus Tartarorū Imperator in suam potestatem redegit: & qui anno circiter 1290. partem domini Vmcamī sub Cobila regebat, de Vmcamī stirpe quartus erat: Rex & sacerdos Georgius dictus. Quāuis autem minor multo sit Prateiannis potestas, & sit ipse Camo subditus, tamē hanc Regiā familiā Tartarorū Imperatores in tanto semper habuēre honore, ut ijs qui de Vmcamī stirpe sunt, filias suas tradāt uxores. Quāuis aut huius Prouincie Rex Prateiannes sit Christianus, totiūq; populo dominetur, multi tamē in ea degūt & Mahumetani & Idololatre: vnde patet rursū tam horū Christianorū, quā Regum aut negligentia, aut in cōuertendis gentilibus impotentia, qui ipsos quibus tot imperârunt seculis, ad Christū adducere non potuerint, id est quod dico, erroribus inuolutis

latus Deū nō impartiri eā gratiā quā veris
Ecclesia Catholica mēbris. Hīc igitur Pra-
teiānes Tartaris circūfusus regionib⁹ & re-
gnis imperabat, & iā vsq; succēssere legiti-
mi haredes, estq; hic Georgius inter ipsos
Principū maximus. Sunt porro dua regio-
nes, in quibus post regnavit Vng & Mon-
gul, nos Gog & Mogog appellamus. In Vng
degunt populi Gog, in Mongul Tartari.

Quib⁹ im-
perat
Prztoiā-
nes.
Vng.
Mongul.
Gog &
Mogog.

Ortū versus qua itur in Cataiā, multa
sunt vrbes & oppida in quibus degūt Ido-
lolatra. Mahumetani & Christiani Nesto-
riani. Est inter ceteras ciuitates Sindicin,
in qua multa mechanica artes vigent, oē
gen⁹ armorū conficitur, & quicquid in ex-
ercitu requiri possit. Ciangnor tridui
itinere peruenitur. Inde alio tridui, q̄ sem-
per equis confici intelligo, Xandu ortū ver-
sus & Boreā: hāc Cobila extruxit, adifica-
uitq; in ea sumptuosissimū palatiū ex mar-
more alijsq; lapidib⁹ summo artificio elabo-
ratū, huic murū adiecit qui ambitu suo sex-
decim miliaria complectitur, in quo sunt
amenissimi campi, fontes & flumina, &
omne gen⁹ animalū & ferarum, falcones,
acci-

sindicinē

Ciangnor.

Xandu

accipitresq; hic plurimos alit, & leopardos
ad feras capiendas expeditissimos. Est hinc
& amœnissima sylva, in eaq; domus, qua e-
legantibus columnis inauratis innititur, cuiq;
columna draco assculptus adfixusq; est, qui
caudæ voluminibus & spiris colūnas am-
plectitur, capite verò laquearia, quibus ta-
bulatū innititur, fulcit, alas utring; ad ex-
tremum contignationis extendens. Huius
loci aër est saluberrimus, quare statim tem-
poribus huc se recipiunt Cami.

Taidu.

Edificauit & aliam urbem Cobila è re-
gione Cambalu ultra amnem, quadratam
totam, qua Taidu dicitur, & suo ambitu
24. miliaria amplectitur, maior tamen ea
est urbs Cambalu.

Pulisan-
ga flumē

Decimo à Cambalu miliari est flumen
nobile Pulisanga, quod longo tramite in O-
ceanum se exonerat. Pōtem habet pulcher-
rimum, 25. fornicibus confectum, longum
300. passibus, latum 8. adeo ut deni equites
commode ipsum transeant. Vtring; insignes
assurgunt columna, inter se passu cum me-
dio distant: in summo cuiusq; columna leo,
res sanè visu pulcherrima: In extremo verò
pontis

pontus assurgunt dua maxima columna, simul pluteis intermedijs connexa, atq; in earum summo & ad bases marmorei leones: qui ad bases, ingentis sunt molis.

Hinc abest versus Occidentem 30. miliaribus Gonza, vrbs multis idolorū monasterijs clara. Si ulterius pergas, fines Cataia ingrederis: si verò eam cœli partē, quæ inter Ortum & Meridiē ducit, Mangi Prouincia occurrit. Sed modò ad Occidentem nō nihil iter corripiamus, si quod fortē religionis Christiana vestigium occurrat.

Gonza
vrbs.

Mangi.
Versus
Occidentem
modò per
git.

Gonza igitur relicta, 10. die offert se Regnum & vrbs maxima Tainfu, mercibus artificibusq; varijs & armis bellicis clara: quæ & vites habet, unde vinū conficitur.

Tainfu.
Regnū.

Pianfu.

Hinc alia maxima ciuitas Pianfu septem dierū equitatione abest: in via multa sunt ciuitates & oppida quæ mercimonijs maximè florēt: serici hīc ingens copia. Nec procul abest Thargin castrum munitissimum, insigni veterum Regum palatio exornatum: in quo Regum famosorum, qui in his locis olim regnauerunt, eleganter depictæ cernuntur imagines: inter quas erat

Thargin
castrum.

Regis

Regis Dori, qui loco munito confisus Vmcamo sine Prateianni olim rebellauerat: quem in potestatem suam redactū Vmcamus suis armentis vili indutum habitu, non sine custodibus, ne aufugeret, biennio prafecit, volēs hoc modo superbum animi morbū curare. Dein ad se adductū, post grauē reprehēsiōē, Regalibus indutū vestib⁹ ad sua remisit, qui deīde submisē se gessit.

*Caramo
ram am
nis vastis
fima.*

*Zinzib
ber,*

*Caciam
su.*

*Quenzā
fu,*

Vigesimo ab hoc castro miliari est insignis omnis Caramoran, largus adeo & profundus, ut nullum admittat pontem.

Non procul ab huius ripis Zinziber passim nascitur, item arundines sesquipedalus crassitudinis.

Vltra hoc flumen biduo abest Caciamsu, Idololatrias habet, hīc copiosē galanga-spica, & alia nascuntur aromata. Prædicta loca omnia mercibus & diuitijs abundant.

Dum septem alijs diebus pergitur per multas ciuitates & oppida, in quibus Turca, Saraceni, & Christiani & Nestoriani degunt, est Quenzamfu olim multis claris Regibus nobilis ciuitas: sunt & hīc Christiani.

Octiduo

Oëtiduo abest Achbaluch, Idololatra
 sunt & hîc. Inde 20. die veniunt ad magnā
 urbē Sindinsu, cuius ambitus 20. absoluitur
 miliaribus, in sinibus Mangi posita, multis
 abundat amnibus, quorum vnus eam cir-
 cunfluit, aliqui medio miliari patent. In-
 signi hîc artificio & magnitudine pōtes vi-
 suntur, utrinque egregia ex marmore as-
 surgunt columna, quæ tecta pontium ful-
 ciunt, in pontibus aduersa ex utroque la-
 tere mercatorum officina constructæ sunt.
 Flumina hæc extra urbem coniuncta am-
 nem vastissimum Quian appellatum con-
 ficiunt. Indigenæ Idololatra sunt.

Achbas
 luch.
 Sindinsu

Quian
 amnis.

Quinto hinc die magna Prouincia The-
 beth limites se offerunt: gens hæc adeo de-
 mens est, ut turpe putent ducere virgi-
 nem, Dysq̃, ingratum. Mercatoribus igitur,
 qui hac iter faciunt, violandas offerunt.
 Crudelissimi sunt, Idololatra & perfidi: hos
 cum sibi subycerent Camus grauius affli-
 xit. Corallo moneta loco vtuntur.

Thebeth

Sequitur Prouincia Caidu, sunt & hi Ido
 lolatra, nihil præcedētib⁹ castiores, ut q̃ do
 mo relicta, uxores tradāt hospitibus, signo
 t y etiam

Caidu,

Gariophi-
li Arbus-
tum.

etiam ianua id indicante appenso: quo non ablato, mariti domum non remeant. His impudicitij Deos sibi demereri putant, foreq; propitios, & frugum copiam largituros. Gariophili hîc nascuntur, arboris id genus est paruum lauro nō dissimile, floribus albis & parvis, quales gariophilus exprimit. Proueniunt & alia aromata.

Amnis
Brius au-
rifer.
Caraian.
Iaci Reg-
num &
vrbs,

Si iter 15. dierum adijcias, ad finem prouincia veniēti, amnis Brius aurifer occurrat, qui hanc à prouincia Caraian septem habente regna diuidit: cuius incole Idololatra sunt, ut & Iaci, ad quos septimo die peruenitur: habet tamen & Christianos Nestorianos & Turcas, & Saracenos. Nec hîc reputatur iniuria alterius abuti coniuge. His dementiores sunt Carazani Idololatra, ad quos 10. alijs diebus peruenitur: hi enim viros præstantes forma, elegantioribusq; moribus & alijs natura donis pluribus præditos, hospitio exceptos, etiā si nobiles fuerint, occidere solebant, existimantes hoc modo omnia felicius domi successura, si præstantium virorum anima in adibus suis remanerent. Ferum hoc facinus, ut & Sara-

Caraza-
ni.

*Saracenorum quadam graui indicta pœna
Cobila prohibuit.*

*Sequitur Prouincia Cordandan, quæ s. Cordana
abest dieruta itinere, Metropolis Vocia. dan pros
Indigenæ, auri laminæ dentes tegunt. uincia.*

*Moneta est ipsis aurum certo pondere,
quo adeo abundant, ut unam auri un-
ciam cum quinque argenti, quo carent,
libenter commutent. Potum ex oriza &
aromatibus optimum conficiunt. Idolus &
templus carent. Seniores domus, quia ab
eo orti sunt, & quicquid habent boni, ei-
dem acceptum ferunt, adorant. Gens est
sine literis & libris, syluestris planè, quod
cum exteris nulla commercia exerceat.*

*Cum agrotant, Magis medicorum loco Magica
tam hi quàm Iacenses & Canduenses, uti curandi
consueuerunt. Magi cum vocantur, Mu- ratio.
sicos adducunt, qui varijs instrumentis so-
nent, tripudiant, & canant quadam ad ho-
norem Idolorum, donec demon aliquem
istorum corripiat. Tunc cessantibus omni-
bus quarit Magus ab arreptitis causam
morbi, & quid sit adhibendum remediij.
Respondet demon, offendisse talem deum,
t iij nomi-*

Sacrificia,

nomine ipsius expresso. Orat igitur Deum illum Magus, ut placari velit: Egrum enim de proprio sanguine oblaturum sacrificium. Si demon putet non superasse spem salutis, ait Deum adeo offensum, ut nullis possit in gratiam redire sacrificijs: cum vero spes est vita, exigit certa veruecum sacrificia, nigris capitibus praedictorum, praeterea conuenire debere Magos cum suis vxoribus, ut proprijs manibus sacrificia hac imolent. Parentes agroti in omnibus quae imperantur, religiosè obtemperantes, verueces mactant, sanguinem in caelum iaciunt. Magi vero cum suis vxoribus faces accendunt, totam domum suffiunt, aloës ligno, iure carniū victimae, domum aspergunt, ut & potu ex aromatibus confecto, idq; ridendo, cantando, trepudiando ad illius Idoli cui celebritas hac instituta est, honorem. Dein arreptitium interrogant, an Deo satisfactum sit. Si aiat, mensa accumbentes de victimis lati epulantur, & libaminibus potant. Si sanatur ager, Idolo ascribunt: si moritur, dicunt in sacrificio commissum esse errorem aliquem, quod pri-

mè

modò aliquis de sacrificio, antequam ablatum esset, gustarit. Sacrificia hac cum suis ceremonijs in morbis ditiorum repetuntur sapius, et in Cataia et Mangi Prouincijs, quia medicis destituuntur, sunt admodum usitata.

Modò meridiem versus instituiamus iter, & Indos aliqua ex parte inuisamus: nam & regum Mien & Bengala magnus Camus anno circiter 1273. suo quoque adiecit imperio.

Pergit
ad meridiem.

Distat Mien à Cardandā iij. diebus quindecim. Nobilis est ciuitas, sed incole Idololatre sunt, ut & Bengalani. Rex Miena potens adeo fuit, ut moriens monumentum eiusmodi sibi parari iusserit. Sepulchrum partim argenteis, partim aureis laminis obduci voluit: ad caput PIRAMIS assurgebat marmorea, 70. pedes alta, crassa uero æquabiliter: in cuius summo sphaera, laminis aureis, crassitudinis unius digiti tota tegebatur, ita ut præter aurum nihil conspiceretur. Sphaera abundabat nollulis aureis, quæ flante vento tinniebant. Similis altera ad pedes argenteis laminis uelata erat posita, res sanè spectatu dignissima.

Sepulchrum aureo gemmisque conspicuum.

t iij

Cum

Cum Tartarorum (qui graue sacrilegium putant, si sepulchra violentur, aut mortuis aliquid indignè irrogetur) exercitus huc venisset, res hac ad Camum deferretur: qui quòd Rex monumentum hoc ad aeternam sui memoriam fieri voluisset, violari non permisit.

Bengala. *Bengula India intra Gangem confinis est, regnum est potens, insignes habet Magos, & Idololatria siue incantationum scholas, quibus operam dant omnes nobiles ex veteri consuetudine: triginta dierum spacio tota pertransiri potest.*

Brachmanes.

Similiter si in Indiam penetres magis, non desunt Brachmanes Idolorum sacerdotes, qui omne genus animalium incantationibus cogunt ad lubitum: ingentes pisces ne piscatores perdant, stupidos reddunt, nocte tamè liberant, ne furibus surripiedi quid occasio detur, q̄ sibi à piscibus metuunt.

Gani,

Est in Malauar genus quoddam hominum, Ganos vocant, qui boues occidere non audent: si tamen mortuos inueniant, libèter eorum vescuntur carne: stercoribusque eorundem ades suas tunc obliniunt.

Terra

*Terra tapetis strata insident , honorandi
eam ex qua orti sunt, & in quam resoluē-
tur, ut aiunt gratia, nec satis eam honorari
posse asserunt , qua nos producit, tantaq; ad
usum nostrum necessaria . Hi originem ab
ijs qui S. Thomam occiderunt, ducere dicū-
tur: nec fieri posse , ait Marcus , ut eorum
quispiam, etiam si à 10. viris trahatur , in
templū huius ciuitatis, quæ parua est, ubi S.
corpus iacet, inferatur. Confluunt eò multi
Christiani & Saraceni deuotionis causa ,
sancti opē implorātes: auferunt secū pulue-
rem loci qui rubricat, ubi fuit martyrio af-
fectus : quem agrotus cum aqua propinant,
ad varios morbos pellendos.*

*Terræ
venera-
tio.*

*S. Thomæ
sepul-
chrum.*

*Anno 1288. Princeps quidam, cū non
sufficerent horrea , orizæ quam messis co-
piosa attulerat , recipiendæ iussit eam in
Xenodochium templi , in qua peregrini,
qui sanctum locum visitabant , recipi sole-
bant, inferri. Rogatus ne id faceret, audire
noluit. Apparuit homini in somnis D. Tho-
mas, iaculum gutturi adigit , dicens : Nisi
Xenodochium euacues , & veteri vsui re-
stituas, peribis. Princeps totus perterritus
non*

non solum imperata facit, verum etiam publicè omnibus quæ acciderant, narrat. Hac & multa alia tunc facta esse miracula huius sancti intercessione, Marcus Venetus asseuerat.

**S. Thos
maz pere
grinatio.**

**Niceph.
l. 2. c. 40.**

Quoniam verò huius sancti memini, gratum fore puto, R. P. T. paucis consideranda proponere, quæquam Apostolorum aut discipulorum Domini hic populis Euangelij doctrinam proposuerit. Videor mihi non falli, si D. Thoma id magna ex parte ascribam. Is enim in Æthiopiâ delatus, Abessinios docuisse legitur. Inde in Zocotoran insulam ad Æthiopiæ Promontorium, quod modò Guardafumi nominât, non adeo procul à freto maris rubri positum traiecit, ubi & templum in ipsius memoriam exstructum etiam hodie visitur: & insulani narant suos maiores doctrinam fidei ab hoc sancto Apostolo accepisse: ut latè in epistola sua anni 1555. P. Gonsalus Rodoricus, qui in Zocotora fuit, scribit. Hinc recta in Persidem nauigasse videtur: inde in vicinam Mediam & Parthiam: hinc in Hyrcaniam: quibus in locis omnibus ipsum

*sum verbum Dei proposuisse, graues autho-
res, Origenes Tom. 3. explicat. in Genes. &
Euseb. Eccles. histor. lib. 3. cap. 1. Nicep. lib. 2.
cap. 40. testantur.*

*Deinde ad Hyrcaniam, Bactrianos, & viterb;
Sacos in Indiam penetrasse affirmant Hie- Chron.
ron. in epistol. ad Marcell. Metraphrast. in part. 14.
vita Thom. Isidor. de Patrib. noui testam.
Item Abdias. peruenisseq; usq; in Schytiam
extra Imaum positam, & Cataian, & re-
gnum Mangia usque ad Oceanum perua-
gasse, & ad urbium maximam extremāq;
Quinsaian pertigisse: nam & ibi Christia-
nos Nestorianos inuenit Marcus Paulus.
Nec his contentus fuisse videtur S. Aposto-
lus, verum in Iapaniā insulam, quae ferè ex
aduerso est, ubi multa Christianorum vesti-
gia, & si nihil religionis usq; ad nostra tem-
pora perdurasse, ex Pauli Sāsidiy Iapania de-
scriptiōe, & literis Indicis et Iapanicis col-
ligere licet. Certè Marcus Paulus (qui Insu-
lam vocat Ziapangu, modò Ziapā aut Gia-
pan, & quod latina facie dicimus Iapania)
ait Christianos à Ziapanibus, quando cum
ipsis disputabant, rogasse cur tam diuersas
forma.*

formarent Deorum imagines et monstrosas formas. Audiuere ergo hoc teste olim aliquid de Christo, nec potuere non aliquando ad ipsos traiecisse sacerdotes Christiani, qui Quinsai & in prouincia Tenduc sub Præterianne agebant, si forte S. Thomam nolis.

S. Thomas in America fuisse videtur.

Procedam ulterius, & dicam Sanctum hunc qui Æthiopes primo adeo refugisse legitur, etiā in Americā traiecisse, ut ex epistola P. Emanuelis Nobrege ex Brasilia anno 1552. missa colligere licet. Norūt enim quoddam Zoma (ita S. Thomam appellasse videntur indigena) referre miraculum. Et ne cui adeo noua referre videar, quasi America nostro orbi nunquam cognita fuisset, Plato certè hīc fuisse terram, ut & Ægyptij sacerdotes, qui antiquitatem erant diligentes inuestigatores, hīc fuisse terram in principio sui Timai docet, & Athlantiidem eam vocat. Adhac tempore Seneca, annus fortè ab hinc 1500. mare Athlanticum frequentatum fuisse nauibus videtur: ac tunc studium quoque fuisse hominibus nouas regiones quarere: scribit enim hoc modo Seneca:

Venient

Venient annis

Secula feris, quibus Oceanus

Vincula rerum laxet, & ingens

Pateat tellus, Typhísque noues

Detegat orbes,

Nec sit terris vltima Thyle.

Nisi forte prasagium fuisse Poëta velis, quale & illud Sybilla carmen, quod de Indis anno 1505. in calce Lunæ promontorij (Rochan de Sinna vulgò appellant) ad lit- tus Oceani pile siue quadrata columna, reg- nante magno Lusitanorū Rege Emanue- le, sub terra inuenta erutaq; Romanis lite- ris insculptum est.

Promon-
torium
lunæ.

Voluentur saxa literis & ordine rectis

Cùm videas Occidens, Oriētis opes.

Gáges, Indus, Tagus, erit mirabile visu,

Merces cōmutabit suas vterq; sibi.

Huc accedit quod scribit Marinus Siculus

lib. 19. historia Hispanorum, olim Romanos

Athlantidē hanc siue Americā nouisse hoc

argumēto, quòd in aurisodinis numm^o ane^o,

inuentus sit, agente ibi Episcopo Reueren-

dissimo D. Ioanne Queuede de S. Francisci

familia: in qua effigies Augusti Caesaris con-

spicie-

Sibil. vae-
ticin. Oc-
cidijs de-
cretum.

ſpiciebatur: quē ob rei admirabilitatē miſſū
 fuiſſe ſcribit ad ſummū Pontifi. per D. Ioā-
 nem Ruſum Archiepiſcopum Conſentinū.

Quare & D. Thomas ſi non diuinitus,
 notitiā certē habere potuit Athlantis ex
 hominum Iapanum aut mercatorum Pro-
 uincia Mangi relatu. Cū Mahumetani nō
 ita ab America remotas Moluccarū aliasq;
 inſulas iam multo tempore, (ut ex literis
 Indiciſ liquet) occupārint, ac mare hoc in
 extrimo Occidēte ultra Americam poſitum
 maximē frequētārint. Nec obſtat huic ſen-
 tentiæ quod in Malauare D. Thomas occu-
 buit: Id enim ſtudio fuit Apoſtoliſ, loca in
 quibus aliquando fuerant, viſitare, ad recē-
 ter conuerſos confirmandos: ſiquidem non
 minor eſt virtus, quā querere parta tue-
 ri. Cur autem extinctum ſit lumen fidei, in
 prōptu eſt. In Aſia enim præceſſere plurima
 & diuerſa hæreſes, quæ ſemper omnē bar-
 bariem inuehere ſolent: ſecutus eſt Mahu-
 metiſmus, præterea Idololatria vix deleta
 reſloruit: in America quia vix ulla ſupſunt
 veſtigia, paucis videtur Chriſtus innotuiſſe.

Ad Ortū Sed ad Ortū unde digreſſi ſumus, reuer-
 tamur,

tamur, si fortè hic aliquot præterea Christianorum cætus detur inuenire. Occurrit Cāgigu prouincia, cuius Rex Camo tributa pendet. Indigenæ Idola colunt. Hi colligatis acubus totum corpus eleganter & artificiosè pungunt, pinguntq; in eo oë animatiū gen⁹. exprimētes: pūcturis adhuc recētibz atrū liquorē infundūt, ut sic perpetuū maneāt: sunt artifices qui aliud nihil exercēt operis.

tendit in
Cataia.
Cāgigu.

Hinc 25. dierum itinere abest Amu ciuitas. Ab ea octidui spacio Tholomā: utrobiz, sunt Idololatræ: cadauera defunctorum igni tradūt. Sunt & hic Christiani nōnulli.

Amu.
Tholos
man.

Duodecimo dein die ad magnā urbem Sindifū Sindifū venit: hic insignes delicatosq; pānos ex corticibus quarūdam arborum, quibus æstate vtuntur, conficiunt.

Sindifū

Vigesimo inde die Giugui. Quarto hinc Pazafu meridiē versus occurrit, quæ oīa sunt loca magnæ Cataiæ. Ferocissimi hīc sunt leones, & canes atrocissimi, adeo ut vir vnus arcu armatus cū duobus canibus sufficiat ad leonem superandum. Leo si arbor prope adsit, illi se admouet, ut aduersus pugnet: sin minus, cūm sciat se canibus non posse

Giugui
Pazafu.
Ad meri
diem per
git.

posse aliter resistere, tanti est animi, ut non fugientis modo recedat, sed pedetētim, licet canes morsibus euntem insequantur, graui-terq; ut & vir sagittis petendo, ledant, donec effuso sanguine concidat, aut locū pugnae opportunum inueniat: ita enim fortiter perire mauult, quàm fuga vitam sibi cōsulere.

Confecto tridui itinere, occurrit Ciāglu.

Cianglu.

Cingli.

Tindinfu

Quinto dein die est Cingli. Sexto Tin-

dinfu, vrbs & prouincia. Septimo vero

(semper iter agēdo per multa oppida, quod

& in itinere inter praecedentes vrbes acci-

dit, maiores enim tantū nominauimus, se

offert Singuimatu: fluuiū habet, qui partit^o

fertur versus oriū, & Cataiā altera sui par-

te: reliqua verò versus Occidētem & Man-

giā, infinita fert nauigia cum maximi pre-

cij mercib^o. Hic enim passim sunt potentissi-

mi mercatores. Idololatra sunt oēs incolae.

Sedecim praterea itineri insumptis die-

Caramo-

rū amnis

bus, occurrit amnis Caramoran, qui in Vm-

cami siue Pratoianis prouincijs & Septen-

trione oritur, nauibus quoq; celebris, & in

eo ubi unius diei itinere ab Oceano abest,

nauale visitur, in quo continuò 1500. naues

ad ma-

ad manum sunt, et in unaquaq; 15. equi & 20. viri, si forte eorū opera ex insperato foreb utendū, provincia aliqua aut insula rebels lante. Hoc loci utring, ad ripā amnis ciuitas posita est, ad alterā Coiganzu, ad reliquam Quanzu. Traiecto hoc flumine, in Māgian provinciā reliēta Cataia ingredimur. Est autē Mangi potentissima nobilissimaq; totius Orientis provincia, quæ venit in Cobila potestatem anno circiter 1209.

Coiganzu. Quā Mangi.

Verū pergendo Ortum versus & meridiē, offert se Coigāzu, ut ad eā reuertamur, vrbs pulcherrima. Inde unius diei itinere abest Pangin: tridui Tinguī, quod aquali ab Oceano spacio distat. Idololatre sunt omnes. Si ad eādē cæli plagā pergas, Iāgui nobilis ciuitas occurrit: cui 27. alia subsunt. Huic præsuit Marcus Paulus, qui totum hoc iter confecit, & diligenter descripsit. Si ad Occidentem declines, occurrit nobis provincia.

Pāgin Tinguī. Iāgui.

Nāghin, in qua magna & admodū nobilis vrbs Saiāfu, quæ alijs 12. imperat ciuitatib⁹. Si qua Vulturū spirat, eas, obicit se Singui, ad amnē Quian, qui alibi miliaribus 10. patet, alibi 8. ac longo admodū tramite, qui

Nāghin. Saiāfu.

Quian amnis.

qui vix 100. dierū itinere conficitur, se in Oceanū exonerat, 16. praterfluens provincias, ad civitates verò 200. aliuū. Totus hic tractus mercibus nauibūsq̃ mirabiliter floret, adeo quòd Singui quinque millia nauium se vidisse affirmet Marcus: in alijs verò locis plures. Nihil nisi Idololatrias in his plagis requiras, in Cayngui, quæ ad dicti amnis ripam sita est, monasteriū visitur, in quo 200. Monachi Idololatra degūt. In populosa Cinguiansu opibus mercibusq̃ abundante, duo Nestorianorū tēpla, quæ anno 1274. fuēre a Præfecto quodā Nestoriano, qui triēnio urbē gubernauit, fabricata. Abest ab ea Tinguigui, quā Dux Chinsabaia Alanorum Christianorū opera Camo subiugauit: et idui equitatione ad eam quæ Vulturū spirat plagam est Singui (quod terrenum sonat) ciuitas, suo ambitu 20. miliaria continēs, & 16. alijs magnis imperat ciuitatibus, doctos habet medicos.

Tinguigui

Singui.

Quinsai
urbium
maxima

Hinc quatriduo venit ad urbē maximam Quinsai, quā cœlestē vocāt, quā nullā maiore in vniuerso orbe inueniri Marcus ausumat, ut quæ 100. miliaria suo ambitu

bitu continet. Plateas habet latissimas ob magnā hominū frequentia: numerantur in ea familiarū decies decē & sexcēta millia. Sunt praterea in ea prasidiarij milites ter decies 100. Et in tāta hominū multitudine, unicū est Christianorū idq; Nestorianorū tēplū: plurima tamē Idolia & Nosocomia, & xenodochia in pauperum gratiam constructa. Amnē habet Puluisangu, in multos Puluisan
guam.
nis; rivulos diductū, qui in lacū inter urbē & Oceanū influit. Pontiū verò 12. millia, inter quos nōnulli tanta sunt vastitatis, ut naues pāsīs velis trāsmittant. Ciuitatib⁹ hac urbs mille ducētis imperat. Populus Idolis seruit, hospitalis est admodum. Pauperes filios suos divitibus vendūt. Tāta vero est in hac urbe omniū rerū abūdantia, tanta deliciarum et voluptatū omniū affluētia, ut nihil posse accedere putetur: paradisum dixeris terrenum. Qua fluvius iste in Oceanū fertur, est ciuitas Gampu, portu nobilissima, ad quem India naues appellūt, & omne genus preciosarū mercium adfertur. Qua hinc versus Vulturni flatū sex dierū itinere tenditur, adeo habitantur omnia, ut per cōtinentem

v g urbem

- Gengui.** *urbē transire videaris . Postremo occurrit Gengui ampla ciuitas, ut & reliquo triduo;*
- Gieza.** *ubi Gieza sita est ultima regni Quinsai: Totus iste Tractus ab Idololatriis habitatur;*
- Concha.** *ut & contigua provincia Cōcha: Crudelissimi sunt Conchani, adeo q sanguinē hostiū potēt, & carne humana, quam omnium suauissimam dicunt, lubentissime vescuntur.*
- Vnguen** *Si pergas versus eandē cæli plagā 9. die*
saccaro *occurrit Vnguē saccaro abundantiſſima. Hinc*
abundan *abest versus mare 15. miliari nobilis urbs*
tissima. *Zaitō porta quoq, & Indorū nauigij mer-*
Zaiton- *cibusq, celebris: nec hīc aliud quā Idolola-*
tras requiras, nec mirū: ubi enim magna
mercatorū est frequētia, abundare solet ma-
litia, & impietas: siquidē difficile est Deo
sedulo seruire, & diuitijs affluere, multo
negotys humanis se intricare, & diuinis:
illa enim ad se totum hominem trahunt;
tempus & affectum rerum piarū adimunt.
- De Insula** *Zipangu distat à littoribus Māgi mille*
Zipangu *quingentis miliaribus, valde magna est In-*
sue lapa- *sula, auri feraciſſima, ideo ani 264. magnus*
nia. *Camus, sed frustra nisus est eā sibi subycc-*
re. Indigena alibi sunt egregia forma, &
singu-

singulari morum facilitate pradi: propriū Regē habens, idola mōstrosa pingunt, Ianos, & multarum facierum Deos, ut & vicini insulani. Rogati à Christianis cur tanta Deorū varietas, respondēt se eā à suis maioribus accepisse, eandēq; tradere posteris. Ex his Marci verbis constat Iapaniā ante hac nostra tēpora Christianis nō ignotā fuisse, ut nec Moluccas mercatoribus Saracenis. Quoniā verò ad extremā orientis plagā pertigimus (nisi eum terminū nos trāsgressos esse iudices) lassī oppidō ex tāto itinere hic cursum sistamus. Hec sunt admodū R. D. Abbas qua de Ecclesia ruinis, & miserrimorū hominū moribus & statu infelix sermo dicta volui, qui Christi castris relictis ad aduersarios aufugēre, unde tot videmus mala consecuta esse, tot feros apros vineam Christi euertisse, tot quoq; vulpeculas, quā subdolē cuniculos egerunt, & talparū more fundamenta fidēi luxarūt, radiceq; vinea Christiana corraferūt: utinā noster orbis similia nō pateretur. Det Deus omnīū malorū finē, et Ecclesiā vberē gratiā, qua omnes Satana machinationes proterat. Iesus Chri-

v ij stus

*Iesus Dominus noster R. D. Tuam suæ Ec-
clesiæ diu seruet incolumem. Louanij Ca-
lædis Decembris Anno redemptionis 1568,*

Tuus in Christo seruus
Iacobus Nauarchus.

*Haec litteræ Iapanicæ videntur mihi plæ et viles ad
formandam vitã Christianã, sicut et aliæ quæ an-
notantur. quare iudico expedire vt imprimatur.*

Actum Calend. August. An. 1565.
Michael de Baij.

TENOR PRIVILEGII.

CAutum est Regio Priuil. ne quis præter
Rutgerum Velpium Bibl. iurat intra annos
2. proximos, Epistolas Indicas: De multo-
rum gentilium in varijs Insulis ad fidem con-
uersione, per Societatis Iesu Theologos &c.
imprimat, aut alibi impressas vendat, sub mul-
ta satius in literis eidem Rutgero data & con-
quisita contenta, Bruxellæ in Consilio priuato.
6. Augusti. Anno 1565.

Subsig.

Mesdach.

Et in Consilio Brabantia. 10. Octob.

Anno 1565.

Subsig.

De VVitte.

ERRATA.

Epist. 1. pag. 1. lin. 21. dele de Deo. Pag. 2. lin. 20. lege *Abi.*
 pag. 5. lin. 9. lege *religione*. Eadem linea 20. lege *detur-*
bentur, cōiectore. pag. 6. li. 2. quo vel. pag. 16. li. 4. lege *Et ab*
Ibid. li. 19. lege *minus manet*. pag. 22. li. 7. dele *vt*. pag. 36. li. 6.
latere pot. pa. 49. li. 3. *inualescerēt*. pag. 98. li. 3. *politiā vrbis*
 pag. 131. li. 18. *arcubus triūphalibus*. pag. 133. li. 23. del. nō. pa.
 134. li. 3. dele *corpora*. *Ibidē* li. 21. *in fiducia*. pa. 142. li. 20. *quā*
locū. *Ibidē* li. 22. *Nullos in*. pa. 143. l. 5. *titulos*. *Ibidem* li. 7. dele
Principis. pa. 147. li. 1. *Et* 2. *genibus Et palatia*. pa. 153. lin. 15.
Et 16. *quibus adolēt suauissima*. pa. 155. li. 6. *multaque promiss*
asse. pa. 158. li. 14. dele *agerē*. pa. 166. lin. 4. dele *qui*. *Ibidem*
 li. 17. *perierūt*. pa. 168. li. 16. *spē in*. pa. 172. li. 20. *haberet*. pag.
 175. li. 18. dele *in*. pag. 177. li. 18. nō *st*. pa. 178. li. 5. *quantā spe-*
rare. *Ibid.* li. 13. *quam aliqui*. pa. 189. li. 2. *illi seruiō*. pa. 193. li.
 20. *sed tenuioris me*. *Ibid.* li. 12. dele *affero*. *Ibidem* lin. 14. *quā*
possem. pa. 196. li. 4. *quinies*. pa. 197. li. 16. *corda nostra*. pag.
 204. li. 19. dele *huius*. pa. 206. li. 19. dele *laborantibus*. pa. 208.
 li. 3. *caius impet.* pa. 227. li. 9. *Et qui in Mahumetismo*. pa.
 229. li. 10. dele *etq;* pa. 232. li. 13. *ne id*. pa. 236. li. 22. *differuiss-*
sem. *Ibid.* li. 24. *illo se*. pa. 237. li. 6. *tria*. *Ibid.* li. 17. *inops*. pag.
 241. li. 19. *frequentes cōcursus eorū*. pa. 246. li. 8. *quique*. pa.
 250. li. 2. *distare fabulantur*. *Ibid.* li. 3. *fatigatasque*. pa. 252. li.
 2. dele *in*. *Ibid.* li. 15. *fecitātē fuisse*. *Ib.* li. 20. dele *Et*. pa. 253. li.
 10. *hoc minist.* pa. 261. li. 5. *qui hos colendi labores suscipiant*.
Ibid. li. 14. *librorū habemus*. Errata 2. Partis.

Pag 15. li. 12. *ex officio*. pa. 47. li. 4. *cur nequaquam pares*.
Ibid li. 7. *prinatim conueniunt*. pa. 65. li. 15. *ad gentil.* *Ibid.*
 li. 21. *ad altiori* pa. 74. li. 11. *scypbo*. pa. 98. li. 9. dele *gensilismo*.
 pag. 102. li. 8. *admiculis remotis accidunt*. pa. 109. li. 12. *quo*
abortiret. *Ib.* li. 18. *banc a*. pa. 122. li. 7. *vt iniur.* pa. 127. lin. 7.
 dele *quicquid quoque medicamenti*. pa. 154. li. 4. dele *in*. pag.
 157. li. 10. *nulla tēporis*. pa. 166. li. 8. dele *redijt*. pa. 167. lin. 4.
certo certius. pa. 172. li. 5. dele *dū*. fo. 113. l. 5. dele *in perperuā*.
 pa. 216. li. 2. *milibus*. pag. 247. lin. 18. lege *nullos*. pag. 256. line
 10. *imperarunt. nam vrb. langui*. *Ib.* li. 13. *Presuit Marcus*. pa.
 277. li. 22. dele *primo loco Pein*. pa. 279. li. 9. *quibusdā nostris*
orbis. pag. 281. li. 21. *concedant*. *sed Et*.

